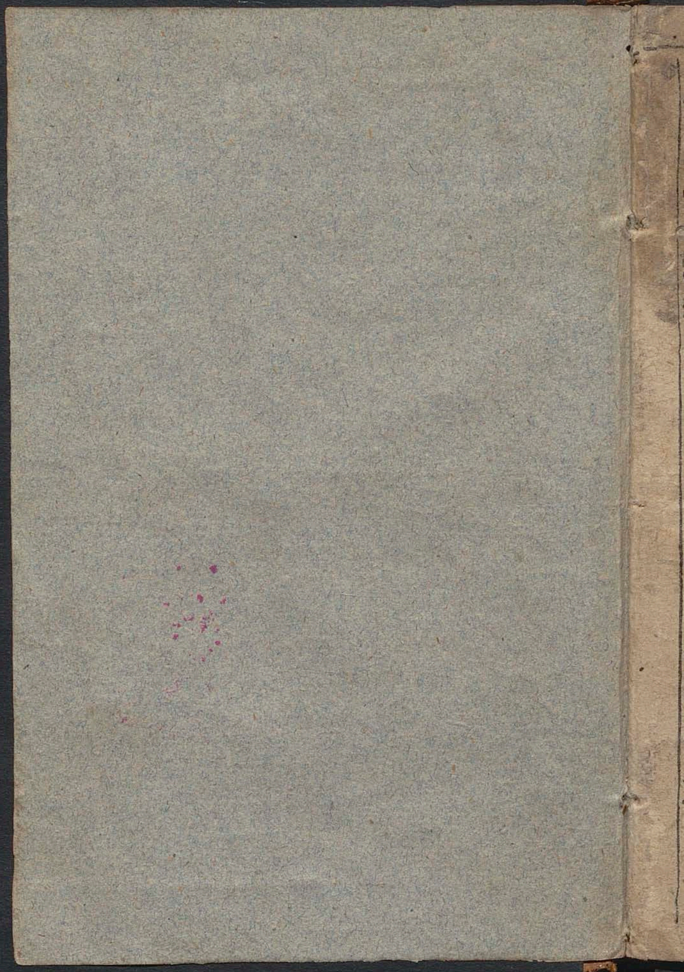

B
V
J
D
BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL.
CRACOVIENSIS

OGRODEK DVCHOWNY,

KWIECIEM ROZMAITYM, CWICZENIA naboznego ozdobiony.

Ktore, Przewielebny Oćiec Andrzey Cápellá, Karthuzyan, potym Biſkup Vrgeleńſki po Hiſpáńſku złożył, á zá czáſem y w ine iezyki, áż też y ná Polſki, Przez X. Symoná Wyſockiego SOCIETATIS IESV, *ieſt przełożone.*

W KRAKOWIE,
W Drukárniey Mikołáiá Lobá/
Roku Páńſkiego/ 1613.

IHS

Do Nabożnego Czytelniká.

Z Tych rzeczy/ ktorych żywotá Chrześciáńskieg doskonáłość potrzebuie/ pierwsza y naprzednieysza iest/ Bogá sámego y mándatow iego vstáwiczna pámiątká y vważánie. Alowiem to iest wędźidło y munsztuk napotężnieyszy ná pohámowánie serc nászych/ żeby zá nieporządnemi żądzámi swoiemi niebieżáły. To iest nawybornieysze lekárstwo dla záchowánia/ ták wnętrznego/ iáko y zwierzchnego człowieká/ w dobrym postánowieniu. Tá iest naobronnieysza Tarcz ná wytrzymánie/ y odbićie wszystkich/ przećiwko nam wypuszczonych strzał y poćiskow nieprzyiaćielskich: Ten iest środek prze-

dziwny/ aby Bog záwße spráwo-
wał w nas / dárow y łásk swoich
pomnażánie. Bo áczkolwiek Bog
iest źrzodłem nieiákim vstáwicznie
płynącym; ile z niego iest / záwße
iest gotow/ łásk swoich wod / do
ktorych nas wzywa/ nas nádárzyć/
iednák potrzebá iest / żebyśmy do
niego przystąpili y one czerpáli.
Jáko Prorok mowi: Przystąpćie
do niego y oświeceni będźiećie / y
twarzy wáße nie będą zásrománe.
Y ná drugim mieyscu / mowiąc o
vstáwiczney pámiątce/ iáko pom-
niał ná Páná Bogá mowiąc: O-
czy moie záwße do Páná/ ábowiem
on z śidłá wyrwie nogi moie. Y
iescze. Vpátrowałem Páná przed
oblicznośćią moią záwße / ábo-
wiem on po práwicy moiey iest/ że-
bym śię nieporußył. W ktorych
słowách pokázuie lekárstwo/ iáko
śię grzechow vwiarowáć może-

my. A-

my. Abowiem kto ná Páná Bo-
gá wnętrznym okiem pátrzy/ żá-
dnym obyczáiem ná grzech się nie
obeyrzy. S. Grzegoz Názyánzeń-
ski powiáda. Pámieć o Bogu
tákby miáłá być w nas vstáwicz-
na/ iż byśmy nie ták często oddy-
cháć/ iáko ná Páná Bogá pámię-
táć mieli. O tey zaś pámiątce mo-
wi: iż wszelki smutek od duße od-
dala/ y dziwną vciechą ią nápeł-
nia. Co Prorok ś. potwierdza mo-
wiąc: Wzbraniáłá się pociechy du-
ßá moiá/ to iest w rzeczách żywo-
tá doczesnego. Pomniałem ná Bo-
gá y vkochałem się. Bernát świę-
ty mowi: Jáko żadnego momen-
tu niemáß ktoregoby człowiek do-
broći y miłosierdzia Boskiego nie
vżywał Ták też nie ma minąć żá-
den moment/ ktoregoby ná obec-
nosć iego wspomniec nie miał. S.
Grzegorz Papież vpomina nas á-

byśmy zawsze w pámięći nośili teo
przez kogo iest stworzona pamięć.
A ná drugim mieyscu opisuiąc / iá-
ko iest pożyteczna tá pamięć / mo-
wi: Sercu temu ktore się pámięćią
Boską báwi / zły duch panowáć
nie może. Tákże też S. Ambrozy v-
pomina / żeby / bądź iemy / bądź pi-
iemy / záwszesmy Chrystusá opo-
wiadáli / o Chrystusie myślili /
Chrystusá prośili / z Chrystusem
wewnątrz w sercách nászych roz-
mawiali / á nigdy go z vst nászych
nie wypuszczáli. S Jeronym po-
wiáda: Jáko żołnierz czásu woy-
ny nigdy zbroie nie skláda: Ták ká-
żdy Chrześćianin na wszelkim miey
scu ma być modlitwą vzbroiony:
żeby go wychodzącego vzbraiáłá
modlitwa: á gdy się wraca żeby
mu pierwey modlitwa niż sesia zá
bieżalá. Tá vstawiczna o Bogu
pámiątká / osobliwie dwoiátim

ſpoſobem dziać ſie może: abo bio-
rąc przed ſię pewne y ſtateczne ia-
kie vważánie/ w ktorymbyſmy vſtá
wicznie trwáli: abo z ſamych rze-
czy ktore widziemy/ abo z ſpraw
ktoremi ſie káżdy dzień báwiemy/
dla podnieśienia ſercá ku Bogu v-
żywamy. Pierwßy ſpoſob ieſt tru-
dnieyßy y potrzebuie człowieká w
záchowániu recollectiey ábo po-
koiá wnętrznego bárzo ćwiczone-
go/ y od wßelakich zábaw wolne-
go/ á ieſt własny puſtelnikom. Dru
gi ieſt łácnieyßy/ abowiem oprocz
rozlicznośći ktorą lubi przyrodze-
nie/ y przykrość oddala/ te rzeczy
ktore ſię oczom ofiáruią/ y ſpra
wy w ktorych ſie ſerce bawi do ßu-
kánia P. Bogá przyzwyczaione/
ſnádnie wzbudzáią y przynágláią/
żeby pożytek iáki z rzeczy widzia-
nych y ſłyßánych brało/ ktorego
też y ći ktorzy rozlicznie ſą zábáwie-

ni w rzeczach zwierzchnych / vżywać mogą. Do czeo / Paweł ś. wszystkich wiernych Chrześcian vpomina / mowiąc: rozmawiaycie sami z sobą / w Psalmiech / Hymnach y pieśniách duchownych / śpiewaiąc w sercách waszych Panu / dziękuiąc záwsze zá wszystkie / w imię Paná nászego Jezusá Chrystusá / Bogu y Oycu. Ja tedy żebym pożytecznemu y świętemu ćwiczeniu tákowemu / wedle możności moiey pomoc iaką dać mogł / tenem Ogrodek Duchowny sporządził / w ktorym podaie sie sposob / iáko ze wszystkiego co sie widzi ábo czyni może każdy wziąć okazią podnoszenia serca ku Pánu Bogu. Abo przez krotką iaką pisma świętego sententią / ktoraby do rzeczy służyłá. Abo przez considerácią / abo vważanie iákie / : ábo przez dziękczynienie: ábo záwstydzenie: ábo pro-

zbę: abo ofiárowánie. Nie żebym obowiezowal Czytelniká / żeby sie w tym wszystkim báwil / ále żeby káżdy iáko w ogrodku piekníe spráwionym w tákiey rozlicznośći kwiećia y owocow / wziął to co iego condiciey ábo duchowi będźie sie zdáło sposobnieyszego. Abo też ieśli mimo te rzeczy ktore tu są opisáne (poniewaz w osobnośći wszytko opisáć sie nie może) co inszego ná myśl komu przydźie / áby z tego co sie tu położyło / wiedźiał iáko tego vżyć miał. Author sam tę kśiążeczkę názwał / *Manuale*, mnie tłumáczowi zdáło sie ią mianowáć / Ogrodkiem duchownym: iż iáko oblubieniec w kśięgách mądrośći wzywa oblubienicę do Ogrodká swego: Ták kto sie tego ćwiczenia vymie serdecznie / prawdźiwie Páná swego w sobie y z sobą będźie miał vstáwicznie mieszkáiącego.

Jeśli tedy kto przez kilka dni/ w tym się ćwiczeniu zabawi/ znamienity pożytek ztąd wyczerpnie/ tak iż pewienem tego/ że wszelką przykrość y pracą/ w tym Cwiczeniu podiętą/ iż iest barzo dobrze obrocona osądzi/ y duchownie to wypełni/ to w stárym zakonie kápłanom roskazowano/ żeby ogień/ ktory przed Arką przymierza vstáwicznie gorzeć miał/ dodaiąc drew/ záchowywáli. Ponieważ tym sposobem/ nabożeństwá y miłości Bożey ogień w sobie záchowa/ ktory w sercu nászym/ á to iest ołtarzem ná ktorym Bogu/ duchowne ofiáry/ świętych żądz y myśli ofiáruiemy/ bez przestánku ma gorzeć. Boże wieczney chwały wszystkim wiernym twoim rácz dáć łáskę/ żeby ciebie sámego we wszystkich spráwách swoich szukáli/ y naświętszą wolą twoię we wszystkim wypełnili. Amen.

CWICZENIE PIERWSZE, KTORE RANO GDY OCKNIEmy ma być odpráwowáne.

PRzykazał Pan Bog w stárym zakonie/ żeby wszytkich rzeczy pierwoćiny iemu ofiárowáne były / co tym względem vczynił/ aby wszyscy ználi y wyznawali/ że on iest Panem wszystkiego/ z ktorego nasczodrobliwszey ręki wszystko mamy cokolwiek mamy. Ták też wielce sprawiedliwa rzecz iest/ żebyśmy mu káżdodzienne pierwoćiny ofiarowáli/ iż nam dał świátłá dziennego záżywáć/ y z vćiechy stworzenia swego się weselić. Zaczym poydźie/ ieśli się o to stárać będziemy/ iż on

 pierwszy

pierwszy serce nasze ośieże / o nim pierwey będziem myślić / onego pożądać / y miłować. A to tym ćwiczeniem ktore teraz położę / snadnie sprawić się będzie mogło.

Psal.3. Jam spał / y twárdom zásnął / y wstałem / bo Pan obronił mie

Cant.3. Wstánę y będę szukáła tego / ktorego miłuie duszá moia.

Psal.87. Modlitwá moia vprzedźi ćię ráno.

Isa.33. Pánie zmiłuy się nád námi / bośmy ciebie czekali / bądź rámieniem nászym z poránku / á zbáwieniem nászym czásu vtrapienia.

Psal.43. Powstań Pánie rátuy nas / á odkup nas dla imienia twegō.

Chwała.

Chwalmy Bogá we wnętrznośćiách serca nászego / znaiąc go być prawdziwym Bogiem Pánem y

nem/ y stworzycielem naszym/ ktorego iest zywot/ ktorym zyiemy/ y bytnosć ktorey zazywamy/ w ktorym wszystko mamy/ y bez ktorego ani przez mgnienie oká trwáć nie możemy.

Dziekczynienie.

DZiekuymy mu zá wszytkie dobrodzieystwá/ ták powszechne/ iáko y osobne/ ktore z naświętszych rąk iego/ iákoż od początku poczęcia nászego/ aż do tey godziny/ pobrálismy: A miánowićie iż nas we zdrowiu przez tę noc záchowáł.

Prozbá.

ZAdaymy od Páná/ żeby dniá dźiśieyszego záchowáł nas wezdrowiu/ żebysmy mu wdźięczną posługę wyrządźić mogli/ ażeby nas potrzebámi dla záchowánia żywotá śmiertelnego opátrzył/ y od wszelákich śideł nieprzyiáćielskich záchowáł/

wał; by snać zá zdrádą ich wpadszy w iaki grzech/ gniewu ieg sprawiedliwego stalibysmy sie godni.

Ofiárá.

Ofiáruymy sie zupełnie Pánu/ wszystkie smysły/ y siły dusze y ćiáłá nászego/ áby/ ile być może/ zupełnie dniá tego/ ná posługe iego wydane były. Nad to wszytkie myśli/ mowy/ y vczynki násze/ áby on imi ták rządźił y obrácał/ żeby wszytkie ku chwale nawyższego máiestatu iego prostowane były.

KIEDY SIE VBIERAMY.

Cwiczenie II.

Rom. 13. Oblecżćie sie w Páná Jezusá Chrystusá.

Támże. Odrzućmy vczynki ćiemnośći/ á obleczmy sie w zbroie świátłośći.

Esa. 61. Oblokł mie Pan w száte

zbáwie-

zbáwienia / y vbiorem spráwiedli-
wości odźiał mie.

Apoc.3. Kto zwyćieży / będźie o-
bleczon w ßáty biáłe.

Vważánie.

VWażaymy / iż przez grzech zstáli
smy sie podlegli zimnu / y inym
niedostatkom ćielesnym; y ták wćią-
gnęła sie ná nas potrzebá ßat y v-
biorow. Nád to y ná Paná Jezu-
sa odkupićielá náßego / áby złośći
naße słußnẏ dosyćvczynienim zgłá-
dził / nagi ná krzyżu vmarł.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Pánu / ktory nam
dał / zkąd ćiáłá náße okryć / y
one od zimná obronić możemy. A
iż nágość naße duchowną / dro-
gim łáski swey vbiorem pokrył.

Záwstydzenie.

WStydem sie pokrywaymy duße

naszey nagość vważaiac/ ktorey/ pierwszą szatę niewinności chrztu świętegosmy potárgáli: tá gdy z dáru Bożeg częstokroć bywa odnowiona/ mysmy ią znowu na sztuki poszarpáli.

Prożbá.

PRośmy Páná/ żeby raczył tę szátę náprawić/ á oną y vbiorem cnot nagość nasze pokryć: aby byłá zelżywość nasza oddalona/ y duszá nasza będąc przystoynie przybráná mogłá się przed iego Boską oblicznośćią pokazáć.

Ofiárá.

OFiáruymy nas sámych Pánu/ na znoszenie dla miłości iego wszelkiego vbostwá/ nágości/ nąostátek y ná sáme śmierć krzyżową.

KIEDY SIE VMYWAMY, Cwiczenie III.

Esa. 1. Omyicie sie/ czystymi bądźcie/ odeymcie złość myśli wászych.

Psal. 50. Jescze więcey omyi mie od nieprawości moiey/ y od grzechu moiego oczyść mie.

Psal. 25. Vmyie miedzy niewinnymi ręce moie.

Apoc. 1. Pan Chrystus vmiłował nas/ y omył nas od grzechow naszych we krwi swoiey.

Vważánie.

VWażaymy/ iż Pan nász czystośći y niepokalánia iest miłośnikiem/ dla miłośći ktorą ma ku nam/ żeby nas od plugastw grzechow naszych omył/ zgotował nam wánnę ze krwie swoiey/ y oney moc nam przywłaszczył. Omył nas też wodą chrztu ś. ále y vstáwicznie nas mocą inych Sákramentow/ miánowicie Sákrámentem pokuty/ z plugastw grzechow nászych oczyscza.

Dziekczynienie.

Dziekuymy Pánu / zá ono nie wyczerpáne źrzodło / wszytkim w iedności kościelney bedącym zgotowáne: To iest mocą krwie Chrystusowey / ktorey nam obficie vżyczáią przez one śiedm Sákrámentow świetych kánały. Ktorych mocą / bysmy násprośnieysze y náder zástarzáłe grzechow nászych zmázy mieli / iednák ták bywamy oczyśćieni / iż duszá nászá nád wełnę zpilnością wymytą bielszá / y nád śnieg sliczniejszá sie zstawa.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy sie poirzawszy ná podłość y mizerią ćiáłá nászego / z ktorego táka sprośność wychodźi / iż dla tego bárzo częstego chedożenia potrzebuiemy: czego gdybysmy zániedbáli / tákbysmy smrodliwie cuchneli / izby ieden drugie-

go záledwie/abo y żadnym obyczá=iem znieść nie mogł. Nád to onemnedze serca naszego daleko cięższa/ z ktorego wypłynełá/y vstawicznie wypływa/ tak wiele złości y grzechow sprośność.

Prozbá.

Zadaymy od Páná sercá czystości/ izby nie tylko nogi násze/ iáko vczniom swoim vczynił/ ale ręce y głowę/y cokolwiek w nas iest zpilnością oczyścił/ żeby czyste myśli/ żądze/ y sprawy nasze były.

Ofiárá.

Ofiáruymy Pánu Duszę onę náczystszą odkupiciela nasze° Jezusá Chrystusá / nád duchy Anyelskie / czystszą y świetnieyszą / w ktorey nigdy mieysca nie miała ani mieć mogła żadna grzechowa zmaza: ktemu też y Naświetszey Matki iego czystość/ ktora iasnieysza y słu-

cznieyßa była nad wßelkie ſczyre ſtworzenie.

NAWYSZCIV ZDOMV, ćwiczenie IIII.

Pſal. 24. drogi twoie Pánie okáż mi/ á ßćieżek twoich naucz mię. *Pſal.* 118. Day Boże áby ſię proſtowáły drogi moie ku ſtrzeżeniu vſpráwiedliwienia twoich.

Ibidem, Wßelką droge złośći rácz oddalić odemnie.

Ibidem, Odwroć oczy moie áby niewidźiáły prożnośći.

Vważánie.

VWażaymy/ iáko ſyn Boży z wiecznego przybytku ſwego/ to ieſt/ z łona Oycá wiecznego/ á to nie oddźielaiąc ſię od niego/ dla pożytku náßego/ przyßedł ná ten świat/ y towárzyſkie żył z ludźmi. Jáko też niepokalane y świete obcowa-

cowanie iego było / ktory nigdy żadnym grzechem sie nie zmazał.

Dziekczynienie.

DZieki oddamy Pánu ktory / ponieważ tak wiele iest chromych niedołężnych / w więzieniu rozmáicie powiązánych / nam dał zdrowiey wolność / żebyśmy mogli spráwy nasze odpráwowáć.

Záwstydzenie.

ZAwstydźimy sie / iż częstokroć nie tylo bez żadnego pożytku włoczyliśmy sie po świecie / ale też z wielką szkodą duszę nászey / kiedyśmy dla tego z mieysc nászych wychodźili / żebyśmy nogi násze w błotnych śćieżkach grzechow kaláli.

Prozbá.

BĘdźiem prośić Páná / áby nas záchował od vpadku w drogach żywotá tego / ktory iest pełen

rozlicznych niebeſpieczeńſtw: A ni ſię dawali odwodzić za okazyą iakieykolwiek rzeczy / ktorą vyzrzymy abo vſłyſzymy / od ſcieżek przykazania iego.

Ofiárá.

Ofiáruiemy Pánu wſzyſtkie kroki ktore mamy vczynić / proſtuiącie ku ſámey tylko chwale iego: A miánowićie ofiáruiemy mu ſprawę tę / dla ktorey odpráwienia idziemy / aby ią ku naywyżſzey chwale ſwoiey obracał.

KIEDY PRZEZ VLICE idziemy, Cwiczenie V.

Cant. 3. Podrogách y vlicách ſzukáć będę ktorego miłuie duſza moiá.

Gen. 17. Chodź przedemną / a bądź doſkonały.

Psal. 118. Błogoſłáwieni niepota-

pokaláni w drodze / ktorzy chodzą w zakonie Páńskim.

Prou 3. Drogi iego drogi ślicżne y wßyſtkie ßcieżki ie° ſpokoyne.

Vważánie.

VWażaymy / iáko Chryſtus P. dla zbáwienia náßego / po vlicach miáſta Ieruzolimſkiego chodził / kiedy go Zydzi związanego / od ſędziego do ſędziego prowadźili. Iáko też potym ſtamtąd wyßedł ciężki tram krzyżowy na plecach nioſąc / y ku gorze Calwáriey idąc / żeby tám na krzyżu był przybity.

Dziekczynienie.

DZieki oddáymy Pánu / iż z niebá ná ziemię zſtąpić raczył / żeby nas drogi / ktora wiedzie do niebá nauczył : á żeby nas wſpomożeniu łáſki ſwoiey vtwierdził / żebyſmy ſnádnie do kroleſtwá niebieſkiego przyść mogli.

Záwstydzenie.

ZAwstydźiemy sie / bacząc ochote / z iakachmy po drogach zatrácenia chodźili / ktorych koniec piekło / ktorego pásczeká iużby nas była spráwiedliwie pożárła by był Bog / ktorego dobroć iest niezmierna / dla miłośierdźia swego / stamtąd nas nie wyrwał.

Prożbá.

PRośmy Páná / żeby nas onego miástá spokoynego y nászlachetnieyszego Jeruzalem niebieskiego obywatelmi mieć chćiał / gdźie wszyscy tám mieszkaiący są synowie Boży: na ktorego rynkach y vlicach v stawicznie brzmią głosy iednomyślne chwalących y śpiewaiących / Alleluia / Alleluiá.

Ofiárá.

OFiárujmy nas sámych ná wzgárdę / ktora nas od

ludźi

ludźi potka/ skromne znieśienie dla miłośći Páná y odkupićielá nászego Jezu Chrystá/ ktory dla nas zstał sie wzgardą ludźi y odrzuceniem pospolstwa.

KIEDY NA CO PIEKnego poyźrzymy, Cwiczenie VI.

Cant. 1. Otoś ty piękny miły moy y wdźięczny.
Psal. 49. Piękność pola ze mną iest.
Prou. 31. Omylna wdźięczność y marna iest piękność: niewiasta boiąca sie Bogá tá będźie chwalona.
Psal. 25. Pánie vmiłowałem ozdobę domu twego.

Vważánie.

Vważaymy/ iż Pan Bog iest źrzodłem wszelakiey śliczności z ktorego

re° wßelkie dobro płynie/ y niezmier=ne morze dobroći/ pieknośći/ y wßelakiey doſkonałośći.

Dźiekczynienie.

OOday dźieki temu/ ktory/ ácz żadney rzeczy niepotrzebował/ iednak bytnośći y śliczności ſwoiey vdźielił ſtworzeniu ſwemu/ ktore przez nieſkończoną dobroć y możność ſwoię zniſczego vczynił.

Záwſtydzenie.

ZAwſtydźiemy ſie/ iż łáſkę Bożą tracąc/ duße śliczność traćimy: oná bowiem ták zdobi y ßlachći duße ktorą ośięgnie/ iż ią w śliczno=śći duchom Anyelſkim niepodley=ßą ſtawi.

Prozbá.

PRośmy v Páná/ żeby nam w ne=trzną pieknośc duße/ z ktorey nas grzech złupił/ przywroćił/ y

one ná duszy nászey nienáruszoną zachował/ á nigdy nie dopuszczał/ żeby nas łubieżności stworzenia przemiiáiącego/ od máiestatu iego nie odwodziły/ ale raczey zá nic nie máiąc wszytkiego czym on nie iest on sam/ y to co prowádzi do niego/ sercá nászego opánowáło.

Ofiárá.

Ofiárujmy Pánu nas sámich ná wytrzymánie dla miłości iego z ochotą oddalenia tych rzeczy/ ktore oczom nászym vćieche iáką przynieść mogą/ żebysmy sie z sámego máiestatu iego weselili/ y onego zażywáć mogli.

KIEDY CO SZPETnego obaczymy, Cwiczenie VII.

Prou. 11. Brzydkie iest Pánu serce złośliwe.

Prov. 15. Brzydkość iest Panu drogá złośliwego.

Psal. 118. Złość miałem w nienawiśći y brzydźiłem sie ią.

Ose. 9. Zstali sie obrzydłymi iáko to co miłowali.

Vważánie.

VWážáć mamy / iż tá iest wolá Boża żeby na tym świećie / rzeczy ßpetne z cudnymi sie łączyły / aby sporownánia oboygá / spolnie sie rożnosć pokazałá / ktora iest miedzy złośćią á cnotą / żebyśmy sie do tey gárneli / á oną lepak ze wßytkiego serca sie brzydźili.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Panu / ktory żeby sprosność grzechow naßych nam obrzydźił / tak bárzo w męce swoiey / oßpeconym być chćiał / iż iáko Prorok mowi: *Esa. 53.* nie miał krásy ani pieknośći / choćiayże

był pięknieyszy vrodą nád syny ludzkie.

Záwstydzenie.

Wstyd nas ma zdiąć/ sprosności one vważáiąc/ iáko grzech duszę nászę splugáwił/ iż ią naysprośnieyszemu szátanowi podobną vczynił.

Prozbá.

PRośmy Páná żeby dusze násze od wszelákiey sprosnośći grzechowey wybáwił/ y ták iáko zwierzchna szpetność czyni nam brzydkość: żeby nam dał wnętrzney szpetnośći ktorą w nas grzech spráwuie/ prawdziwą brzydkość.

Ofiárá.

Ofiáruymy Pánu niewypowiedziáną śliczność dusze naświętszey Chrystusá Zbáwićielá nászego/ aby iey piękność dusz nászych szpetność okryłá.

KIEDY SIE NAM CO sczęśliwie powodźi. Cwiczenie. VIII.

Psal. 1. Wßytko cokolwiek czynić będźie spráwiedliwy/ poścześci sie.

Psal. 36. Nie obrußay sie dla tego/ ktoremu sie scześći ná drodze iego: dla człowieká czyniącego nie spráwiedliwośći.

Prou. 1. Scześćie głupcow zátráci ie.

Vważanie.

VWażaymy/ iáko máłą vfnośc w scześćiu te° żywotá pokładać mamy/ w ktorym częstokroć/ wedle słow Mędrcá wesele obraca sie w smutek.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Pánu/ zá dobrodźieystwo ktorym nas zdobi/ daiąc

nam

nam w tym szczesliwe powodzenie.

Záwstydzenie.

WStydaymy sie / iż ponieważ Pana częstokroć obrażamy / nie tylkosmy tego niegodni żeby sie nam co wedle myśli wiodło / ale raczey godnismy tego żeby kámienie z bruku przećiwko nam powstáło.

Prożbá.

PRośmy Paná / żeby nas reka swoia wspierał / y w to potrafiał / żeby nas do śiebie żadne szczeście swieckie niepociagneło / y od maiestatu iego Boskiego nie odłaczyło.

Ofiárá.

OFiáruymy sie Pánu / ná wytrzymánie dla miłości iego / postradánia ták tey vćiechy / iako y wszelkiey inszey ziemskiey y doczesney.

KIEDY NAS PRZECIWwności ćisna,
Cwiczenie IX.

Prou. 12. Nie zafrasuie spráwiedliwego cokolwiek nań przypadnie.

Job. 1. Iáko się Pánu podobáło tak się zstało.

Job. 3. Spráwiedliwyś Pánie/ y wszystkie sądy twoie prawdziwe są/ y wszystkie drogi twoie/ miłosierdźie/ prawdá/ y sąd.

Vważánie.

VWażaymy/ iż Pan przećiwnośćiami żywota ninieyszego nas ćwiczy/ żebyśmy miłość naszę od rzeczy świata tego przenośili/ ani z tego wygnania oyczyzny sobie nie stánowili.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Panu / iż nas przećiwnośćiámi wzbudza y iakoby vpomina / ba y przymuśa / żebyśmy śię do niego wroćili / gdyż w nim samym wśystko náśe zbawienie y błogosławieństwo zawisło.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy śię / vważáiąc iáko spráwiedliwie dla grzechow n.. śych wśelką przećiwność zasługuiemy / tak iż żadne na nas nie może przyść vtrapienie / ktoregobyśmy słuśnie godni nie byli.

Prożbá.

Zadaymy v Pana łáski y wspomożenia / ná wytrzymanie wielkim y stateczny vmysłem tey to przećiwności: ták iżbyśmy z niey / nie tylko iáką śkodę ponieść mieli / ale też zyskow y zasług sobie z niey przyczynili.

Ofiárá.

OFiaruymy sie Pánu na wytrzymanie tey przećiwności / poki sie będźie podobało maiestatowi iego / łącząc ią y porownywaiąc z tymi / ktore Pan Chrystus odkupićiel nasz dla nas znośić raczył.

KIEDY Z STWORZENIA iáką vćiechę bierzemy, ćwiczenie X.

Psal. 36. Rochay sie w Pánu / á da tobie prozby sercá twego.

Psal. 103. A ia sie roskocham w Pánu.

Psal. 76. Wspomniałem ná Bogá y kochałem sie.

Psal. 118. Kochałem sie w drodze świádectw twoich iáko we wszystkich bogáctwách.

Psal. 15. Roskoszy ná práwicy twoiey áż do końcá.

Vważánie.

VWażać mamy / iż Pan Bog / przez to / że nas cieszy z nami się lubieżnie obchodzi: abowiem on iest ktory moc stworzeniu dáną záchowywa y społem z nim działa: vważ przy tym iáko rożne od tych są roskoszy y vćiechy one / ktorych dusze Blogosłáwionych w niebie zażywáią / ktorzy zánurzeni są w strumieniu wszelákich roskoszy / to iest w Bogu.

Dziękczynienie.

DZięki oddaymy Pa^v / zá niezliczone vćiechy / ktorych nam przez swoie stworzenia dodáie / y za wieczne one delicie y vćiechy ktore nam w krolestwie niebieskim zgotował.

Záwstydzenie.

ZAwstydźiemy się / rozważáiąc to / iakośmy niegodni od wszelkiego stworzenia namnieyszey vćiechy / poniewaz grzechámi nászymi

ſłuſżnieſmy to záſt użyli żeby y ſamo kámienie przećiw nam powſtáło y náſżym ſię kátem zſtáło.

Prozbá.

VSilnie będziem Páná prośić żeby nas vczeſtnikámi vczynił prawdziwey vćiechy / ktora w nim ſię záwiera / y w doſkonałym woli iego wypełnieniu zależy / a żeby niedopuſczał ſercu náſżemu páść ſię ziemſką iáką roſkoſzą / y ná námniey ſży moment oddaláć ſię od oblicznośći máieſtatu iego.

Ofiárá.

OFiáruymy ſię Pánu / iż dla miłośći iego nie tylko tey vćiechy poſtradáć chcemy ktorą z ſtworzenia bierzemy: ále też ná wſzelkiey inſzey.

KIEDY NAS CHOrobá iáka trapi.

Cwiczenie. XI.

Iob 6. Niech mi to będźie zá pocieche/ iż trapiąc mię boleśćią nie folgował/ ánim śię śprzećiwiał mowam świętego.

Psal. 93. Według mnostwá boleśći moich w sercu moim / twoie pociechy vweseliły duße moie.

Esá: 53. Prawdźiwie / choroby náße on nośił / á boleśći náße on odnośił.

Apo. 21. Otrze Bog wßelką łżę z oczu ich/ a śmierći dáley nie będźie/ áni smutku / áni krzyku / áni boleśći więcey nie będźie.

Vważánie.

Vważaymy iáko srozße boleśći one były / ktore Chrystus Pan nász w mece swoiey znosił: Tákże te ktore potępieni w piekle/ bez nádźieie wybáwienia ćierpią.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Pánu/ ktory nam podaie okázyą cokolwiek ćierpienia dla miłośći iego/ żebysmy tym sposobem męce iego przyspośobieni być/ y zá grzechy nasze pokutowáć mogli.

Záwstydzenie.

WStydaymy się/ znáiąc to/ żesmy zasłużyli te męki ćierpieć/ ktorymi złośliwi w piekle sądręczeni: á to dla grzechow naszych ktorym wszystká przyczyná/ wszystkich mąk/ ktore zbáwiciel nász w męce swoiey ćierpieć raczył/ ma być przyczytana.

Prozbá.

Ządaymy od Páná/ żeby nam miłość krzyżá swego dáć raczył/ ktoraby nas ochotne vczyniłá/ do przyięcia z weselem wszelkiey gorzkośći y vtrapienia/ dla żądze przypodoba-

podobánia śie Pánu Jezuſowi vkrzyżowánemu.

Ofiárá.

Ofiáruymy śie Pánu ná znoßenie teráznieyßego vtrapienia y boleśći poki śie iego Maiestatowi bedźie podobáło/złączáiąc ie z onymi naokrutnieyßymi boleśćiami/ ktore on ná drzewie krzyżowym znośić raczył.

KIEDY NAS CZESC iáka potyka.

Czwiczenie XII.

Pſal. 113. Nie nam Pánie nie nám / ále imieniowi twemu day chwałe.

1. Tim: 1. Sámemu Bogu cześć y chwałá ná wieki wiekow.

Pſal: 138. W wielkiey vczćiwośći ſą Boże przyiaciele twoi.

Vważánie.

VWażaymy/ iż ſą márne y prędko przelatáiące czći świátá tego/ ktore częſtokroć niegodnym conferowáne bywáią. Lecz prawdziwa część ieſt oná/ ktorą przyiáciele Boży odnoſzą.

Dziekczynienie.

POdziekuymy Pánu/ zá wieczne one honory y vbiory ktore nam ſą obiecáne/ kiedy mowi: ieſli mi kto ſłużyć bedźie/ vczći go oćiec moy.

Záwſtydzenie.

WStydaymy ſie/ myśląc/ iż mimo wſzelką przyczynę y ſłuſzność/ część nam wyrządzána bywa/ gdyż my grzeſząc/ ile z nas ieſt/ Páná/ czći iego pozbáwiamy/ dla czego wſzelkiey wzgárdy y odrzucenia godni ieſteſmy.

Prożbá

Prozbá.

PRośmy Páná/żeby niedopuścił sercu sie náſzemu ná honorách tego świátá wieſzáć/ by ſnadź nam nie przyſzło w sieći ich wpáść: ále żeby to ſpráwił/ iżby rozgárdziwſzy imi y zá nic ich nie miawſzy/ prawdziwey y ſtátecżney czći doſtáli/ ktora w tym ſamym zależy/ żebyśmy máieſtatowi iego ſłużyli/ y iemu ſie podobáli.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu cześć ktorą nam wyrządzáią/ znáiąc to/ iż iemu ſámemu ieſt powinna cześć y chwałá/ gdyż on ſam ieſt wſzyſtko dobre.

KIEDY SIE Z NAS pośmiewáią.

Cwiczenie XIII.

Psal. 118. Oddal odemnie pohánbienie y wzgárdę / bom się bádał o świádectwách twoich.

Psal. 68. Bom dla ciebie (Pánie) znaszał vrągánie / zelżywość okrywáła oblicze moie.

Psal. 21. Jam iest robak á nie człowiek / pośmiewisko ludzkie y wzgárdá pospolstwa / wszyscy ktorzy mię wydzieli náśmiewali się ze mnie.

Esa. 51. Nieboycie się vrągánia człowieczego / á bluźnierstwá ich nie lękayćie się.

Vważánie.

VWażaymy Chrystusá Páná nászeᵒ / ktory áczkolwiek był chwałą Anyołow / ktoremu nieskończona cześć byłá powinna / czásu męki swoiey był náder zelżony y zesromocony.

Dziekczynienie.

Dźiękuy.

DZiekuymy iemu/ zá okázią ktorą nam podáie/ żebyśmy co dla miłości iego vćierpieli: á iż śie mu podobało przybráć nas swymi vbiorámi/ y czestowáć nas kielichem swoim.

Záwstydzenie.

WStydem śie nápełniaymy/ vważáiąc iż spráwiedliwie godniśmy tego/ y wszelkich inych pośmiewisk/ ktore nam od ludzi mogą być wyrządzone/ poniewaž ták rozlicznymi grzechámi Páná Bogá obrażamy.

Prośbá.

ZAdaymy v Páná łáski żeby nam skromnie y ćierpliwie to pośmiewisko znieść dał: záraz też vśilnie prośmy zátym ktory nas zelżył/ iż iesli dla tego gniew Boży sobie zásłużył/ żeby mu tego grzechu vzná-

nie/ á záraz y odpuszczenie miłościwie dárowáć raczył.

Ofiárá.

Ofiáruymy sie Pánu/ ná tego/ y iákiegokolwiek pośmiewiską/ ábo zelżywości z weselem wytrzymánie/ żebyśmy przez to wdzięczną Máiestatowi iego posługę wyrządźić mogli: á one/ z niezliczonymi pośmiewiskámi y zelżywośćiámi/ ktore on dla nas/ gdy ná tym świećie żył/ mile znosił/ złączaymy.

KIEDY NAS CHWALą.

Cwiczenie XIIII.

Luc. 1. Wielbi duszá moiá Páná/ y vrádował sie duch moy w Bogu zbáwićielu moim.

Psal. 35. Będę Błogosłáwił Páná ná wszelki czás/ záwsze chwałá iego w vśćiech moich.

Psal. 116. Chwalćie Páná wszyscy

ẜzyſcy Pogáni / chwalćie go wẜzyſcy narodowie.

Pſal. 117. Moc moiá y chwałá moiá Pan.

Vważánie.

VWażaymy / iż to wẜyſtko cokolwiek w nas ieſt / ſkądbyſmy ſłuẜnie pochwałe odnieść mogli / Boże ieſt / ktorego ieſt tá bytność ktorey vżywamy / żywot ktorym żyiemy / y dech ktorym tchniemy: bez ktorego namnieyẜey myśli dobrey / y Pánu Bogu miłey / mieć nie możemy.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy temu / ktory ſwoie ſtworzenie dárámi y łáſkámi ſwemi bogáći / czći / y zdobi.

Záwſtydzenie.

WStydaymy ſię / ſtáwiąc nam przed oczy naẜey conditiey nn

zeria / tákże złości / ktorycheśmy się przeciw Bogu niewstydliwie dopuścili: zá ktore nie tylko żadney czći y pochwały / ále wzgárdę y zelżywość nawiętszą śmy zásłużyli.

Prozbá.

Żądaymy od Páná / żeby nas ręką swoią ták rządźił / y wspomagał / żeby z pochwały ludzkiey w pychęśmy się nie podnieśli / áni od prawdźiwego nászey podłośći y nikczemnośći poznánia żadnym obyczáiem się nie vnośili.

Ofiárá.

Ofiáruymy Pánu wychwalánia one / ktore mu świeći Anyołowie / w niebieskim onym / wszystkich świętych szczęśliwym mieszkániu / wyśpiewywáią.

KIEDY NAS KARZą ábo Strofuią,

Cwiczenie XV.

Baruch. 1. Pánu nászemu spráwiedliwość / á nam záwstydzenie twarzy nászey.

Psal. 118. Dobrze ná mię / iżeś mię vniżył / ábych się náuczył spráwiedliwośći twoich.

Psal. 140. Będźie mię karał spráwiedliwy miłośiernie / y będźie mię strofował / lecz oleiek złośniká niechay nie tłuśći głowy moiey.

Vważánie.

VWażaymy / iáko Pan Jezus / w niewinnośći y doskonáłośći / nie tylko nie miał wyższego / ále áni rownego / y wszystko w nim wieczney pochwały było godne° / iednák strofowánie y złorzeczenie odnośił: nád to iáko wierutnego złoczyńcę do sądow poćiągano fałszywie oskarżano / srodze łáiano / bito /

y bluźniono: a náostátek iáko łotrá ná śmierć osądzono.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Pánu zá osobne ono dobrodźieystwo / ktorym nas zdobi / kiedy nas od inych molestowáć y tresktáć, dopuscza / przez co zbáwiennie nas vniża / poniewaz my nas sámych poniżáć niechcemy.

Prozbá.

PRośmy Páná żeby nas oświećił vznániem nászych defektow / záczym odrzuciwszy wszelką wymowkę / skromnie ludzkie wzgárdy y pośmiewiská wytrzymamy: Modląc się też zá tymi / ktorzy nam zelżywośći zádáwáć się zdádzą.

Ofiárá.

OFiáruymy nas Pánu ná wszelkiey zelżywośći y wzgárdy / dla miłośći iego predkim y ochotnym sercem znieśienie. Násze te zelżywo

ści / z onymi ktore Chryſtus Pan odkupićiel naß / dla nas ná tym świećie znośił / złączáiąc.

KIEDY VCZYNEK IAki dobrego przykłádu ſpráwiony widźiemy, Cwiczenie XVI.

Rom. 8. Cześć y pokoy wßelkiemu dobrze czyniącemu.

Rom. 12. Brzydząc ſie złym / przyſtawáiąc ku dobremu.

Gal. 6. Dobrze czyniąc nievſtáwaymy / ábowiem czáſu ſwego żąć będźiemy nievſtawáiąc.

Pſal. 118. vczeſtnikiem ia ieſtem wßyſtkim ktorzy ſie boią ćiebie / y ſtrzegą przykazania twego.

Vważánie.

VWażaymy / iż Pan w nas ſpráwuie chcenie wßelakiey rzeczy

dobrey

dobrey / tákże y wykonanie / iednák táka iest dobroczynność y sczodrobliwość iego przećiw swemu stworzeniu / iż dáry swoie chce mieć zá sługi náße.

Dziekczynienie.

DZiekuymy Pánu zá łáskę ktorą dał Brátu naßemu do wykonánia rzeczy oney dobrey: tákże zá dobry przykład / ktory nam w tey spráwie pokazał / żebyśmy tym iáko bodźcem do tákichże spraw poruszeni byli.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy śię dla złych y przewrotnych przykłádow / ktorymi zgorßenia przyczyną byliśmy bliźnim: y stąd przyznamy to / żeśmy sługi niepożyteczni w domu Páńskim.

Prozbá

Mamy żądáć od Páná/żeby záchowały pomnożył dáry łáſki ſwoiey w bliźnich náſzych: á żeby im dał w dobrych vczynkách wytrwánie y vſtáwiczne pomnażánie: A nas też tákąż łáſką obdárzył/ zá ktorey pomocą/moglibyſmy ſię w cnotliwych ſpráwách obieráć/ y co dźień więtſze w zásługách poſtępki bráć.

Ofiárá.

Ofiáruymy Pánu wſzyſtkie dobre vczynki/ ktore przez ſpráwiedliwe y pobożne ludźie ſpráwowáne bywáią/ chwaląc y wielbiąc go w dárách iego.

KIEDY SPRAWE IAKą złego przykłádu baczymy, ćwiczenie XVII.

Pſal. 36. Odſtąp od złego á czyń dobrze.

Pſal. 96.

Psal. 96. Ktorzy miłuiecie Pana / mieyćie złość w nienawiśći.

Joan. Epist. 3. Nie náśláduy złego / ále co dobrego iest.

Prou. 14. Błądzą ktorzy źle czynią.

Vważánie.

STáráćsie o to mamy żebysmy / ile być może bliźniego wymawiáli: ábo intentiey broniąc / iesli spráwá od winy wymowiona być nie może: ábo mysląc / iż to z krewkośći / ćiężką iáką pokusą przekonány vczynił / á iż iuż do vznania występku przyszedł / y przed Pánem Bogiem w wielkiey pokorze zá to sie vniżył.

Dźiękczynienie.

DŹięki powinne oddaymy Pánu / ktory nas záchowuie / ábysmy w tákie zbrodnie nie wpádli: y iego sczyremu miłośierdźiu to przypisáli / żesmy sie wszelákich grzechow y

wystepkow / ktore mogliśmy popełnić / nie dopuścili.

Zawsty dzenie.

WStydźić sie mamy / przypátruiąc sie nászey krewkośći: á znáiąc to / żeśmy dáleko ćięższych y gorszych rzeczy sie dopuszczali / y iescze dopuśćić możemy / iesliby nam Pan Bog wedle żądz y skłonnośći nászych żyć dopuśćił.

Prozbá.

Zadaymy od Páná bliźniemu nászemu / vznánia winy ktorey sie dopuśćił: zá nie żálowánia / y polepszenia: á żeby nas strzec raczył abyśmy w tákie / y w ine ćięższe złośći nie wpadli.

Ofiárá.

OFiárnymy Pánu Bogu zasługi wszystkich świetych: á osobliwie zasługi Páná Jezusowe zbawićielá nászego: żeby dla nich wszy-

ſtkie grzechy náſze nam miłośćiwie odpuśćić raczył.

KIEDY IAKIEGO człowieká bogátego ábo możnego widźimy.

Cwiczenie XVIII.

Pſal: 61. Ieſli wam przybędźie máiętnośći/nieprzykłádayćie ſercá.

Pſal: 33. Bogacze niedoſtátek ćierpieli y łáknęli/ lecz ſzukáiącym Páná ná żadnym dobrym nie będźie ſchodźiło.

Pſal. 111. Sławá y bogáctwá w domu iego.

Eſa: 33. Bogáctwá zbáwienia mądrość y vmieiętność: boiaźń Páná tá ieſt ſkárbem iego.

Prou: 11. Niepomogą bogáctwá w dźień pomſty.

Vważánie.

Vważay.

VWażaymy iáko miałyby być lekko poważáne bágáctwá / czći / y dostoieństwá tego żywotá / by były nawyższe; ponieważ śmierć wszystko to kończy / y iednego człowieká z drugim porowna. Vważmy też / iż prawdziwe bogáctwá są cnoty / y podobáć się Pánu Bogu: ktoremu służyć / iest krolowáć.

Dziekczynienie.

DZiekuymy Pánu zá wieczne bogáctwá / ktore wybránym swoim w niebie nágotował. A zá te / ktore ludziom w tym żywoćie dáie: żeby zá nie / ieśli ie ná posługe Bożą wydadzą / krolestwo Boże sobie pozyskáli.

Záwstydzenie.

WStydaymy się vważáiąc vbostwo nássze / gdyż nádzy z żywotá mátek nászych wychodzimy / y nádzy do ziemie mátki nászey

wrocić śię mamy. Tych záśię ktorych potrzebuiemy/ v stworzenia żebrać muśiemy. Vważáiąc záśie vbostwo nasze wnętrzne/ ktore dáleko większe iest niż pierwsze; ponieważ od nas sámych/ ani iedney Bogu śie podobaiącey myśli mieć nie możemy.

Prozbá.

PRośmy Páná Bogá/ żeby bliźniego/ ktorego widźimy/ prawdźiwych dobr nádárzył/ ktore sáme duszne są: á żeby mu łáskę dał/ tak vżywáć tych dobr doczesnych/ żeby nie vtrácił wiecznych. Tegoż też y nam sámym żądáć mamy.

Ofiárá.

OFiáruymy P. Bogu wszelkie/ bogactwá/ sławę/ y możność tutecznego żywota/ bo wszytko iest iego/ y w nim wszystkie te rzeczy dá-

leko doskonaley są / a niżli same w w sobie.

KIEDY VZRZEMY vbogiego.

Cwiczenie XIX.

Math. 5. Błogosłáwieni vbodzy duchem / bo ich iest krolestwo niebieskie.

.1. *Cor.* 8. Pan Chrystus dla nas zstał sie vbogim będąc bogátym / ábyśmy vbostwem iego bogátymi sie zstáli.

Psal. 9. Zstał sie Pan vcieczką vbogiemu.

Psal. 39. Ja lepák iestem żebrak y vbogi / Pan stara sie o mnie.

Prou. 14. Kto ma litość nád vbogim / błogosłáwiony będzie.

Prou. 17. Kto gardzi vbogim / łży stworzyćiela iego.

Vważánie.

VWażaymy / iż ludźie vbodzy / ktorymi świat gárdźi / częstokroć przed Pánem Bogiem wielcy są y nád ine przełożeni. Vważaymy też / iż Pan Chrystus mądrość oycowska / vbostwo w żywoćie swym bárzo vmiłował / y dla siebie ią osobliwie obrał.

Dźiękczynienie.

DZięki oddamy Pánu / iż w ręku y w mocy náßey / bogáctwá y skárby duchowne y niebieskie położył / y do nich nam klucz / to iest łáskę swoię podał / żebysmy káżdy dźień / y owßem ná wßelki moment zasługi náße / im dáley tym więcey pomnożyć y rozßerzyć mogli.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy się / vważáiąc / iákie rzeczy znoßą y czynią ludźie / żeby od śiebie rzeczy doczesnych nie dostátek y vbostwo oddalili: A

tym czásem nic nie myślą/ iż dla swe
go niedbalstwá/ w dobrach ducho-
wnych codzień vbożßymi sie zstáią.

Prozbá.

PRośmy Páná Bogá / żeby bli-
źniemu/ ktorego baczymy / łá-
ske dáć raczył/ ná zniesienie ćierpli-
iwe vbostwá y wzgárdy: á żeby one-
go y nas dárámi swymi zbogáćił.

Ofiárá.

OFiáruymy nas sámych Pánu/
ku zniesieniu dla miłośći iego/
wßelkie° vbostwá y niedostatku w
dobrách doczesnych / y na wßelką
wzgárde nas sámych. Ofiáruiemy
sie też Pánu ná rátunek bliźnim ná-
ßym y wßytkiemu świátu w potrze
bách ich / ieśli nie vczynkiem / tedy
yprznamniey wolą/ kiedybyśmy te-
go vczynkiem dokázáć nie mogli.

KIEDY WIDZIEMY

iákiego chorego.

Cwiczenie XX.

Psal. 6. Zmiłuy się nádemną Pánie/ bomći chory.

Eccl: 7. Nieleń się náwiedźić chorego/ bo ztąd w miłośći bę-dźiesz vtwierdzony.

Esa. 53. Widźielismy go mężá boleśći/ y znáiącego niemoc.

Vważánie.

VWażmy/ iż choroby sąowocem grzechu: Abowiem kiedyby był człowiek nie zgrzeszył/ żadnymby chorobam nie był podległy. Nad to przypátrzmy się/ iż przez sámeż choroby/ Pan nam przekłada/ iáko się wszelkim grzechem brzydźi: A iáko surowiey ná onym świećie kárać go będźie/ ieśli w tym żywoćie/ kiedy czas miłośierdźia iest/ ták srogo gi karze.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Pánu zá zdrowie kto re nam dáie / y zá łáskáwość / ktorey przećiwko nam ludźiom vżywa / że w tym żywoćie / chorobámi rozlicznymi nas treſkce / iż ieſli ie ćierpliwie wytrzymamy: przez nie nas od wiecznych mąk wybáwi / ktore nam grzechy naſze záſłużyły.

Záwſtydzenie.

WStydaymy ſię / iż zdrowia / kto re nam Pan Bog dáie / ták źle vżywamy / y dla tego zgołáſmy go niegodni.

Prozbá.

PRośmy Páná zá chore bliźnie / áby im Pan Bog dał duſzne y ćieleſne zdrowie: A iák długo ich w chorobách mieć chce / żeby im w boleśćiach ich prawdźiwey ćierpliwośći vżyczył.

Ofiárá.

Ofiáruymy nas Bogu náßemu/ na zniesienie iakichkolwiek/ od niego nam posłánych chorob/ ták dla miłości iego/ iáko dla grzechow náßych odpuszczenia/ ktoremiśmy Páná Bogá obrázili.

KIEDY PRZED STARszymi nászymi iesteśmy.

Cwiczenie XXI.

Luc. 20. Kto was słucha mnie słucha/ kto wami gardzi/ mnie gardzi.

Rom. 13. Niemáß zwierzchności iedno od Bogá/ kto się sprzeciwia zwierzchności/ sprzeciwia się postánowieniu Bożemu.

Heb. 13. Bądźcie posłußni przełożonym wáßym/ y bądźcie im poddani. Abowiem oni czuią/ iáko

ktorzy

ktorzy zá duſze wáſze liczbe oddáć máią.

Vważánie.

VPátruymy w ſtárſzych náſzych Bogá/ ktorego oni ſą námieſtnikámi. A dla tego záchowaymy ſie przed nimi/ nie inaczey iedno iákobyſmy byli przed Pánem Chryſtuſem/ á ſłow ich nieinaczey iedno iáko ſłow Chryſtuſowych ſłucháć mamy.

Dziekczynienie.

MAmy dziekowáć Pánu zá to dobrodzieyſtwo/ iż nam dał ſtárſze/ ktorzy námieyſcu iego ſiedzą/ y przez one nas rządzi/ ſpráwuie/ y ná wſzyſtkim nas opatruie/ y wolą ſwoie nam przez nie oznáymuie.

Záwſtydzenie.

WStydaymy ſie ſłábego poſłu-

ßeństwá y vczćiwośći/ ktorą Bo-
gu/ Krolowi/ y Pánu náßemu:
tákże przełożonym namiestnikom
iego wyrządzamy: ktorych roßka-
zánie częstokroć lekcesmy sobie wá-
żyli/ y onesmy przestępowáli.

Prózbá.

WInnismy prośić Páná/ żeby
przełożone náße wspomogł/
y łáskę im swoię dał/ żeby poddáne
swoie wedle woli Bożey rządźili;
poddánym záśię/ żeby łáski vżyczył:
iákoby przełożonym swoim práw-
dźiwie poddáni byli/ y onym scży-
re we wßystkim posłußeństwo od-
dawáli.

Ofiárá.

OFiáruiemy nas Pánu/ ná wy-
konánia dla miłośći iego wßy-
tko co nam od stárßych náßych ná-
miestnikow iego roßkazano będźie.
Ofiáruiemy też Pánu Bogu/ do-

skonáłe ono posłuszeństwo / ktore Chrystus Pan Zbáwiciel nász oycu swemu wyrządźił / będąc iemu posłuszny áż do śmierći á tey nażelżywszey / to iest krzyżowey.

KIEDYSMY Są Z rownymi.

Cwiczenie XXII.

Psal. 132. Jáko dobra y iáko wdźieczna rzecz mieszkáć bráciey społem.

Rom. 12. Miłośćią bráterstwá iedni drugich miłuiąc / vczćiwośćią ieden drugiego vprzedzáiąc.

1. *Pet.* 2. Wszystkie czćicie / bráterstwo miłuyćie.

Rom. 12. Wiele nas iednym ćiáłem iesteśmy / w Chrystusie / á káżdy zosobná ieden drugie° członkámi.

Ioan. 13. Potym poznáią wszy-

ſcy żeście vczniámi moiemi/ ieſli miłość mieć będźiecie/ ieden ku drugiemu.

Vważánie.

VWáżáć mamy/ żeſmy wſzyſcy ſą iednego ćiáłá członki/ przeto ſpolnie ſie miłowáć y wſpomagáć mamy/ poniewaź miedzy członkámi ćiáłá iednego wielką zgodę widźiemy.

Dźiekczynienie.

MAmy dźiekowáć Pánu/ iż łáſki y dáry ſwoie rożne/ miedzy członki tego ćiáłá duchownego/ podźielił/ żebyſmy zobopolnie ſobie pomagali. Jeden náuczáiąc nieumieietne/ drugi proſtuiąc błądzące: ieden ćieſząc vtrapione/ drugi vczynek iáki inſzy miłośierny wyrządzáiąc bliźnim.

Záwſtydzenie.

ZAwstydziemy się/ vważáiąc żesmy są niepożyteczni/ y nidoczego niesposobni miedzy bráćią nászą/ iáko vschłe y sprochniáłe członki/ ktore godne są/ żeby były od ćiáłá odćięte y odrzucone.

Prozbá.

PRośmy Páná żeby nam miłość prawdziwą dał/ przez ktorąby smy miedzy námi/ y z głową nászą Jezusem Chrystusem Pánem nászym záwsze złączeni y ziednoczeni w świętey miłośći trwáli.

Ofiárá.

OFiáruymy się/ ná czynienie dla bliżnych wszystko to co możemy/ rátuiąc ie w potrzebách ták duszných iáko y ćielesnych.

KIEDYSMY SĄ Z PODdánymi,

Cwiczenie XXIII.

Luc. 22. Ktory iest miedzy wámi więtszy / niech będźie iáko mniey szy / á przełożony iáko służący.

Támże, Jam iest w pośrzodku was iáko ktory służy.

Eccli. 3. Imes więtszy vniżay sie we wszystkim / á naydźiesz łáskę przed Pánem Bogiem.

Sap. 6. Sąd násrozszy będźie tym ktorzy są przełożeni.

Vważánie.

VWażaymy / iż choćiay nád inszymi sámi przełożeni / iednák Bogá stárszego nád sobą mamy / ktory czásu swego / surowy rachunek z námi położy / iákochmy sie z poddánymi obierali / y iákochmy o nich stáránie mieli: abowiem ná czym im kolwiek przez násze niedbalstwo zeydźie / tego od nas liczbá wyciągana będźie.

Dźiek-

Dziekczynienie.

DZiekuymy Pánu / od ktorego iest wßelka moc y władza porządna / y wßelkie oycostwo y przodkowánie ná niebie y ná ziemi.

Záwstydzenie.

WStydaymy śię vważáiąc / iż my do rządu nas sámych niesąchmy dostáteczni / y dla tego niegodniśmy drugimi rządźić y onym roſkazowáć: przeto iż w zasługi y w cnoty / poddáni náßy są nam przełożeni / rozumieć mamy.

Prozbá.

PRośmy Páná / áby nam mądrośći swoiey vżyczył / abyśmy poddáne nam poruczone / wedle woli iego rządźić mogli: Tákże y pokory: by snadź dla powagi w roſkázowániu / w pychę śmy śię nie podnieśli.

Ofiárá.

Ofiárá.

OFiáruymy nas sámych Bogu zaraz y ze wßystkimi opiece nászey powierzonymi / żeby tak nas iáko y onych / iáko krol / Pan y oćiec wßystkich rządźił y spráwował.

KIEDYCHMY SPRAcowáni,

Cwiczenie XXIIII

Ioan. 4. P. Jezus sprácowány z drogi śiedźiał tak nád studnią.

Matth. 11. Podźćie do mnie wßyscy ktorzy prácuiećie y iesteśćie obćiążeni / á ia was ochłodzę.

Esa. 43. Vczyniłeś / żem służył dla grzechow twoich / zádałeś mi prácą w niepráwośćiách twoich.

Vważánie.

VWażaymy iáko zbáwićiel nász częstokroć dla nas / gdy ná źie-

mi żył/ spracowány był/ osobliwie czásu męki swoiey/ w ktorey dla prace y nieżmiernej ciężkości duße swoiey krwią się pocił.

Dziękczynienie.

DZiękuymy Pánu/ iż dla nas częstokroć wielkie prace y trudy ponośił/ á iż też prácuiących ochłodą się postánowił: náostátek iż nam wieczne odpocznienie/ w niebie nágotował.

Záwstydzenie.

WStydaymy się/ vważáiąc iáko wiele prac y trudow podeymuiemy w ścieżkách złośliwych y ná zátrácenie wiodących: Nowßem iáko głupi y ßaleni/ prace mamy zá odpoczynienie/ á zá vćiechę zmordowanie. Z drugiey záśię strony/ námnieyßa robotká/ ktora się nam w służbie Bożey postáwi/ zda się nam nieznośna.

Prozbá.

Prośmy Paná / żeby sprácowánie nászé ku odpuszczeniu grzechow nászych przyiąć raczył / á żeby nam sił dodał w tym żywocie ná wszeláktch prac y trudow podeymowánie: po skończeniu záś tych prac / żeby nas do wiecznego odpoczynienia / w mieszkánie Bostwá swego przenieść raczył.

Ofiárá.

Ofiáruymy mordy násze z onymi / ktore Chrystus Pan / będąc tu ná ziemi znośić raczył: tákże y ná wytrzymánie dla miłośći iego wszelkich prác y ćiężkośći / ktore sie nam w służbie iego przytráfią.

KIEDY IDZIEMY ABO w drodze iesteśmy, Cwiczenie. XXV.

2. Cor.

2. *Cor.* 5. Pokiſmy w tym ćie-
le/ pielgrzymuiemy od Páná.

Pſal. 67. Szczęśliwą vczyni dro
gę nam Bog zbáwienia naſzego.

Matth. 9. Obchodźił Jezus w-
ſzyſtkie miáſtá y miáſteczká/ nau-
czáiąc w Bożnicách/ y przepowiá-
dáiąc Ewángelią kroleſtwá/ á v-
zdrawiáiąc wſzelką chorobę/ y w-
ſzelką niemoc.

1. *Petr.* 2 Proſzę was iáko przy-
chodniow y gośćiow/ abyśćie ſię
wſtrzymywáli od pożądliwośći ćie
leſnych/ ktore walczą przećiwko
duſzy.

Pſal. 118. Jeſtem ia gośćiem
ná źiemi/ nie kryi Pánie przede mnę
mándatow twoich.

Vważánie.

VWażaymy drogi ktore Chry-
ſtus Pan/ gdy pielgrzymowáł
ná tym świećie/ odpráwowáł/ prze
chodząc z miáſtá do miáſtá/ z niey

ſcá ná

ścá ná mieyśce / iuż po morzu / iuż po ziemie / żeby wszędzie zgubioney owce szukał / y ná wszelkim mieyścu ślad dobroci swoiey zostáwił.

Dziękczynienie.

DZiękuymy Pánu zá wszelkie drogi y pielgrzymowánia / ktore z miłości ku nam podeymował: á iż zstał się wodzem nászym y drogą / przez ktorą mamy iść do Oycá.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy się / wspomniawszy ná on czás / kiedyśmy w drogách zátrácenia chodźili / y záwárszy oczy oślep bieżeliśmy do piekłá / gdźie iużbyśmy byli ośiedli / by nam było miłośierdźie Boże nie zábieżáło.

Prozbá.

PRośmy vśilnie Páná / áby nam raczył bydź wodzem w tey drodze po ktorey chodźiemy / á żeby nás

od wßelakich niebespieczeństw dußnych y ćielesnych/ktore nas w pielgrzymowániu żywotá tego potykáią/ wyrwáć raczył.

Ofiárá.

Ofiáruymy Pánu drogi náße/ żądáiąc żeby śię ku naywyżßey czći y chwały iego prostowáły: ofiáruiemy też iemu wolą náßę/ ábyśmy go w nieśieniu krzyżá/ iáko on od nas to wyćiąga/ náśládowáli.

KIEDY SIE DO DOmu wrácamy,

Cwiczenie XXVI.

Psal. 121. Weseliłem śię z tego/ co mi powiedźiano/ poydźiemy do domu Páńskiego.

Psal. 30. Bądź mi Bogiem/ obrońcą/y domem vćieczki/ abyś mię zbáwił.

Psal. 26. O iedne prośiłem Paná/ tey ßukáć będę/ ábych mießkał w domu Pańſkim po wßyſtkie dni żywotá mego.

Vważánie.

VWażmy/ iáko Pan Jezus po odpráwieniu poſłußeńſtwá iemu od oyca nákazanego/ do niego z wielką korzyśćią ſię wroćił: od oycá z niewymowną czćią y chwałą przyięty/ y ná prawicy iego był poſádzony.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Bogu Panu náßemu/ ktory nam dał zdrowo do domu ſię wroćić/ á iż on iáko pielgrzym z miłośći ku nam ná źiemi przemießkał/ á nie miał gdźieby głowę ſkłonił/ nam iednak dom do mießkánia y odpoczynienia darował.

Záwſtydzenie.

Wſty-

WStydaymy ſie / vważaiąc / iż przez ták wiele lat / dom Oycá náſzego niebieſkiego iáko ſynowie márnotráwni opuśćiliſmy / á wieprze namiętnych y nie rozumnych żądz náſzych kármiliſmy / á ſámi od głodu prawie vmieráliſmy: choćiayże dom Oycá náſzego ták dobrze był opátrzony y ná wſzyſtkim obfituiący.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby nas do wiecznego onego mieſzkánia / ktore wybranym ſwoim w niebie zgotował / záprowádźił: á poki w tym żywoćie żyiemy / w do° kośćiołá ſwego świętego nas záchował / y táſkę nam ſwoię dał / żebyſmy w nim w tákiey niewinności y świątobliwośći żywotá żyli / y záchowáni byli / iáka ná Dom tákiego Páná przyſtuſzá.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu / ku iego słá-
wie y posłudze / wszystko to co
w domu czynić będziemy : zaraz też
odpusczenia żądać mamy / ieśliśmy
w czym / nie będąc w domu / máie-
stat iego obrázili.

KIEDY SIEDZIEMY, Cwiczenie XXVII.

Cant. 1. Pod ćieniem tego ktore-
gom prágnęłá śiedziáłam: á owoc
iego słodki gárdłu memu.

Apoc. 3. Kto zwyćięży dam
mu śiedzieć z sobą ná stolicy mo-
iey / iákom ia też zwyćiężył y vśia-
dłem z oycem moim ná stolicy iego.

Esa. 32. Y będzie lud moy śie-
dział w piękności pokoiu / y w przy
bytkách dufności / y w odpoczynie-
niu bogátym.

Vważánie.

VWażaymy iż Pan Chrystus od kupiciel nász śiedzi na prawicy oycowskiey: á iż iest postanowiony sędzią żywych y vmarłych. Przytym vważmy/ iż pan zbáwiciel nász/ żeby do chwały y odpoczynienia/ ktore otrzymał/ przyść mogł/ przez wiele prac y potow pierwey przeszedł.

Dziękczynienie.

DZiękuymy Panu/ iż nam dáie mieysce y sposobność do odpoczynienia/ á iż sie z nami iáko prawdziwy oćiec obchodzi. Ktemu podziękuiemy też iemu zá one stolice/ ktore wiernym sługam swoim w niebie nágotował.

Záwstydzenie.

WStyd nas ma ogarnąć/ vważaiąc czas on iákosmy ná kátedrze zaraźliwośći śiedzieli/ kiedysmy w grzechach nászych mocno trwáli/ z wielką krzywdą Bożą iá-

koby Bogiem nie był/ abo iakobyśmy się mogli z oczu iego schronić

Prozbá.

PRośmy Paná/ żeby nam dał stateczne wytrwánie w służbie swoiey: a żeby duße naße tronem maiestatu swego spráwił/ na ktorymby odpoczywáć raczył.

Ofiárá.

OFiáruymy sercá náße Pánu/ żeby ná nim iako na maiestácie śiedział/ y stámtąd nád wßystkiemi śiłámi duße naßey roskázował/ y one sobie posłußne vczynił.

KIEDY STOIEMY, Cwiczenie XXVIII.

Habac. 2. Ná straży moiey stać będę/ y zástánowię się ná zamku.

Sap. 5. Staną spráwiedliwi z wielką stałośćią przećiwko tym ktorzy ie ćiśnęli.

Ephes. 6. Stoyćie przepasawszy biodrá wásze prawdą.

1. Cor. 10. Kto mniema żeby stał / niech pátrzy áby nieupadł.

Vważánie.

VWażaymy Pana Chrystusá stoiącego ná prawicy oycowskiey / żeby sie zá swoimi wybranymi potykał / iako go widźiał Szczepan święty / kiedy był od Zydow kamionowan: Zá ktorego też pomocą mężnie walczył / y zá Chrystusá vmarszy / zwyćiężcą został.

Dźiękczynienie.

DZięki oddamy Panu / iż nas przez grzech ná ziemię obalone podźwignął / y pewną nam nádzieię zbawienia dał: serce też násze vpadłe y rospaczaiące / podniosł y vkrzepił.

Záwstydzenie.

ZApłońmy się wstydem / wspominawszy ná on czas / kiedyśmy wyniosłą szyią przećiw Bogu stáli / y przećiw niemuśmy walczyli / sprzećiwiáiąc się woli iego świętey. A przećiwnym obyczáiem / v nog nieprzyiaćioł nászych padszy leżeliśmy / náwszem wolą ich wypełniáiąc.

Prozbá.

PRośmy v Páná mocy stania ná nogách / y mężnego walczenia przećiw nieprzyiaćiołom nászym / ábyśmy ich poráźić / y pod nogi násze podbić mogli.

Ofiárá.

OFiáruymy nas zá sługi Panu / y bądźmy gotowi na wykonánie wszystkiego cokolwiek roskázáć nam / onemu się spodoba / na kształt oney niezliczoney wielkośći duchow niebieskich / ktorzy záwsze

przed

przed nim stoią / y ná wszelkie iego vpodobánie naochotnieyszymi się zstawáią.

KIEDY ZEGAR BIIE.
Cwiczenie XXIX.

Psal. 76 Rzekłem / teraz ẽ począl
Rom. 13. Godziná iest / abyśmy iuż ze snu powstáli.
Gal. 6. Poki czas mamy czyńmy dobrze.
Math. 24. Czuyćież tedy / ábowiem niewiecie ktorey godziny Pan wász przyydzie.

Vważánie.

Vważmy / iż żywot nász prędzey nád zawodniká przemija / á nie postoi áni ná namnieyszy punkt czásu. Pomyślmy też / iż iuż mniey iedną godziną żywotá mamy / y iedną godziną / przybliżyli, my się do śmierci.

Dziekczynienie.

DZiekuymy Pánu / iż nas áż do tey godziny w tym żywocie záchował / á iż nas miłośiernie do pokuty / do náwrocenia / y prawdziwego żywotá náßego polepßenia / czekáć raczył.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy śie / vważáiąc / iákośmy tey godziny w służbie Bożey niedbáłymi byli. A ná krotce rachniąc śie z defektámi przez tę godźinę popełnionymi / za nie żáłuymy / y przed Bogiem náßym śię vkarzaymy.

Prożbá.

PRośmy v Páná łáski / żebyśmy tę godźinę lepiey y nabożniey / ná posługach Boskiego maiestatu iego strawić mogli / á nizli przeßła. A iż przed nim policzone są wßyst-

kie godźiny y wßytkie minuty żywotá náßego. Prośmy pokornie żeby nie dopuśczał/ áby godźiná śmierći niegotowe/ y ná zbáwienie náße nie pámiętliwe nas nie nálázłá

Ofiárá.

Ofiáruymy nas Bogu Pánu náßemu/ ná służbę iemu po wßystkie czásy żywotá náßego co go ieszcze nam zbywa. Rozpoczynaymy teyże godźiny z nowym y gorącym duchem.

KIEDY ŁAKNIEMY.

Cwiczenie XXX

Ioan. 6. Kto przychodźi do mnie nie będźie łáknął.

Math. 5. Błogosłáwieni ktorzy łákną y prágną spráwiedliwośći/ bo będą násyceni.

Luc. 1. Łáknące nápełnił dobry.

Psal. 144. Oczy wßystkich ná-

dzieie maią w tobie Panie/ a ty dáieß pokarm ich czasu słußnego.

Apoc. 7. Nie będą łáknąć áni prágnąć więcey.

Vważánie.

VWażaymy/ iż Pan Chrystus odkupiciel naß/ dla nas łaknął ktory w niebie Anyoły násyca/ y wßelkie stworzenie na ziemi karmi.

Dźiekczynienie.

DZiękuymy Panu naßemu/ iż się zstał pokarmem naßym/ żeby duß naßych głod odegnał; a iż łaknienie ktore z miłości ku nam znośił/ wiecznie násycenie nã pozyskał.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy się/ vważáiąc iáko częstokroć duße naße głodem dręczyć dopuściliśmy. Ztąd to przyßło/ iż serce naße vschło/ żeśmy pokarmu iego duchownego dać mu zániedbali: gdyż z drugiey strony cierpieć

piec nie możemy żeby ciało by namnieyszym głodem ſtrapione być miało / ale zaraz wſzelką pilność czynimy żebyſmy pokarmu dla niego doſtali.

Prozbá.

PRośmy Páná żeby nas záwſze duchownym pokármem opátrował: żeby nam też dał łáknienie y prágnienie ſpráwiedliwośći / ábyſmy káżdy dźień gorącey iemu ſłużyć prágnęli.

Ofiárá.

OFiáruymy nas Pánu ná wytrzymánie dla miłości iego wſzelkiego łaknienia; á złączaiąc náß głod z Páná Chryſtuſowym ktory dla nas znośił / ofiáruymy go oycu niebieſkiemu zá doſyćuczynienie ná ßey niepowśćiągliwośći y obżarſtwá.

KIEDY PRAGNIEMY.
Cwiczenie XXXI.

Esa. 55. Wßyscy prágnący podźćie do wod.

Ioan. 7. Jeśli kto prágnie niech przydźie do mnie/ á pije.

Psal. 41. Prágnęłá dußá moiá do Bogá źrzodłá żywego.

Psal. 36. Abowiem v ćiebie iest źrzodło żywotá.

Psal. 68. W prágnieniu moim nápawáli mię octem.

Vważánie.

VWażaymy gorzkie ono prágnienie/ ktore Pan Chrystus ná krzyżu ćierpiał/ abowiem iż ćiáło iego ze krwie było wyniszczone/ á on iuż niezliczone męki y vdręczenia przez wßystkę noc przeßłą znosił/ iednák żadnego niemiał/ ktoryby mu ieden kubek wody podał.

Dźięk-

Dziekczynienie.

DZiekuymy Pánu nászemu/ iż sie nam zstał źrzodłem wody żywey/ żeby prágnienie násze duchowne vśmierzył: á iż do tych wod wszystkich wzywa/ áni żadnego/ w ktorey iáko przystoi szuka/ od niey nie odrzuca.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy sie/ vważáiąc okrutnośći niewdźieczność násze/ iż gdy zbáwićiel nász zbáwienia nászego prágnie gorąco/ my mu zá to żołć gorzką grzechow nászych pić podáiemy/ trwáiąc w grzechách y do nich często sie wracáiąc.

Prozbá.

PRośmy Páná z niewiástą Sámárytáńską/ żeby nam záwsze dawał wody oney/ ktorą swoim obiecuie/ to iest łáskę Bożą/ ktorey/

ktokolwiek sie napije / nie będźie pragnął ná wieki.

Ofiárá.

Ofiáruymy nas Pánu Bogu nászemu ná znoszenie dla miłośći iego iákiegokolwiek prágnienia / á ono z tym ktore odkupićiel nász ná krzyżu ćierpieć raczył złączaiąc / żadaymy pokornie / żeby ie ná zgladzenie żolći y octu grzechow nászych / ktorymesmy go ná pawáli / przyiąć raczył.

KIEDY ROBIEMY.

Cwiczenie XXXII.

Sap. 9. Dayże mi moy Pánie mądrość stoiącą przy stolicy twoiey /ześlijże ią z świętych niebios twoich / áby zemną byłá y zemną prácowáłá / ábym wiedźiał co iest przyiemnego ná wszelki czas przed tobą 2. *Thim.* 2. Rob iáko dobry żołnierz

nierz Chrystusá Jezusá.

Iob. 5. Człowiek rodzi sie ná prácę.

Sap. 3. Dobrych prác chwálebny owoc.

Vważánie.

VWażaymy wydáną Sententią od Bogá ná pierwße rodźice náße po przestepstwie przykazánia iego/ iż w pocie czołá swego mieli pożywáć chlebá swego. Ktemu pomyślmy/ iż zbáwićiel náß Chrystus Jezus áż do krwawego potu pracował/ żeby nam chleb łáski swoiey zárobił.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Pánu Bogu/ iż nam dáie zdrowie y siły do prácowánia: á iż też sługom swoim duchowną moc dáie/ żeby prácuiąc w winnicy iego obfite owoce zásług sobie zgromádźili.

Záwstydzenie.

WStydaymy się / vważáiąc iákośmy byli gnuśni y leniwi / stoiąc cáły dźień proznuiący / á niepomniąc ná zbáwienie násze / prácowáliśmy przez wszystkę noc ná służbie szátáńskiey / y inych nieprzyiaćioł rodzáiu ludzkiego / bez żadnego pożytku: y owszem z vtratą zbáwienia / y pewną zgubą dusz nászych.

Prózbá.

PRośmy Páná żeby nas godnymi robotnikámi w winnicy swoiey vczynić raczył / żeby w niey wiernie robiąc / byliśmy godni wźiąć grosz dźienny sczęśćia wiecznego.

Ofiárá.

OFiáruymy nas Pánu nászemu ná prácowánie w iego świętey służbie po wszystkie dni żywotá nászego / nie ináczey iedno iáko ku-

pni niewolnicy: przeto iż on nas z niczegó stworzył/ y nadrożßą krwią swoią nas odkupił. Słußna bowiem y godna rzecz iest/ żeby stworzenie stworzyćielowi/ syn Oycu/ sługá Pánu/ niewolnik kupny kupcowi swemu służył.

KIEDY MAMY POkarm bráć.

A Czkolwiek ná wßelki czás serce naße w świetym y pobożnym vważániu zabáwione być ma: iednák ná ten czás nawiecey to czynić mamy/ kiedy ćiáłu pokarm dáiemy: á to ták dla niebespieczeństwa/ żeby nas nieprzyiaćiel dußny/ abo włásna námietność nie oßukáłá/ y do przeskoczenia gránic potrzeby nieprzywiodłá/ spráwiwßy to/ iż wiecey pokármu/ niż potrzebá ćieleśna wyćiąga/ weźmiemy: Jáko też żebyśmy sie niepomiernie w

iedzy nie kochali / iż to wielce duszę naszę tempą y prawie bydlęcą czyni. A to nie tylko na ten czás / ále też y nie rychło potym dla tego do duchownych spraw niesposobną się zstaie. Y dla tegoć zakonow świętych Fundatorowie postánowili / żeby do stołu co dobrego czytano / áby duszá w tym co słyszy będąc zábáwiona od zbytniey chćiwośći iedzenia nie iako pohamowana była. Toż też święte Concilia Biskupom y innym Prałatom nákazuią / iż oni nad insze więcey do ćwiczenia w cnotach świętych / y do wzgardy ćielesnych roskoszy / są obowiązáni. Przeto / kto w duchu postępek vczynić y duszę swą w całośći záchowáć pragnie / ponieważ ćiału miarka przystoyna oddáć się musi / mimo pilne stáránie ktore mieć ma / żeby to przystoyną skromnośćią się dziáło / tak z stro-

ny iakosci iako y miary potraw / maią sie czásu brania pokarmu iakim dobrym vważániem iako napilniey vzbroić / by snádź iedzenia kochanie duchá nieosłabiło. Gdyż to tedy ták potrzebna rzecz iest / troszkę sie szerzey ná tym zábáwiemy / każdemu dniowi do tegodnia włásne ćwiczenie ktore przy iedle záchowáne bydź ma / daiąc.

W PONIEDZIALEK,
Cwiczenie XXXIII

Psal. 144. Oczy wszystkich w tobie nádzieię máią Pánie / á ty dáieſz pokarm ich czásu słusznego. Otwarzaſz ty rekę swoie / á nápełniaſz wszelkie źwierzę błogosławieństwem.

Psal. 146. Ktory dáie bydłu żywność iego / y kruczętom wzywáiącym go.

Psal. 103. Wszystkie ná cię czekaią

káią / abyś im dał pokarm czásu swego. Gdy im ty daß / będąc zbieráć / gdy otworzyß rękę twoię / wßystkie się dobrem nápełnią.

Math. 6. Weyźrzyćie ná ptaki niebieskie iż nie śieią áni żną / áni zbieráią do gumien / á oćiec wáß niebieski żywi ie.

Vważánie.

VWażmy z iáką dobroćią y sczodrobliwośćią Bog wßelkie stworzenie karmi / ták iż áni mrowki / áni namnieyßego robaczká / áż też y nieprzyiaćioł swoich / ktorzy w grzechu śmiertelnym żyią niezápamiętywa / ále káżdemu cząstkę swoię oddáie.

Dziękczynienie.

DZiękuymy Pánu iż nas żywi / á iż do tych miast ze wßelkim stworzeniem swoim nas żywił.

Záwstydzenie.

Wstydź-

WStydźmy śię/ vważáiąc żesmy niegodni chlebá ktorego pożywamy/ y napoiu ktory pijemy/ gdyż sludzy niepożyteczni w domu Páńskim iesteśmy.

Prozbá.

PRośmy Páná/ żeby nam dał prawdźiwą mierność/ y trzeźwość w iedzy y w pićiu/ żebyśmy w tym oboygu niewykraczali: Y ták pokarm ćielesny bierzmy/ żeby ćiáło tylko dla służby Bożey záchowáne było/ nieżeby śiły bráło/ aby/ przećiw duchowi brykáło.

Ofiárá.

OFiáruymy nas Bogu/ ná postrádánie dla miłośći iego iákichkolwiek roskoszy ćielesnych/ á tylko do rzeczy potrzebnych vżywánia: á iescze ná skromne znoszenie tych potrzebnych odiećia.

WE WTO-

WE WTOREK.

Cwiczenie XXXIIII.

Luc. 6. Błogosławieni ktorzy teraz łaknećie/ bo nasycem będźiećie.

Psal. 131. Vbogie iego násyce chlebem.

Psal. 21. Będą iedli vbodzy / y náiedzą sie / y będą chwalić Páná ktorzy go szukáią.

Cant. 5. Jedźćie przyiaćiele y pijćie y vpijćie sie namilszy.

Vważánie.

VWażmy / iż Pan Bog w tym żywoćie/ wybrane swoie/ łaską y duchownymi vćiechami pośila: czym ták ie zmacnia y nasyca/ iż krolewskie y kśiążąt świata tego bogactwá y roskoszy/ z ich bogactwy y roskoszámi porownáne bydź nie mogą.

Dziekczynienie.

DZiekuymy Panu/ iż stworzeniu swemu ták hoynie sie vżycza/ ktorych do Stołu swe⁰ wzywa mowiąc: Jedzcie y pićie przyiaćiele/ a vpićie sie namilszy. Nowszem ode drzwi do drzwi przechodźi/ aby náte gody wzywał. Ndla tego na drugim mieyscu mowi: Ja stoie v drzwi y kołace/ ieśli mi kto otworzy/ bede z nim wieczerzał/ a on ze mną.

Záwstydzenie.

WStydáć sie mamy/ żesmy te mánne niebieska lekce sobie ważyli y oną pogardzali/ á żesmy nad nie czośinki y cebule Egiptskie/ to iest zwierzchnie te roskoszy/ przekładali.

Prozbá.

PRośmy Pána/ żeby nam tego chleba niebieskiego náżyczył: a

żeby to spráwił/iżby duszam nászym ná nim nigdy nieschodziło.

Ofiárá.

Ofiáruymy się ná wszelákie zniesienie iákiegokolwiek głodu potraw ćielesnych/żeby nam nigdy ná pokármie onym niebieskim nieschodziło/ bez ktorego duszá nászá vstáie y od głodu vmiera.

WE SRZODE.

Cwiczenie. XXXV.

Psal. 118. Iáko wdźięczne podniebieniu memu słowá twoie/ nád miod vstam moim.

Psal. 22. Nágotowałeś przed oczymá memi Stoł/ náprzećiwko tym ktorzy mię trapią.

Prou. 9. Mądrość zbudowáłá sobie dom/ rostworzyłá wino/ y stoł swoy wystáwiłá.

Támże. Podźćie pożywayćie chle-

bá meo/ y piyćie wino ktorem wam rostworzyłá.

Vwazánie.

VWażaymy/ iáko obfity y wßytkim dobrym opływáiący iest stoł pismá ś. ktory Pan Bog w domu swoim to iest w kośćiele nágotował: ná ktorym wßyscy náyduią pokarm/ nie tylko wielcy/ ále też y máli. Tám bowiem słabi miękkiemi potráwámi/ dorośli záśie w ktorych iest więtßa śiłá ná vmyśle twárdßym pokármem/ to iest náuką doskonáłośći śię karmią.

Dziękczynienie.

DZiękuymy Pánu/ zá wielkie dobrodźieystwo ktore nam vczynił iż nas do tąd karmił y teraz karmi/ náuką niebieską/ ktora nie na wywodźie przyrodzonym/ ktory często omyla/ nie ná Philozophskim áni Mędrcow świata tego/ ktorzy

rozlicznie błądzą świadectwie; ale ná nawyższego Bogá / ktory zbłądźić áni omylić się nie może / ktorey iest pierwsza y nawyższa prawdá / powáżności iest fundowána / bo on ią nam obiáwił.

Záwstydzenie.

WStydaymy się / iż lekceśmy sobie to ták wielkie dobrodźieystwo poważáli / á iż niedbáliśmy byli / á w pożytek nasz tey łaski nam nie obrácali. Abowiem ieśli Pogánie w wielkiey wadze y vczćiwośći mieli wyroki Apollinowe. Jáko my / nie Apollinowe / fałszywego y zdrádliwego Bożká / ale prawdźiwego y wiecznego Bogá / ktory áni omylić / áni omylon być nie może / wyroki powáżáć mamy.

Prozbá.

PRośmy Páná z Dawidem Prorokiem / żeby otworzył oczy násze: To

ße: To ieſt/ żeby zasłonę niewiadomości od oczu naßych oddalił/ y wzrok nam przywrócił/ żebyſmy dziwom zakonu iego przypatrzyć ſię mogli/ y chleba tego niebieſkiego zakuśili/ ktory ná Stole piſma ś. nam do iedzenia kłádą/żeby nam nie był iako chleb w ſkrzyni zámkniony.

Ofiárá.

Ofiáruymy Bogu Pánu náßemu/ rozum naß powolny/ na wierzenie wßyſtkiemu/ co nam w piſmie ś. oznaymić raczył. Wola też naße/ predką ku wypełnieniu wßyſtkiego co nam w nim radzi y przykazuie.

WE CZWARTEK.
Cwiczenie XXXVI.

Pſal: 77. Chlebá Anyelſkiego pożywał człowiek.

Ioan.

Ioan:6. Jeſlibyście nie iedli Ciáłá Syná człowieczego / y nie pili krwie iego / nie będziecie mieć żywotá w ſobie.

Támże. Kto pożywa Ciáłá mego y pije krew moię / ma żywot wieczny.

Támże. Kto pożywa mego Ciáłá / y krew moię pije / we mnie mieſzka á ia w nim.

Támże. Ten ieſt chleb ktory z niebá zſtąpił / kto pożywa tego chlebá będzie żył ná wieki.

Vważánie.

VWażmy / iáko dźiwny y Boſki ieſt Stoł ten / ktory Bog w kośćiele ſwoim poſtánowił: to ieſt naświętſzego Sákrámentu / ná ktorym nam kłádą do pożywánia ćiáło / á do pićia krew Jezuſá Chryſtuſá Páná náſzego.

Dźiękczynienie.

DZiekuymy Bogu wiecznemu zá ták niezmierne dobrodźiey- stwo / ktore y nawyższe duchy nie- bieskie w podźiwienie y zdumienie prowádzi.

Záwstydzenie.

ZAwstydzmy śię / żesmy tego chle bá / sercá ludzkie posilaiącego / pożywáć zápámietáli: A iż bez żá- dnego przygotowánia y nabożeń- stwá do manny tey niebieskiey przy stęp mielismy.

Prozbá.

PRośmy Páná żeby nam teo chle ba vstáwiczne łáknienie dał / y wiecznym nabożeństwem nas ob- dárzył / ilekroć do tego stołu Bo- żego przystępuiemy.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu sercá násze / że- by ie / przez ten przenáchwale-

bnieyszy Sakrament / w sie przemieni / żeby światu będąc vmarłe iemu / sámemu żyły.

W PIATEK.

Cwiczenie XXXVII.

Psal. 68. Dali żołć ná pokarm moy / á w prágnieniu moim nápawáli mię octem.

Thren. 3. Nápełnił mię gorzkośćiámi / vpoił mię piołunem.

Vważánie.

VWażmy iáko stoł on / boleśći / vdręczenia / żołći / y octu pełen był / ktory niewdźięczne Zydostwo Jezusowi zbawićielowi swemu nagotowáło: ktorego też Chrystus Pan dla miłośći naszey z wielką chęćią skosztował.

Dziękczynienie.

DZięki oddaymy iemu / iż nagorzszeyszych potraw dla nas vkuśić chćiał.

śić chćiał/żeby nam niebieſkie ſłodkośći pozyſkał/á od wiecznych gorzkośći/ w piekle potępionym zgotowánych/ nas wybawił.

Záwſtydzenie.

WStydaymy ſię/ iż gdy Pan Chryſtus raz dla nas ná krzyżu żolći ſkoſztował: A my iemu ták wiele rázow/ żolć grzechow naſzych koſztowáć ofiárowáliſmy.

Prozbá.

PRośmy Páná/ żeby nam też vżalenia vżyczył/ zebyſmy to/ co on dla zbáwienia naſzego ćierpieć raczył/ opłakáćieſmy mogli: A żeby one były nam karmią we dnie y w nocy/ ktorymibyſmy pokármom naſzym/ z pámiątki mąk iego przyſmak czynili.

Ofiárá.

OFiáruymy nas Pánu Bogu ku znoſzeniu wſzelkiey gorzkośći/

wszelkich boleści by nacięższych dla tego/ ktory dla miłości naszey takie rzeczy ćierpieć raczył/ prosząc pokornie máiestatu iego/ żeby nam záwsze dał pić z kielichá swego/ abowiem nieprzystoi ábi pod głową ćierniem zbodzioną członki były roskoszne.

W SOBOTE,

Cwiczenie XXXVIII.

Psal. 10. Ogień/ śiarká/ y wiátr nawálności/ część kubká ich.

Apoc. 14. Jesliby sie kto kłániał bestiey y obrázowi iey/ y wziął by cechę ná swe czoło abo ná rękę swoie/ ten będzie pić z winá gniewu Bożego/ ktore zmieszane iest z szczyrym winem w kubku gniewu iego/ y będzie męczon ogniem y śiarką przed oczymá Anyołow świętych.

Mar. 9. Robak ich nie vmiera/ á ogień nie gaśnie.

Vważánie.

VWażaymy iáko straßliwy y ná der ogromny iest stoł on/ ktory Bog grzeßnym w piekle nárządził/ gdzie będą nákarmieni wßelką gorzkością/ ktora może bydź wymyślona: gdźie bogacz tákowy iedney krople wody dla ochłodzenia iezyká swego w płomieniách będąc/ żąda/ á nigdy nie otrzyma.

Dziękczynienie.

DZiękuymy Pánu náßemu iż iescze nas nie posadzono w piekle/ cosmy ták wielekroć zásłużyli/ ilekroć grzechu śmiertelnego smy sie dopuścili.

Záwstydzenie.

WStydaymy sie/ vważáiąc iáko máło w nas pożytku/ boiąc ſię tych srogich mąk spráwnie: poniewaz wiarą napewnieyßą wierząc/ iż

Bog te męki grzesznym zgotował/ iednak śmiemy go grzechámi naszymi obrażáć.

Prozbá.

Zadaymy v Páná/ żeby przebił boiaźnią tych mąk ciáłá násze/ áżeby nas tymże kármił/ iż iesli twárdośći naszey nie zwalczy vważanie dobroći/ y rozlicznych dobrodźieystw/ ktore ná nas vstáwicznie iáko ze dżdżem spuscza/ przynamniey żeby nas od grzechow tych mąk boiázn odstrászylá y pohámowáłá.

Ofiárá.

Ofiáruymy Bogu oycu boleśći y gorzkośći/ ktorych Pan Chrystus w męce swoiey skosztował. Tákże tez boleśći Naświętszey Panny/ y wszystkich świetych Męczennikow: żeby przez nie/ od wiecznych mąk ktore potępieni ćierpią

w piekle / nas wybawić raczył.

W NIEDZIELE,

Cwiczenie XXXIX.

Esa. 25. Y vczyni P. zastępow ná wszystkie narody ná tey gorze vczte z rzeczy tłustych / vczte zbierania winá / z tłustych rzeczy szpik w sobie máiących / z zebrania winá wystałego.

Luc. 22 A ia wam okázuie krolestwo / iáko mi okazał oćiec moy: ábyśćie iedli y pili / v stołu mego w krolestwie moim.

Apoc 19. Błogosłáwieni ktorzy ná wieczerzą wesela Baránkowego wezwáni są.

Psal. 35. Będą vpoieni hoynośćią domu twego / y strumieniem roskoszy twoiey napoisz ie.

Psal. 16. Násycon będę / gdy sie pokaże chwałá twoiá.

Vważánie.

VWażaymy / stoł on niebieski / ktory Bog sprawiedliwym w niebie zgotował: Gdzie chleb / ktory im do iedzenia kładą / iest sam Bog / ktorego widzeniem błogosławionymi się zstaią: Pożywaniem tego chlebá ták się násycaią y contentuią / iż nic więcey pożądać nie mogą.

Dźiekczynienie.

DZiękuymy Pánu Bogu / iż ták wielkie dobrá w niebie nam zgotował / y nam ie obiecał: á żebyśmy się ich spodziewali / y onych żądali / nas do tego wzbudza / y dostáteczną pomoc / dla dostąpienia dobr onych / nam podáie.

Záwstydzenie.

WStydaymy się / iż gdy nas Bog stworzyć raczył / dla pożywánia chlebá Anyelskiego / co iest

zażywania Pana Boga/ my raczey kochamy sie w pokarmie bydlecym dla ktorego iescze częstokroć/ wdawalismy sie w niebiespieczność vtraty pokarmu błogosławieństwa wiecznego.

Prozbá.

PRośmy pokornie Páná/ żeby nam żadnym obyczaiem niedopuszczał/ od vczty oney niebieskiey odpadáć/ ale nas do onych przyłączył/ ktorzy v stołu iego szcześliwie vśieść maią/ by teżesmy ze wszech namnieyszy y ostateczni być mieli.

Ofiárá.

OFiáruymy Oycu niebieskiemu/ zasługi Jezusá Chrystusá odkupiciela nászego/ z zasługami wszystkich świetych/ żeby za ich przyczyną/ mieysce nam iakie dał w krolestwie swoim. Ofiáruymy też nas samych ná znoszenie wszelkiego glo

du/ y inych molestyi żywota tego/ ábyśmy wiecznego nasycenia onego/ y odpoczynienia domu Bożego nie vtrácili.

KIEDY MIMO ABO przez kościoł przechodzimy Cwiczenie XXXX.

Gen. 28. Prawdźiwie Pan iest ná mieyscu tym. A nic inszego tu nie iest/ iedno dom Boży/ á forta niebieska.

3. *Reg.* 8. A wiec mniemáć mamy że prawdźiwie Bog mieszka ná źiemi.

Ibidem. Jesli niebo y niebá niebow ćiebie ogárnąć nie mogą/ iákoż dáleko wiecey ten dom ktorym zbudowal?

Math. 21. Dom moy dom modlitwy bedźie názwány.

Jlekroć miiamy kośćioł/ niżby

pilna

pilna byłá / mielibyśmy wniść / y Bogá nászego w Sákrámenćie ołtarznym prawdziwie obecnego pozdrowić y pokłon mu Bozki wyrządźić. Tákże świętemu ná ktorego cześć iest zbudowány / pokornie śię záleċić. Lecz bądź wnidźiemy bądź nie / ćwiczyć śię będźiemy w tych punktách.

Vważánie.

VWażaymy dobroć Bozką / ktory odchodząc od nas / śiebie sámego w naświętszym Sákrámenćie nam obecnego zostáwił. Tákże kośćioły chćiał mieć / w ktorych ten Sákráment chowány być miał : A żeby one były nam iáko mieyscá do vćieczki : do ktorych / we wszelakich potrzebách nászych vćiekáć śię możemy / dla otrzymánia rátunku Boskiego. A żeby też przez to / święte swoie vczćił / iż mu to iest wdźięcz=

no/ że pod ich imiony kościoły prze zywáią: gdzie przez zasługę y przyczynę ich wiele osobnych darow y dobrodzieystw ludziom vżycza.

Dźiekczynienie.

DZiekowáć mamy Pánu Bogu zá wielkie dobrodzieystwá w przeszłey consideráciey záwarte.

Záwstydzenie.

WStydaymy się/ iż ták niedbáli y leniwi iesteśmy w náwiedzániu kościołow: A iż też ták nievczciwie y nie nabożnie w nich się záchowuiemy.

Prozbá.

PRośmy od Pana osobney iákiey łaski/ ktorey na ten czas nabarziey potrzebuiemy: á to przez przyczynę y zasługi tego świętego/ pod ktorego imieniem kościoł on iest poświecony.

Ofiárá.

Ofiáruymy Pánu wszystkie onego świętego zasługi pod ktorego tytułem kościoł náżywáią/ wielbiąc Máiestat Boży/ zá dáry y łáski onemu vżyczone.

KIEDY NASWIETszy Sákráment ná vlicy potkamy.

Cwiczenie XXXXI.

Baruch. 3. Potym ná ziemi był widźian y z ludźmi obcował.

Ezech. 34. Oto ia sam będę szukał owiec moich y náwiedzę ie/ iáko náwiedza pásterz trzodę swoię

Ibidem. Ja będę pást owce moie/ á ia im dam leżeć mowi P. Bog/ co było zginęło/ szukáć będę: y co się było oderwáło/ przywiodę: co było połamano / poźwięzuię: co

było

było chorego/ zmocnię: á co tłuste y mocne/ strzec będę.

Math. vlt. Otom ia iest z wámi po wszystkie dni/ áż do skończenia świátá.

Vważánie.

VWážaymy dobroć Bozką/ ktory nie máiąc ná tym dosyć/ iż ná ten świát przyszedł/ y miedzy ludźmi żył/ ćwicząc ie náuką y przykłádem swym. Że też w niebie chwálebny śiedząc ná práwicy oycowskiey/ miedzy ludźmi w naświętszym Sákrámenćie/ przebywáć ráczy/ y one náwiedza y do domow ich wchodźi iżeby ie dáremi swemi Bogácił.

Dźiękczynienie.

ODdaymy dźięki Bogu zá osobliwe dobrodźieystwo/ ktore się wprzeszłey consideráciey zámyká.

Záwsty-

Záwstydzenie.

WStydaymy sie / iż ták niewdźięczni iesteśmy Bogu zá tákie dobrodźieystwo / ani ná nie bynamniey nie pamiętamy: A iż w miłości y służbie ták dobrotliwego y łáskáwego Páná / ták słabi y ostydli iesteśmy.

Prozbá.

PRośmy Páná Bogá / żeby sercá náſze łáską swoią náwiedźił / á przez nie / z serc náſzych wſzelki afekt nieporządny wyrzucił / y wſzystko to / co sie oczom máiestatu iego Boſkiego niepodoba: Mamy sie też modlić zá chorym do ktorego Sákráment Páński nieśiony iest.

Ofiárá.

OFiáruymy Oycu niebieſkiemu / miłość / łáskáwość / y sczodrobliwość namilſzego syná iego / ktorey przećiw ludźiom vżyć raczył /

wielbiąc

wielbiąc zá to Oyca / y Syná / y Duchá świętego.

KIEDY OBRAZ IAki nabozny miiamy.

Cwiczenie XXXXII.

Gen. 1. Stworzył P. Bog człowieká ná obraz / y podobieństwo swoie.

Sap. 7. Iásnośćią iest wieczney świátłośći y zwierćiádlem bez zmazy Boskiego máiestatu / y wyobrażeniem dobroći iego.

Exo. 25. Dwa tez Cherubiny złote y lite vczyniß po obu stron wyrocznice.

Num 21. Vczyń wężá miedźiánego / á wystaw go ná znak / ktory vkąßony weyźrzy nań / żyw będźie.

3. *Reg.* 6. Vczynił Sálomon w wyrocznicy dwa Cheruby z drzewá oliwnego / y postáwił Cherubiny w-

biny w pośrzodku kośćiołá wnętrznego.

1. *Cor.* 15. Jákośmy nośili wyobrázenie ziemskiego / nośmy też wyobrázenie niebieskiego.

Vważánie.

OBrázom przystoyną vczćiwość wyrządzać mamy / dáiąc w nich pokłon onemu kogo representuie: Bądź to naświętszą Troyce / bądź Bogá Oycá / bądź Iezu Chrystá prawdźiwe° Bogá y człowieká / znáiąc go być krolem / Pánem / y stworzyćielem nászym / ktory námi rządźi y spráwuie. Jeśli przeczystey Panny Máryey obraz będźie / przyznáć iey to mamy / że świątobliwośćią wszelkie stworzenie przechodźi / y Bogu iest namilsza. Jeśli inszego świętego / mamy o nim rozumieć / że iest przyiaćiel Boży / y niebieskiey oyczyzny obywatel /

watel/ ktorego Pan Bog wielce vczcił w niebie/ y chce żeby był czczony y wielbiony ná ziemi.

Dźiekczynienie.

MAmy dźiekowáć Pánu/ że w kośćiele swoim chćiał mieć obrázy/ częśćią dla porátowánia naszego zápamietywánia: częśćią dla wyćwiczenia y vćiechy nászey: częśćią też żeby nam były iáko xięgi otwárte/ ná ktorych y ći/ co liter nie znáią/ czytáć mogą. Mamy też y zá to dźiekowáć/ że ná duszách nászych máiestatu swego obraz wyráźić raczył.

Záwstydzenie.

ZAwstydźiemy sie vważáiac/ iż obraz Boży ná duszách nászych wyrázony/ grzechámi y złośćiámi nászymi oszpecamy.

Prozbá.

PRośmy Bogá / żeby obraz swoy w nas náprawił y ochędożył / zá czym moglibyśmy się zstáć w dźięcznymi oczom iego. Zadáć też mamy przez zasługi / y przyczynę onego świętego ktorego iest obraz iáktiey táſki osobney.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu náſzemu / chwałę y vczćiwość / ktorą wſzyſcy Anyołowie y wybráni w niebie Bogu wyrządzáią : wielbiąc y chwaląc go z nimi.

KIEDY NAM WSZYtko przeciw woley náſzey się dzieie.

Cwiczenie XXXXIII.

Luc. 22. Nie moiá wola / ále twoiá niechay się zstánie.

Heſt. 13. Pánie Pánie Krolu

wszechmogący / w mocy twoiey wszystko iest położono / y niemász ktoby sie mógł woli twoiey sprzećiwić.

Gen. 50. Izali sprzećiwić sie możemy woli Bożey?

Vwažánie.

VWażmy / iáko Bog niewysłowioną opátrznośćią swoią wszystko rozrządza / áiż iego drogi y sądy są wielce święte y spráwiedliwe choćiayże my teo pospolićie nie znamy: przeto Boskiemu zrządzeniu / we wszelakim przypadku przypodobáć sie vśilowáć mamy.

Dźiekczynienie.

ODdaymy dźięki Bogu zá wszytko / iáko z nami postępuie / znáiąc go być oycem nászym serdecznie nas miluiącym / we wszytkim pożytku nászego szukáiącym.

Záwstydzenie.

WStydaymy śię vważáiąc nie v-
mieietność nászę/ dla czego/
to co nam iest szkodliwego / rozu-
miemy być bárzo pożytecznego/ po-
myślmy też iż dla grzechow ná-
szych/ ktorymi Páná Bogá obrá-
żamy/ to záslugiemy / żeby nam
wszystkie rzeczy przećiwne przypá-
dáły/ á nic śię nam wedle myśli nie
działo.

Prozbá.

PRośmy Páná / áby nam raczył
dáć we wszystkim z naświętszą
wolą swoią zgodę prawdziwą: A
żeby dał/ iż gdy w rzeczách docze-
snych wszystko śię nam przećiw wo-
li naszey zstánie/ iednák/ żebysmy w
rzeczách duchownych/ co dzień to
więcey postępowáli / y w nich śię
pomnażáli.

Ofiará.

Ofiáruymy nas zupełnie zrządzeniu Bożkiemu / pokornie teꝫ żądáiąc / żeby nami y rzeczámi naſzymi tak rozrządzał / iákoby ku czći y chwale ſwoiey nalepiey służyć to rozumiał.

KIEDY VMARLEGO iákiego obaczemy,

Cwiczenie XXXXIV.

Psal. 15. A wy iáko ludźie pomrzećie.

Heb. 9. Postánowiono człowiekowi raz vmrzeć / á potym ſąd.

Apoc. 14. Błogosłáwieni vmárli ktorzy w Pánu vmieráią.

Eccl. 14. O śmierći iákoż ieſt gorzka pámięć o tobie człowiekowi pokoy máiącemu w dobrach ſwoich.

Vważánie.

VWażmy / że też y my kiedykolwiek vmrzeć mamy / á niewiemy ktorego dniá ábo ktorey godźiny.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Pánu że nam żywotá y czásu pokuty przedłuża / y miłościernie nawrocenia naszego czeka.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy śie vważáiąc / iáko niedbáli y leniwi iesteśmy w wykonaniu tego / ná co nam żywot dano / chociayże on iest ták bárzo krotki y niepewny.

Prozbá.

PRośmy Páná żeby nam dał vstáwiczną pámięć o śmierci / y łáskę dobrze trawienia czásu żywotá nászego: modlmy śie też zá vmar

lego / áby go Pan Bog krolestwá swego niebieskiego vczestnikiem vczynić raczył.

Ofiárá.

Ofiáruymy Bogu Oycu śmierć iednorodzonego Syná iego odkupićiela nászego / żeby przez zásługi iego / duszy tego zmárłego miłośćiwym bydz raczył. Tudźiesz żeby żywot nász odnowił / y dobrą á szczęśliwą śmierć nam dáć raczył.

KIEDY DESCZ PADA.

Cwiczenie XXXXV.

Psal. 145. Ktory okrywa niebo obłokami y ziemi descz gotuie.

Psal. 103. Ktory pokrapiasz gory z wysokośći swoich / z owocu spraw twoich násyći się ziemiá.

Mat. 5. Ktory czyni że słońce iego wschodźi na dobre y złe / y spu

scza deszcz ná spráwiedliwe y nie-spráwiedliwe.

Psal. 67. Deszcz dobrowolny oddzieliß Boże dziedzictwu twoiemu.

*Psal.*71. Znidźie iáko deszcz ná runo/a iáko krople ná ziemię kápiące

Vważánie.

VWażaymy iákie Pan ma stáránie żeby dżdżem y rosą ziemię náwiedzał y pokrapiał / aby czasu swego dla pożytku naßego owoc wydáią.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Pánu zá dobrodźieystwo dżdżow ktore na nas spuscza: Tákże zá deszcz duchowny/łaski/nauki/y nátchnienia świetego/ ktorym duße naße pokrapiaiąc/ cnoty y dobrych vczynkow owoce mnoży.

Záwstydzenie.

WStydaymy sie vważáiąc suchość y nieplodność naße w dobrych vczynkách: Nie żeby Pan Bog dżdżu swego nam bronił, ale iż iáko ziemiá przeklęta / oset y ciernie wydaiemy.

Prozbá.

PRośmy od Paná / iego dżdża niebieskiego: á żeby iáko dobry oracz ziemie duß náßych od zielska ßkodliwego oczyścił / y wßelką złość żądz doczesnych / y namiętnych od nich oddalił / á one w cnoty y w dobre vczynki płodne vczynił.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu duße náße / ktore są przed nim iáko ziemia bez wody / á poznamy iáko wßystko dobro ich od niego pochodzi /

od kto=

od ktorego / iáko z duchownego niebá dżdże y rosy zstępuią / duszam płodność przynoszące.

KIEDY NAWALNOSCI powstáią.

Cwiczenie XXXXVI.

Psal. 148. Powietrza gwałtowne czynią słowo Páńskie.

Jerem. 30. Oto wicher Páński zapálczywość wychodząca.

Psal. 68. Niech mię nie zátapia nawálność wody.

Luc. 8. Zfukał Pan Jezus wiátr y nawálność wody / y przestáłá / y zstáłá się pogoda.

Vważánie.

VWażaymy strászliwą one nawálność y wszystkich elementow odmiane / ktora dźień ostateczny vprzedźić ma: przez co Pan Bog da znáć iáko srogi y strászli-

wy ma bydz sąd / ktory iuż iuż odprawowáć będzie.

Dźiękczynienie.

Dźiękuymy Panu Bogu náßemu / ktory nas o tey nawalnośći tak dawno przed czásem vpomniał / y straßliwego dnia onego pamiątkę nam odnawia / żeby nas nie gotowe nie nalaʃł: godna też rzecz żebyśmy mu dźięki oddali zá to miłośierdźie / ktorym nas od nawálnośći pokus częstokroć záchowywa: ábo zábraniaiąc / żeby nie przyßły / abo gdy przyßły / tak ie miarkuie / żebyśmy ie ʃtrzymáć mogli: dodaiąc nam śił / żebyśmy w nich nie vpadli.

Záwstydzenie.

Wstydaymy śię nawálnośći serc naßych / ktore z nieporządnych pássiy y namiętnośći náßych / zstały śię podobne morzu bu-

rzliwe-

rzliwemu / ktore vſpokoić ſie nie może.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby ſłowem ſwym nawálnośći ſerc naſzych vſkromił / á żeby nam pożądáną pogodę przywroćił/ponieważ máieſtat iego nie mieſzka / iedno w ſercu ſpokoynym y ćichym: żądaymy też żeby nas napotym od wichrow y nawalnośći zachował / żebyſmy mu w dobrym pokoiu ſłużyć y dobrodzieyſtw iego zażywać mogli.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu ono vſpokoienie y pogodę/ ktorey / błogoſłáwionych duſze w niebie / gdźie żadna nawálność abo niepogodá przyść nie może / zażywáią / y my go dla nich chwalmy y błogoſławmy.

KIEDY NA SLONCE pátrzamy.

Cwiczenie XXXXVII.

Psal. 135. Pan vczynił słońce áby Panowało we dnie/ á miesiąc y gwiazdy áby pánowały nocy.

Mal. 4. Wznidźie wam boiącym śie imienia mego słońce spráwiedliwośći.

Eccli. 23. Oczy Páńskie dáleko są iáśnieysze nád słońce/ wypatruiące wszystkie drogi człowiecze/ y głębokość przepáśći/ y ludzkie serca.

Math. 13. Spráwiedliwi świećić będą iáko słońce.

Vważánie.

VWażmy/ iáko známienitym świátłem Pan Bog nas opátrzył/ ktore wszystek świat oświeca. Vważmy też/ iáko Pan Bog iest słońce spráwiedliwośći y świa-

tłem nie dostępnym / ktorego żadne stworzenie / ażby było Boską iásnośćią wspárte / widźiáne bydź nie może.

Dźiękczynienie.

Dźiękuymy Pánu zá osobliwe ono dobrodźieystwo ktorym nas ozdobił / dawszy nam słońce to máterialne / ktorym nás oświeca. Tákże zá świátło wnętrzne / ták wiáry (przez ktore dáie nam prawdziwe poznánie swego Boskiego máiestatu / y táiemnic niebieskich: Tudźież oddala od dusz nászych ćiemności błędow) iáko y łáski / przez ktorą z tychże dusz / ćiemności grzechowe wyrzuca / y czyni ie nád słońce iáśnieysze.

Záwstydzenie.

Záwstydźmy się / iż gdy iuż świátło ná świát przyszło / my wiecey umiłowáliśmy ćiemności niżli

świátłość / będąc z liczby onych / ktorzy niechćieli zrozumieć / żeby byli dobrze czynili.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby nam świátłá y prawdy swoiey vdzieláć raczył / żeby od wszelkiey chytrośći y zdrady będąc wolni / chodźilismy przed nim w prawdźie / y iáko synowie świátłośći.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu wieczną onę świátłość / ktorey błogosłáwieni w niebieskiey Ierozolimie záżywáią. Gdźie pochodnia ktora ią oświeca / iest Baranek Boży / ktora / to słońce / ktorego vżywamy / dálеko iest iáśnieysza: za to go mamy wielbić y sławić.

KIEDY NIEBV SIE przypátruiemy, Cwiczenie XXXXVIII.

Psal.

Psal. 102. Pan w niebie zgotował stolice swoie / á krolestwo iego wszystkim będzie panowáło.

Psal. 112. Ktoż iako Pan Bog nász ktory mieszka ná wysokośći / á ná nizkie rzeczy pátrzy ná niebie y ná ziemi.

Math. 5. Weselćie się y raduyćie się / ábowiem zapłata wásza obfita iest w niebie.

Phil. 3. Násze tedy obcowánie w niebieśiech iest.

Vważánie.

VWażmy iż niebo iest drábiną do oycá y oyczyzny nászey / dla czego smy stworzeni. Nad to vważmy / iż ná tym świećie pielgrzymi y wygnáńcy iesteśmy.

Dziękczynienie.

DZiękuymy Pánu Bogu / iż nam zgotował páłac ták známienity y ták śliczny / ábowiem ieśli dale-

śli daleko y z wierzchu nań poyźrza-
wszy przedziwną piękność pokazu-
ie / coż tám będźie wewnątrz / á te-
to piękność sáme oczy błogosłá-
wionych oglądáią.

Záwstydzenie.

WStydaymy śię / vważáiąc iż serce násze w rzeczach ziemskich vlgnęło: á iż obcowánie my-śli y żądze násze / nie w niebie / ále po ziemi śię włoczą.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby nam niedawał dźiedźictwá ziemskiego mie-dzy synmi świátá tego / ále żeby ták żywot nász miárkował / żeby dobr doczesnych dobrze ku czći iego vżywáiąc / wieczne y niebieskie dobrá otrzymáć bylismy godni.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu dusze / żeby w nich duchowne niebo postá-

nowił / w ktorymby on sam przebywáć raczył.

KIEDY OGIEN widziemy,

Cwiczenie XXXXIX.

Heb. 12. Bog náß ogniem trawiącym iest.

Psal. 103. Ktory czyniß Anyoły twoie Duchy / y sługi twoie ogień pálący.

Luc. 12. Przyßedłem puśćić ogień ná źiemię / á czegoß chce iedno żeby był zápalon.

Esa. 33. Kto z was będźie mogł mießkáć z ogniem pożyráiącym / kto z was zmießka z paleniem wiecznym?

Jerem. 32. Izali słowá moie nie są iáko ogień / mowi Pan.

Vważánie.

VWażmy iako iest strászliwy ogień piekielny / z ktorym porownany ogień nász iest iako ogień malowány: vważmy też że Bog nász iest ogniem tráwiącym: á iż Pan Chrystus przyszedł ogień puściáć ná ziemię: á czegoż inszego chce / iedno żeby się on w sercach nászych zápalił / wypędziwszy z nich zimno y ostydłość.

Dziękczynienie.

DZięki oddáymy Bogu iż nam dał ogień / ktory iest do spraw nászych wielce potrzebny. A iż też ogniem duchá ś. sercá sług swoich do miłości máiestatu swego zápala.

Prozbá.

Zadáymy od Paná / żeby tenże ogień w sercach nászych zápalił y vstáwicznie go záchował / áby nigdy niezágásnął ále co dzień bárziey się járzył.

Záwstydzenie.

WStydaymy sie pátrząc ná oziebłość serc naszych/ ktore w pośrzodku ták wielkiego ogniá/ iáko był on/ ktory Pan Chrystus puścił ná ziemię/ to iest/ kiedy ták dziwne táiemnice ná niey spráwił/ nád lod zimnieysze/ y żadnego ćiepłá w sobie nie máiące są.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu nagoretszą miłość Seráfinow/ ktorzy miłośćią Boskiego máiestatu gorą/ aby ich pałanie nászey zimnośći dołożyło.

KIEDY WODE VYzrzemy, Cwiczenie L.

Apoc. 21. Ia prágnącemu dam zdroy wody żywey dármo.

Jerem. 2. Dwie złośći vczynił

lud moy / mnie opuścili źrzodło wody żywey / á vkopali sobie Cysterny rozwalone / ktore nie mogą wody zatrzymáć.

Psal. 22. Nád wodą posilenia wychował mię.

Psal. 123. Jedno że Pan był z námi / snadźby nas byłá wodá zatopiłá / strumień przeszłá duszá nászá / snadźby byłá przeszła duszá nászá wodę nieprzebytą.

Vważánie.

VWażaymy / iż Bog iest źrzodłem wody żywey / z ktorego wszystko co iest / co żywot / abo iáką doskonałość ma / pochodźi: Jest iákieś morze abo przepaść bezmierna wszelákiey doskonáłości / mądrości / miłośierdźia / y dobroci.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Panu / że nam dał wodę dla vstáwicznych po-

ſlug ták bárzo potrzebna: á iż dotknieniem Naświetßego y naczyſtßego ćiáłá ſwego / kiedy w Iordánie od Iana ś. ochrzczony bydź chćiał / wßyſtkie wody poświećił / y moc im odrodzenia przez chrześt ś. y oczyśćienia odwßelkich ſprośności grzechow naßych / dußam náßym dał.

Záwſtydzenie.

ZAwſtydźmy ſię / vważaiąc iáko przez ták krotki czas oczyśćienie / ktore przez kąpiel chrztu ś. nam dáne było / w nas trwało: poniewaz záraz wroćiliſmy ſię do ßpecenia zmazámi grzechow duße náßey.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby nas wodą łáſki ſwoiey oczyśćić y ochłodźić raczył: á żeby nam dał wodę łez / żebyſmy od zmaz grzechowych

duße naße oczyściali.

Ofiárá.

Ofiáruymy Bogu Pánu náßemu wode one ze krwią zmießaną / ktora z boku odkupiciela naßego / kiedy dla nas na krzyżu vmárł / y włocznią przebit był / wypłynełá.

KIEDY NA POLA Y łąki pátrzamy,

Cwiczenie LI.

Psal. 103. Podnoßą ſię gory / y zniżáią polá / na mieyſce ktores im założył.

Psal. 64. Polá twoie będą pełne obfitośći.

Prou. 24. Spráwuy pilnie rolą twoie.

Ibidem, Szedłem przez pole człowieká leniwego / y przez winnicę męża głupiego: áno wßędzie záro-

ſło po-

ſto pokrzywami / y ćiernie pokryło grunt iego / y rozwalił ſię płot kámienny.

Vważánie.

VWażmy / iż kośćioł ieſt rolą Bożą / ná ktorey słowo ſwoie pośiał / y ktorą z wielką pilnośćią przez ſługi ſwoie opátruie / ktore bez przeſtánku ná ſpráwowánie tey roli poſyła: z ktorey też wielce obfite owoce do kroleſtwá niebieſkiego zbiera.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Pánu / iż nam role dał / z ktorych rozmáite zboża / dla záchowánia żywotá ludzkiego potrzebne zbieramy: á iż zbytnie pilny ieſt w rozśiewániu dobrego naśienia / świętych żądz y ſpráw dobrych na duſzach naſzych.

Záwſtydzenie.

WStydaymy ſię/ vważaiąc/ iako wiele rázow naśienie Pańſkie/ ná roli duße náßey ginęło/ á żadnego pożytku nie przyniosło: ábo dla tego/ iż byłá otwarta pokuſam ßátáńſkim: ábo iż nazbyt kamieniſta byłá/ dla twárdośći ſwoiey: ábo iż wilgotnośći nabożeńſtwá nie miáłá: ábo iż ćiernia/ to ieſt zbytniego ſtaránia afektu/ y pieczołowánia o rzeczy doczeſne/ pełna byłá.

Prożbá.

PRośmy Páná żeby te rolą wyczyśćił/ y one ſtrażą ſwoią opárkanił/ twardość kámieni ztámtąd odiął: wodą nabożeńſtwá ią pokropił/ żeby owoc/ nie tylko trzydzieſty/ ále y ßeśćdźieśiątny/ y ſetny/ vczynić mogłá.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu prace / ktore Pan Chrystus w spráwowániu tey roli podeymowáł / kropiąc ią krwią swoią. Tákże też prace / ktore Apostołowie / przepowiádácze Ewángeliey / Swięći kośćielni Doktorowie / y káznodźieie znośili. Prosząc go / áby niedopuszczał / żeby tákie prace nam były niepożyteczne.

KIEDY SIE GORAM przypátruiemy,

Cwiczenie LII.

Psal. 120. Podniosłem oczy moie ná gory skąd mi przydźie pomoc.

Psal. 23. Kto wstąpi ná gorę Páńską / ábo kto stánie ná świętym mieyscu iego.

Psal. 124. Ktorzy vfáią w Pánu / iáko gorá Sion / nieporuszy

sie ná wieki ktory mieszka w Jeruzálem.

Psal. 67. Gorá Boża gorá tłu-
sta / gora obsita / gorá ná ktorey
sie Bogu podobało mieszkáć / abo-
wiem Pan będzie mieszkał ná wieki.

Vważánie.

OCzy rozumu naszego ná gorę
onę nawyższą / to iest do Pana
Bogá / od ktorego nam wspomo-
żenie y wszystko dobre pochodzi /
podnośmy. Tákże do drugich gor
mnieyszych / to iest do świętych / od
ktorych wodá Boskiego miłosier-
dźia / ná nas / ktorzy na tym pado-
le płáczu żyiemy / zstępuie. Abo-
wiem Pan Bog dla ich zasług y
przyczyn / wiele dobrego nam dáie.

Dźiekczynienie.

DZiękuymy Bogu nászemu / iż
gory dla nászego pożytku nam
dał: skąd wody nam pochodzą / y
ná kto-

na ktorych bydła sie pasą / drew / y innych rzeczy nam potrzebnych do statek mamy. Przytym dziekuymy / iż takie staranie ma o gorze kościoła swego / na ktorey owce iego przedziwnym y Boskiem pokarmem sie karmią.

Záwstydzenie.

WStydaymy sie / iż sie baczymy bydź owcami tak barzo mdłemi y chorémi: acżkolwiek na tey gorze wielmi obsitey / y pastwisk nazdrowßych pełney / sie paśiemy.

Prożbá

PRośmy Páná / żeby nas ná gore one / ná ktorey z świetymi swymi mießka / zaprowadzić raczył: y iásnym śiebie sámego widzeniem nas násycił / á miłe owce swoie pástwiskámi wiecznymi y nasłodßymi nákarmił.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu prace y męki ktore Pan Chrystus dla nas / ták ná gorze Oliwney / gdźie dla zbytniego vdręczenia y boiu / krwią sie poćił / iáko ná gorze Kalwáriey / gdźie vkrzyżowan był / ćierpieć miał: aby dla zasługi tych mąk ná gorę chwały nas zaprowadźił.

KIEDY DRZEWA widziemy,

Cwiczenie LIII.

Psal. 148. Chwalćie Páná drzewá owoc daiące y wszystkie Cedry.

Psal. 1. Y będźie iáko drzewo ktore wsadzone iest nád śćieká- niem wod / ktore swoy owoc da czásu swego: á liśćie iego nieopádnie / y wszystko cokolwiek czynić będźie pośczęśći sie.

Sap. 14. Błogosłáwione drze-

wo przez ktore sie dźieie sprawiedliwość.

Vważánie.

VWażmy drzewo ono żywotá / z ktorego świeći w niebie pokarm biorą / á ten iest Jezus Chrystus vkrzyżowany / ktorego owoce od wieczney śmierći nas wybáwiaią / y wieczny żywot nam dáią.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Panu / iż nam drzewá dał / ktorych owocámi sie kármiemy: á iż nas iáko drzewá w ogrodźie kośćiołá swego wszczepił / gdźie żadnego drzewá niemáß vschłego / nizby zá winą swoią.

Záwstydzenie.

WStydźmy sie vważaiąc / żesmy są drzewá niepłodne / mieysce tylko zástepuiące. A dla tego dawnosmy to zasłużyli / aby nas wyćięto y w ogien piekielny wrzucono /

cono / by nie miłosierdzie Boże ćierpliwie nas do pokuty czekało.

Prozbá.

PRośmy Páná żeby nas miłośćiwie znośił / y dobrodźieystwy nas swymi opátrzył / żebyśmy owoc máiestatowi iego przyiemny wydáwac mogli.

Ofiárá.

Ofiáruymy Bogu owoce zasług ktore z drzewá ná gorze Kalwariey wsádzonego / to iest Páná Chrystusá vkrzyżowánego wyszły: aby one / niepłodność nasze wspárły / y nas płodne vczyniły.

KIEDY KWIATKI obaczemy, Cwiczenie LIV.

Cant. 2. Ja kwiát polny y Liliá padolna.

Esa. 11. Wynidźie rożczká z korzenia

nia Jessego / á kwiat z korzenia iego wyrośćie.

Math. 6. Przypátrzćie sie liliam polnym iáko rostą / nie prácuią áni przędą / á powiádam wam / iż áni Salomon we wszytkiey chwale swoiey nie był odźiány / iáko iedná z tych.

Psal. 102. Człowiek iáko śiáno / dni iego iáko kwiát polny ták odkwitnie.

Vważánie.

VWażmy iáko Pan Bog wonność y piękność kwiatkom dał / abowiem wszelka śliczność doskonaley iest / á niżli we wszystkiem stworzeniu: vważmy też to / iáko Pan Chrystus odkupiciel nasz zowie sie kwiatkiem polnym / abowiem piękność iego y wonność naprzyiemnieysza / niebo y źiemię vwesela / á za iego wonnośćiami dusze święte bieżą.

Dziekczynienie.

DZiekuymy Pánu / iż nas piek= noscią y wdzieczną wonią kwiatkow ochładza y cieszy: á mo= cą ich choroby násze / przez rozma= ite lekárstwá / ktore sie z nich czy= nią / vzdrawia: osobliwie iż nam zbawicielá nászego / ktory iest prá= wdziwy kwiát polny / wszystkim zgotowány / nikomu sie nieodma= wiaiący / dárowáć raczył.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy sie / vważáiąc iá= kie iest plugastwo y smrod dusz nászych / czego grzechy násze przy= czyną były / ktore / chcąc / wiedząc / wykorzeniwszy cnot ś. kwiatki kto= re Pan Chrystus ná krzyżu ś. w nich był wszczepił / wszczepilismy.

Prozbá.

PRośmy Páná Bogá nászego / że by cnot ś. kwiatki / ktoresmy wy

korzenili

korzenili / w duszach naszych wszczepił / y łáskę nam dał / zebyśmy dobrą wonią Chrystusową ná wszelkim mieyscu byli: táki z nas przykład daiąc / iáki ná prawdziwe vcznie Chrystusowe przynależy.

Ofiárá.

Ofiáruymy temuż Pánu Bogu naszemu / kwiatki nadoskonálszych cnot / ktore ná duszy naświętszey Páná Iezusowey / od początku poczęćia iego wszczepił: Sliczność też / y naprzyiemnieysza wonność / Rożey oney naiędrnieyszey / rękámi naywyższego wsádzoney / to iest przeczystey Pánny Máriey: áż też kwiatki cnot wszystkich świętych: błogosławmy Páná Bogá zá nie.

KIEDY NA PTASTWO pátrzamy
Cwiczenie LV.

Dan. 3. Błogosławćie wszyscy ptacy powietrzni Pánu.

Iren. 3. Łowem vłowili mię iáko ptaká/ nieprzyiaćiele moi.

Deut. 32. Jako orzeł wywabiáiący ku latániu orletá swe/ y nád nimi latáiący/ rozszerzył skrzydłá swoie y wziął go y nosił ná rámionach swoich.

Matth. 23 Jeruzálem Jeruzálem/ ilekroć chćiałem zgromadźić syny twoie iáko kokosz zgromadza kurczętá swoie pod skrzydłá/ á niechćiáłoś.

Vważánie.

VWażaymy/iáko Chrystus Pan odkupićiel nász/ z niebá ná źiemie/ á z źiemie ná niebo wzlećiał/ y z sobą dźieći swoie zaprowadził/ to iest spráwiedliwe/ ktorzy aż do onego czásu w odchłániách piekielnych zatrzymani byli. A iż iáko o-

rzeł

rzeł pobudza swoich ku lataniu przez contemplácią: A iáko Pelikan pierśi swoie otworzył / żeby dźieći swoie własną krwią odżywił A nákoniec iáko kokoß kurczetá swoie pod skrzydłá swoie zgromadza / broniąc ich od kánie piekielney.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Pánu / iż nam dał ptástwo ku posłudze y żywnośći naßey: A iż przez nie nas vczy / wßytke vfność náße w nim sámym pokłádáć / niepomierne stáranie o rzeczy doczesne odrzucáć / y żądz skrzydłámi od tych źiemskich / do miłośći y ßukánia niebieskich śię podnośić.

Záwstydzenie.

ZAwstydźiemy śię / vważaiąc iáko źiemskie iest serce náße / iż w niskich tych rzeczách ták bárzo iest

vtopione/ iż ledwie kiedy sie do vważania niebieskich podnosi: co iesli kiedy vczyni/ zaraz do tychże ziemskich sie obráca.

Prożbá.

PRośmy Páná z Prorokiem Dawidem/żeby nam dał skrzydłá iáko gołębicy/ żeby opuściwszy źiemię/ y wszystkie rzeczy nizkie/ do niegośmy mogli wzlátáć/ y w nim odpoczywáć/ záłożywszy sobie gniazdko w rospádlinách skálnych/ to iest w ránach Páná Jezusowych.

Ofiárá.

OFiáruymy nas sámych Pánu Bogu/ żeby nas podwyższył y z sobą prowádźił/ y ná skrzydłách swoich niosł/ znáiąc żesmy są słábi y niedołężni/ sámi przez się látáć nie możemy.

KIEDY ROZMAITE bydłá widziemy.

Cwiczenie LVI.

Psal. 148. Zwierzętá y wszystko bydło/ niech imie Pańskie chwalą.

Psal. 48. Człowiek gdy we czći był/ nie rozumiał/ przyrownány iest bydletom bezrozumnym/ y zstał sie im podobny.

Psal. 31. Niebądźćież iáko koń y muł/ ktorzy nie máią rozumu.

Esa 1. Poznał woł Páná swego/ y ośieł złob Páná swego/ á Izráel mie nie poznał/ y lud moy nie zrozumiał.

Vważánie.

MImo vważánia/ ktore o káżdym bydlęciu w osobnośći/ mogą być czynione/ wedle káżdego przyrodzenia y własnośći/ powszechnie to mamy vważáć/ iż y po grze

chu iákmiarz wßelkie nieme stworzenie nam służy/ nie wyimuiąc áni tego ktore się zdá być niepożytecżne y iadowite: Vważymy też to/ iż nas duch ś. do mrowki odsyła/ żebysmy się od niey prożnowánia y gnuśności wystrzegáć vczyli. Y Pan Chrystus nas vpomina/ ábyśmy od węża rostropności náwykáli.

Dziekczynienie.

DZiękuymy Pánu/ iż nam bydło dla potrzeb nászych y pożywienia pozwolić raczył/ á iż nas zacnieyszymi stworzył/ dawszy nam rozum y baczenie: á to więtsza/ iż wedle duße nieśmiertelne/ y dla otrzymánia wiecznegó błogosłáwieństwá nas stworzyć raczył.

Záwstydzenie.

ZAwstydziemy się/ iż my będąc w tákiey czći od Bogá postáno

wieni / przed ſie go nie znamy / y nad nierozumne bydło przez grzech zſtáliſmy ſie podleyſzymi / nie bę- dąc Bogu poſłuſzni / y przećiw / te- mu / ktory nas żywi / powſtáiąc.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby nam dał łá- ſkę / iákobyſmy doſtoyność ná- ſzę poználi / y wedle mey żyli.

Ofiárá.

OFiáruymy ſie Máieſtatowi Boſkiemu / iáko bydlądká / áby nas prowádźił gdźiekolwiekby chćiał / bez żadnego / zſtrony náſzey / w ſprzećiwiánia.

KIEDY PTASZKI ſpiewáiące ábo inſzą mu- zyke ſlyſzemy.

Cwiczenie LVII.

Pſal. 97. Wykrzykayćie Pánu wſzy

ſtka ziemio / śpiewaycie á weſelćie ſie y graycie.

Támże, Graycie Pánu ná Cytrze / ná Cytrze / y z głoſem Pſálmu / ná Puzanách / y ná Kornetách głośnych.

Apoc. 14. Słyſzałem głos z nie bá iáko Cytryſtow graiących ná Cytrách ſwoich / á śpiewáli iákoby nowe pienie.

Pſal. 136. Jákoż mamy śpiewáć pieśń Páńſką w cudzey ziemi?

Vważánie.

VWażmy ono śpiewánie y muzykę nawdźięcznieyſzą Anyelſką w niebie / ktorą Jeruzálem niebieſkie weſelem nápełniáią.

Dźiekczynienie.

DZiękuymy Pánu / iż nas ćieſzy y vweſela tą zwierzchną muzyką / á iż tąż do pożądánia muzyki Anyeſkiey nas pobudza.

Záwstydzenie.

W Stydáć sie mamy/ vważáiąc iż pienie náße/ ná tym pádole płácu miałby być płácz/ y wzdychánie/ zá grzechy náße/ zá ktore żeby nas było ná wieczne lámenty zdano/ zásłużylismy.

Prozbá.

PRośmy Páná/ áby nam łáskę swoie y moc táką dał/ iákobyśmy mu przyiemną muzykę w dußach náßych czynili/ oddaláiąc od niey wßelkie wrzgiełki y tumulty/ ktore nie porządne pássie y namiętnośći nie vkrocone w nich spráwuią.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu Pánu náßemu/ one muzykę/ ktorą mu Anyołowie w niebie wyśpiewywáią/ chwaląc go vstáwicznie/ y mo-

wiąc: święty/ święty/ święty P. Bog zastępow.

KIEDY DZWIEK dzwonow y trąb słyszemy.

Cwiczenie LVIII.

Psal. 150. Chwalćie Páná ná Cymbałách głośnych/ chwalćie go ná Cymbałách krzykliwych.

1. *Cor.* 13. Gdybych mowił iezykámi ludzkimi y Anyelskiemi/ á miłośćibym nie miał/ zstałem się iáko miedź brząkáiąca/ abo Cymbał brzmiący.

Math. 24. Pośle Anyoły swoie z trąbą y głosem wielkim/ y zgromádzą wybráne iego/ od czterech wiátrow.

Soph. 1. Dźień gniewu dźień on/ dźień vtrapienia y vćisku/ dźień nieszczęśćia y nędze/ dźień ćiemnośći y mroku/ dźień chmury y wichru/ dźień trąby y krzyku.

Vważa-

Vważánie.

WSpomniemy ná stráßliwy on okrzyk trąby oney / ktora wßystkie ludźie wzbudźi / y ná sąd powoła / mowiąc: wstańcie vmárli / á podźcie ná sąd.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Pánu / iż nas przed przyßćiem sądu ostátecznego wzbudza y vpomina / żebysmy sie ná liczbe one bárzo śćistą gotowáli / ktorą ná ten czás przed wßystkim świátem oddáć mamy.

Záwstydzenie.

WStydaymy sie vważáiąc duchowną náßę slepotę / ábowiem áni głosy Bożemi zwierzchnemi / ktoremi do nas przez stworzenie swoie mowi / áni wnętrznemi / od ospałośći náßey sie nie ocucamy.

Prożbá.

PRośmy Páná / żeby to spráwić raczył / iákoby trąbá oná strá-szliwa / ktora vmárłe ma wzbudźić / y ná sąd wołáć / w vszách nászych brzmiáłá: żeby żywot nász był v-stáwicznym nieiákiem ná on dźień gotowániem.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu Oycu / żelży-wość onę / ktora sie zstáłá ie-dnorodzonemu Synowi iego / kie-dy z trąbámi po vlicách miástá Je rozolimskiego prowádzony / ćięż-kim krzyżem obćiążony / złoczyńcą y śmierći godnym obwołány był / prośmy / żeby przez onę háńbę ra-czył nas wybáwić od onego wsty-du / ktorym grzeszni w ostáteczny dźień sądny napełnieni będą / kiedy dáleko z więtszym wzgiełkiem / á

nižli

nižli trąby oney byt / na wieczne męki wrzuceni będą.

W WIECZOR PRZED ſpániem.

Cwiczenie LIX.

Pſal: 76. ROzważałem w nocy w ſercu moim y ćwiczyłem ſie / y vmiátałem duchá mego.

Pſal. 133. W nocy podnoście ręce wáße ku świątnicy / á błogoſławćie Páná.

Pſal: 41. We dnie Pan roſkazał miłośierdźie ſwoie / á w nocy pieśń iego.

Vważánie.

POráchuiemy pierwey ſumnienie przebieżawßy przez wßyſtkie godźiny dniá onego: pilnie vważywßy / ieſliſmy w czym P. Bogá / myślą / słowem / ábo vczynkiem nie obráźili: á zá grzechy żáłuiąc / odpuſczenia od Páná Bogá prośmy:

A to z mocnym postánowieniem popráwy żywotá ná potym/ y spowiádánia się ich czásu swego/ zádawszy sobie iáką pokutę zá nie.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Pánu/ że nas przez ten dźień we zdrowiu záchował/ żywnośćią ćiáłá opátrzył/ y nas od wiela/ ćiáłá y duszę niebespieczeństw záchował: A iż też y inymi rozlicznemi dobrodźieystwy/ osobliwie dniá onego sczodrobliwą ręką iego/ nas obdárzyłá.

Záwstydzenie.

ZAwstydźimy się przed Pánem/ z vważánia niedbálstwá nászego: á iż ták máło pożytecznie dni násze przemiiáią: bo nie tylko w cnotách y w dobrych vczynkách námniey się nie pomnażamy/ ále też vstáiemy/ y cosmy mieli dáley postąpić/ to się ná zad wrácamy/

káżdy dźień dobre przedśięwźięćia stánowiemy/ á onegoż dniá ie opusczamy.

Prozbá.

PRośimy Páná/ żeby nas tey nocy od wßelákiey złey przygody/ y od náigrawánia ßátáńskiego raczył strzedz: á żeby nam dał sen spokoyny/ dla napráwy śił ćiáłá náßego/ żebyśmy mu tym lepiey y goręcey służyć mogli. Poruczmy się też Anyołowi náßemu strożowi.

Ofiárá.

Ofiáruymy nas Bogu náßemu/ ku służeniu iemu ná potym z więtßym stárániem y pilnośćią/ żebyśmy zá pomocą łáski iego prawdźiwie się ná potym polepßyli.

KIEDY SIE ROZbieramy idąc spác.

Cwiczenie LX.

Job

Job 1. Nágom wyszedł z żywotá mátki moiey/ y nágo się tám wrocę.

Apoc. 16. Błogosłáwiony ktory czuie y strzeże szat swoich/ áby nie chodził nágo/ y nie oglądano sromoty iego.

Colloss. 3. Zwłoczćie z śiebie stárego człowieká z vczynkámi iego.

Cant. 5. Zwlokłám suknią moię/ iákoż ią oblec mam?

Math. 27. Zołnierze Stárośćini zwlokszy Páná Iezusá/ włożyli nań płaszcz szárłatny.

Vważánie.

VWażmy/ iáko żołnierze Páná Iezusá obnážyli/ żeby go biczowáli/ á potym ná Gorze Kálwáriey/ przy obecnośći ludu wszystkiego/ żeby go vkrzyżowáli: á iáko száty iego miedzy się podźielili/ y ná suknią iego nie szytą/ komu się miáłá dostáć/ los rzućili.

Dźiękczy-

Dziekczynienie.

DZiekuymy Pánu / iż dla nas chćiał być z ßat zwlecon / żeby nas odźieniem nieśmiertelnośći przyodźiał / y dwoiákim vbiorem chwały / to iest / duße y ćiáłá / przyozdobił.

Záwstydzenie.

WStydaymy sie / pátrząc ná duchowną nágość duße náßey / ktora sámá od śiebie żadnego vbioru nie ma / oprocz stárych y podártych grzechow náßych łáchmánin / w ktorych żaden ná gody oblubieńcá niebieskiego nie będźie przypuscżon.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby nas z stárego Adámá / y obyczáiow iego złupił / á nowym / y cnotámi iego nas przyoblokł: żeby będąc ßatą

iedynego syná iego przyozdobieni/ moglibyśmy od niego zá swoie być przyznáni.

Ofiárá.

Ofiáruymy Bogu Oycu iednorodzonego Syná iego/ obnażonego/ y ná krzyżu dla nas przybitego/ żeby przez nágość iego przyoblekł nas szatą łáski swoiey. Nas też sámych iemu ofiáruymy być gotowe/ nietylko ná obnáżenie/ ále y ná vkrzyżowánie/ y ná śmierć dla czci y chwały iego/ náśláduiąc w tym namilszego syná iego Páná nászego.

KIEDY IVZ DLA SPAnia ná łozu się polozymy.

Cwiczenie LXI.

Psal: 6. Będę omywał ná káżdą noc łożko moie/ łzámi moiemi będę polewał pościel swoię.

Iob 17. W ćiemnośćiách vſłá- łem łożko moie.
Iſa: 28. Zwężyło ſie łoże / ták iż drugi ſpádnie.
Pſal. 131. Jeſli wſtąpię ná łoże poſłánia mego. Jeſli przypuſczę ſen ná oczy moie / y drzymánie ná powieki moie / y odpoczynek ná ſkronie moie / áż náydę mieyſce Pá- nu / przybytek Bogu Jákob.
Vwążánie.
Vważmy / iáko żáłoſne y twár- de łoże było krzyż / ná ktorym rośćiągnęli y przybili P. Jezuſá / gdyż ćiáło iego boleśći y ran pełne było. Przywiedźmy też ſobie ná pá mięć / że też my mamy być położe- ni w grobie / w ktorym mamy ſpáć ſnem śmierći / áż do dniá wálnego ćiał zmartwychwſtánia. Przeto gdy do ſpánia pośćiel odkrywá- my / wſpomniemy iáko nam grob

otworzą: á kiedy iuż ná łożko wstąpiemy/ iáko nas w nim położą: á kiedy się iuż przykryiemy/ iáko nas źiemią przykryią.

Dziękczynienie.

DZięki oddáymy Bogu/ iż nam dał pośćiel do spánia y odpoczynienia/ gdyż on w tym żywoćie nie miał gdźieby głowę skłonił.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy się/ vważáiąc/ iákośmy niegodni wszelákich tákowych wczásow/ poniewaź dla złośći nászych/ łoże ono ogniste/ grzesznym w piekle zgotowane/ zásłużyliśmy.

Prozbá.

Zadáć mamy od Páná/ żeby z duszę nászey łożko namiękceysze spráwił/ ná ktorymby sam odpoczywáć raczył: żeby też y tego pozwolił/

áby

áby duszá nászá ná łonie iego odpoczywáłá: A żeby też dobrą śmierć nam dał/ żebyśmy byli z liczby tych ktorzy w Pánie vmieráią.

Ofiárá.

Ofiáruymy Bogu Oycu/ Syná iego ná okrutnym drzewie krzyżowym rośćiągnionego/ ná ktorym snem śmierći záſnął/ żeby nas od snu grzechow nászych obudźił/ á żywot nieśmiertelny nam dárował.

W TEN CZAS NIZ ZAſniemy,

Cwiczenie LXII.

Leuit. 26. Jeſli w przykazániách moich chodźić będźiećie/ á mándaty moie záchowaćie/ y wypełnićie ie/ będźiećie ſpáć/ á nie będźie kto by przeſtraszył.

Cant. 5. Ja ſpię/ á ſerce moie czuie.

1. *Thess:* 5. Nie iesteśmy nocy á-ni ćiemnośći synowie: á ták nie śpimy iáko inszy/ ále czuymy/ y bądźmy trzeźwiemi.

Iob 7. Jeśli záśnę/ rzekę: kiedyż wstánę.

Psal: 4. W pokoiu pospołu będę spał y odpoczywał.

Vważánie.

VWażmy strászliwą onę godźinę/ kiedy świecę w ręku trzymáiąc/ y ná łożu leżąc/ śmierći czekáć będźiemy. Vważymy też/ iáko sroga byłá oná noc zbáwićielowi nászemu/ kiedy w męce żołnierze/ o wszystkę noc/ żadnego mu odpoczynku nie dáli/ ále go vstáwicznie rozlicznie dręczyli.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy P. Bogu/ że nam ten czás do odpoczynienia dał. A iż też poki ná źiemi żył/ częstokroć

kroć zá nas ná modlitwie/ cáłe no-
cy trawił.

Záwstydzenie.

WStydaymy śie/ vważáiąc/ iá-
kośmy często bespiecznie spá-
li/ w grzechu śmiertelnym leżąc/ á
ták wielkiego niebespieczeństwá-
śmy śie nielękáli/ abowiem kiedy-
by był ná ten czas Pan Bog dał
moc szatanowi/ żeby nas vdusił/
iákośmy byli zásłużyli/ álićby śie
my byli aż w piekle ocknęli.

Prozbá.

PRośmy Páná/ żeby nie dopu-
szczał duszy nászey śniem śmierći
zásypiáć/ ále żeby vstáwicznie prze-
ćiw zdrádom nieprzyiaćioł swoich
czułá/ by snadź śie kiedy nie chlubi-
li/ iż przećiwko niey przemogli.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu Oycu sen on
ktorego dla nas Chrystus Pan

ná krzyżu vmárſzy/ y w grobie leżąc do trzećiego dniá záżywał: żeby dla onego/ ſen náſz/ ku chwale Boſkiego máieſtatu ſwego przyiąć raczył.

KIEDY W NOCY OCkniemy.

Cwiczenie LIII.

KTorzy Páná Bogá nádewſzyſtko z ſercá miłuią/ ćiężko to znoſzą/ kiedy długo w pámięći Páná Bogá mieć nie mogą: A iż gdy człowiek ſpi/ pámięci tey nie ma: zwykli tákowi/ żeby tey mizeriey zábiegli/ ábo ná bárzo máłym ſnie przeſtáią/ ábo ták ſpią żeby częſto ocucali: dla czego Anyołowi ſtrożowi ſię polecáią/ aby ich pilno vpominał/ żeby ná oycá ſwego nałaſkáwſzego/ ktory nie ſpi áni drzymie/ ale ſwoią oycowſką opátrznośćią/ nád ich ſtrażą záwſze czuie/ częſto wſpámiętywáli. Atoby

wßyscy / ktorzy Panu Bogu ze wßystkiego serca służyć prágną / czynić mieli. Żeby tedy mieli / w czym by się tym czásem ćwiczyli / osobne się im ćwiczenie położy.

Can: 3. Ná łożku moim w nocy ßukáłam tego ktorego miłuie dußá moiá.

Psal. 118. Pámiętałem w nocy na imię twoie / y strzegłem zakonu twego.

Matth: 25. W pułnocy zstáło się wołánie / oto oblubieniec idzie / wynidźcie przećiwko iemu.

Psal: 16. Sprobowałeś sercá mego / y nawiedziłeś w nocy.

Psal: 138. Noc oświecenie moie / w roskoßach moich.

Vważánie.

VWażaymy / iáko ilekroć sen Páná Jezusow przerwány był / dla zbytniego vciśku onego y my-

śli vstawicznych/ w ktorych o zbáwieniu nászym troskliwym był. Abowiem iesli prágnienie y stáranie o rzeczy doczesne/ w ludziach rozlicznych prac y myśli iest przyczyną: iáko daleko więcey w Pánu nászym iáko tákowychże myśli przyczyną byłá żądza pałáiąca zbáwienia nászego/ czego dáleko goręcey prágnął/ á niźli żaden tákomy bogactw

Dziękczynienie.

Podziękuymy Pánu/ iż nas śpiących strzedz raczył.

Záwstydzenie.

ZAwstydźiemy się/ vważáiąc/ iáko głęboki sen był sercá nászego/ poniewaź przez długi czas nie wspomnieliśmy ná P. Bogá. Bá iż y przez wiele lat ze snu grzechowego/ w ktorymechmy pogrzebieni byli/ nie ocknęliśmy.

Prozbá.

Zadaymy od Páná / w nim zá-śnienia głębokiego / żeby weń będąc przeniesieni / wszystkichesmy rzeczy ziemskich / y nas samych zapamiętali / á będąc vmárli świátu y miłości własney / żebysmy iemu samemu żyli.

Ofiárá.

Ofiáruymy Bogu serce násze / żeby w nim odpoczywał / y tam głowę swoię naświętszą skłonił / bez boiáźni korony ćierniowey / ktorą głowá iego iest vkoronowána: y owszem żądáiąc / áby oná serce násze / vżalenia y miłośći rá-nami skrwáwiłá.

CWICZENIA NIEKTO-re, kázdey godzinie dzien-ney ábo nocney sluzące.

Cwiczenie LIV.

Act. 17. Nie dáleko iest Bog náß od káżdego z nas/ ábowiem w nim żywiemy/ rußamy się/ y iesteśmy.

Sap. 11. Iákożby co mogło trwáć kiedybyś był niechćiał? ábo coby mogło być záchowano czegobyś ty nie mianował?

Vważánie.

VWażmy/ iż Pan Bog dał nam bytnośćy żywot/ y my dáleko więcey do niego należemy/ a niżli promień słoneczny do słońca/ ponieważ takeśmy záwisli na nim: iż ieśliby nas opuśćił/ w niwecz-byśmy się obroćili/ iákośmy są z niscżego stworzeni.

Dźiękczynienie.

Dźiękiśmy powinni Bogu zá to dobrodźieystwo/ ktorym nas vstáwicznie obdarza.

Záwstydzenie.

WStydaymy sie przed Boskim máiestatem iego / vważaiąc niewdzięczność y niedbalstwo nászę / z iaką służemy P. Bogu / ktory nam vstawicznie dobrze czyni.

Prozbá.

Zodaymy od Paná / żeby ná nas oczymá miłosierdzia swego pátrzał / iż iáko przez iego miłosierdzie / iestestwo y żywot mamy: Ták żeby przez onoż / máiestatowi iego wdzięczni y przyiemnisimy sie zstáć mogli.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu náßemu / bytność abo iestestwo / żywot / y wßystko cosmy są / y co mamy / żeby sie to wßystko ná posługę iego wydało / gdyż wßystko iest iego.

DRVGIE CWICZENIE LXV.

Psal. 29. Panie wywiodłeś z pie-
kłá duße moie: wybawiłeś mię od
zstępuiących do dołu.

Psal. 85. Wyznawáć ći będę Pá-
nie Boże moy ze wßystkiego sercá
mego / á będę wysławiał imię twe
ná wieki: bo miłosierdźie two-
ie wielkie iest nádemną / y wyrwa-
łeś duße moię z niżßego piekłá.

Psal. 93. Jedno że mię Pan wspo-
mogł / máłoby byłá dußá moiá nie
mießkáłá w piekle.

Vważánie.

VWażmy / iż práwie iákoby ná
wßelki moment Pan Bog nas
od piekłá wybawia: abowiem kie-
dyby nas woli nieprzyiaćielskiey po-
dał / ná wßelkie mgnienie oká mo-
glibyśmy zgrzeßyć / á dla grzechow
spráwiedliwie do piekłá być wtrą-
ceni.

Dźiękczynienie.

Dziękuymy P. Bogu ze wszystkiego serca / zá ták známienite dobrodzieystwo.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy sie / vważáiąc nátury nászey skłonność do złego / ktora nas záwsze od dobrego odciąga / á do złego pobudza.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby nas nie opuszczał / poniewaź wielką násze potrzebe widźi / iż dusze násze iego obrony y pomocy potrzebuią. A mowmy z Prorokiem: rozdárli ná mie gęby swoie / mowiąc: Ehey / ehey / oglądály oczy násze: Widźiałeś Pánie nie milcz. Pánie nie odchodź odemnie.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu wszystkie dobre żądze / myśli świete spráwiedliwych ktorzy są ná ziemi: y

wszystko dobre/ co na chwałe maie-
statu Bożego po wszystkim świe-
ćie się dzieie. Także też wystawiá-
nie to/ ktorym dusze błogosławio-
nych w niebie onego záwsze wiel-
bią.

TRZECIE CWICZE-nie, LXVI.

Iob 13. Strzegłeś wszytkich ście-
żek moich/ y śladom nog moich
przypátrowałeś się.

Psal. 118. Wszystkie drogi mo-
ie przed oblicznośćią twoią Pánie.

Psal. 43. Pan Bog wie skryto-
śći sercá.

Vważánie.

VWażmy/ iáko oczy Páńskie v-
stáwicznie nád námi są otwár-
te: á nie tylko wszystko co czyniemy
y mowiemy/ ále też co myślemy/
widźi.

Dźiękczy-

Dziekczynienie.

DZiekuymy P. Bogu/ ktory nas tak aż do tąd ćierpliwie y łáskáwie znosił/ gdyż my ták wiele złośći przed oczymá iego máiestatu popełniliſmy.

Záwſtydzenie.

ZAwſtydźmy ſię/ vważáiąc beſpieczność y niewſtydliwość náſzę/ iż przed oczymá Bożemi ktory poyźrzawſzy ná ziemnię/ vczyni że zádrży/ grzeſzyćieſmy śmieli.

Prożbá.

PRośmy Páná Bogá/ áby nam ſnáżność wnętrzną y zwierzchną dáć raczył/ żebyſmy przed oczymá Boſkiego máieſtatu iego/ ktore czyſtość wſzeláką miłuią/ á wſzeláką złośćią ſię brzydzą/ godnie obcowáli.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu serce náße/ aby go oczyśćić y poświećić raczył: á żeby nas lud swoy wedle serca swego poczynił.

O CNOCIE WIARY, Cwiczenie LXVII.

Rom. 1 Spráwiedliwy z wiáry żywie.

Ephes. 6. We wßystkim biorąc tarczą wiáry/ ktorąbyśćie mogli wßystkie strzały ogniste złośliwego zgáśić.

1. *Ioan*: 5. To iest zwyćiestwo ktore zwyćięża świat/ wiara naßá.

Heb. 11. Bez wiáry niepodobna podobáć śie Pánu Bogu.

Luc. 17. Pánie przymnoß nam wiáry.

Vważánie.

VWażmy/ iáko te rzeczy są pewne/ ktore przez wiárę wierzymy/ po-

my/ poniewaz ná obiawieniu Bożym polegáią. Bog zásie iest pierwsza y wieczna prawdá/ ktora áni omilona być/ áni omylić może. Pierwey niebo/ ziemiá/ y wszystek świát przeminie/ á niżliby ieden punkt abo kryská iedná/ z tych rzeczy ktore Bog obiáwił/ nie miáłá być wypełniona.

Dźiekczynienie.

Dźiekuymy Pánu: że nam obiáwił wysokie táiemnice wiáry nászey/ y vdźielił nam cześć skrytych rad swoich/ á iż nie iáko z sługámi/ ále iáko z przyiaćiołmi/ obchodźi sie z námi.

Záwstydzenie.

Záwstydźmy sie/ vważáiąc iákosmy prożnuiącą dotąd wiare ná duszy mieli/ żyiąc iákoby Bogá nie było/ y spráwámi/ niándáwnymi iego zgołá przećiwnymi onego sie zápieráiąc.

Pro-

Prozbá.

PRośmy P. Bogá/ żeby nas w wierze potwierdźił/ y oney w nas vstáwicznie przymnażał: á żeby to spráwić raczył/ iákoby wiárá w nas prożnuiąca nie byłá.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu rozum nász/ iemu ná wszem poddány/ ku wierzeniu wszystkiego/ czego wiárá vczy/ bez szukánia wywodow.

O CNOCIE NADZIEI, Cwiczenie LXVIII.

Rom. 5. A nádźieiá nie pohánbia.

Rom. 8. Nádźieią iesteśmy zbáwieni.

Psal. 70. Pánie/ nádźieio moiá/ od młodości moiey.

Psal. 30. W tobiem Pánie nádźieię miał/ niech nie będę pohánbion ná wieki.

Vwažánie.

VWažmy / iáko beſpieczna ieſt nádźieiá Chrześciáńſka / poniewaž ná Boſkich obietnicách polega / ktory nawiernieyſzy ieſt / záprzeć śiebie ſámego nie može. A ták iáko to nie može być / žeby Bog vſtáć miał / ták też być nie može / žeby ſłowá iego rzeczą ſámą wykonáne być nie miáły.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Pánu / iž nam obiecał dobrá nie wypowiedźiáne / wiecznego błogoſłáwieńſtwá: á žebyſmy ſie ich ſpodźiewáli / roſkázuie: dźiekuymy też iemu / zá dźiwną pomoc / ktorey nam / žebyſmy do tych dobr przyść mogli / dodáie / kiedy iednorodzonego Syná ſwego / ludzkim ćiáłem odźiánego / y dla zbáwienia náſzego zábitego / ze

wßyſtkimi zaſługámi iego / nam darowáć raczył.

Záwſtydzenie.

WStydźmy ſię / iż ſerce náße / do márnych y omylnych / żywotá doczeſnego dobr / zbytnie przylgnione być widziemy / choćiayże ſię prawdźiwych y wiecznych dobr / ktore w drugim żywoćie máią nam być oddáne / ſpodziewamy.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby w dußách nąßych wzbudźił nádźieię / abyſmy wßyſtkie rzeczy świátá tego / zá podłe y nieczyſte poczytáli / y onymi gárdźili: á żebyſmy wßyſtkie prace y przećiwnośći / ktore nam w tym żywoćie przypáść mogą / z ochotą przyimowáli.

Ofiárá.

OFiáruymy wolą náſze P. Bogu/ prędką ná wſzyſtko co roſkaże/ y iáko roſkaże/ vfność máiąc tylko w słowách iego/ bez żadnego inſzego zadátku pożądánia.

O MILOSCI BOZEY.

Cwiczenie LXIX.

Pſal. 17. Będę ćię miłował Pánie/ mocy moiá: Pan twierdzą moią/ y vćieczką moią/ y wybáwićiel moy.

Pſal. 72. Cożia mam w niebie/ ábo czegom chćiał ná ziemi oprocz ćiebie? vſtało ćiało moie y ſerce moie/ Boże ſercá mego/ y części moiá Boże ná wieki.

1. Cor. 13. Ieſli miłośći nie będę miał/ nicem nie ieſt/ nic mi nie pomoże.

1. Ioan. 4. Bog ieſt miłość/ á kto mieſzka w miłośći/ w Bogu mieſzka/ á Bog w nim.

Vważánie.

VWażmy/ iáko nieskończone dobro iest Bog/ y iáko iest godzien żeby był od wszystkich miłowan/ z ktoregobyśmy iáko nabárziey miłowáli/ iednák on więtszey miłości iest godzien.

Dziękczynienie.

DZiękuymy Pánu Bogu/ iż nie tylko nam pozwala/ ale też roskázuie/ żebyśmy go miłowali: choćiayże miłość nászá nic nie waży: Dziękuymy też iemu/ iż sie zstał skárbem/ błogosłáwieństwem/ y wszystkim dobrym nászym/ żebyśmy niwkim inym/ iedno w nim sámȳ serce y miłość násze pokłádali.

Záwstydzenie.

WStydzić sie mamy/ iżesmy ták oziembli w miłości dobrá tego nieskończonego: á żesmy ták

bez ro-

bezrozumni/ iż serce y ręce ku obrażie iego obracamy.

Prozbá.

PRośimy Páná/ żeby nas Bozką miłośćią swoią zápalił/ żebyśmy w żadney rzeczy/ iedno w nim sámym odpoczywáli/ á nigdy od miłośći y wychwalánia iego nie vstawáli: Zadać też mamy/ áby był od wßystkich chwalon/ miłowan/ y wola iego we wßystkich sie wypełniłá/ k temu mamy żáłowáć ze wßystkiego sercá/ iż od inych bywa obrażon.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu Bogu wolą y wßystko serce náße/ żeby ie ták przez miłość w się przemienił/ żeby wßystkich rzeczy źiemskich zápamietawßy/ w nim się zánurzyło. Ofiáruymy też iemu onę nagoretßą miłość/ ktorą go Seráfi-

nowie miłuią/ żądáiąc tákże gorą-
co/ y owßem by można rzecz/ dále-
ko goręcey P. Bogá miłowáć.

O MILOSCI BLIzniego.

Cwiczenie LXX.

Ioan. 15. To iest przykazánie
moie/ ábyśćie sie społecznie miło-
wáli/ iákom ia was vmiłował.

1. *Joan.* 4. Jesliby kto rzekł iż
miłuie Bogá/ á brátáby swego nie
nawidźiał/ kłamcá iest.

1. *Ioan.* 3. My wiemy iżesmy
przeniesieni z śmierci do żywotá/ iż
miłuiemy bráćią/ kto nie miłuie/
trwa w śmierci.

Vważánie.

VWażmy/ iáko surowie przyká-
zuie nam Bog miłość bliźnie-
go: stąd tedy dochodziemy iáko
sie mu podoba tá miłość: á iáko

sie tez

śię też nie podobáią nienawiśći y nie przyiaźni: ponieważ zákázuie/ żebyśmy do ołtarzá nie przystępowáli/ ażbyśmy śię pierwey z brácią poiednali.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Pánu Bogu zá wszystkie dobrodźieystwa/ ktore bliźnim nászym wyrządza/ y zá wszytkie dáry ktorych im vżycza/ weseląc śię z nich/ iáko z nászych własnych: y prágnąc tego áby ie Pan Bog w nich záchował/ y pomnażał.

Záwstydzenie.

ZAwstydźimy śię przed Pánem/ vważáiąc/ iáko często od tey miłośći bliźniego/ ktorą nam przykazał/ odstępowáliśmy/ choćiayże ták srogim mándatem/ miłośći bliźniego gwałćić zákazał.

Prozbá.

PRośmy Paná / żeby nam raczył dać miłość doſkonáłą bliźniego ktorábyſmy przećiw nim pokázowáli. Mamy tedy prośić P. Bogá / żeby wßyſtkie potrzeby / ták ćieleſne / iáko y duchowne / káżdego zoſobná / opátrzyć raczył: żądáiąc zbáwienia y wßelkiego dobrá wßytkim / nie wyłączáiąc nawzgárdnieyßego y námizernieyßego / ktory może być ná świećie: odpuſczáiąc im wßelką obrázę / ieſli nas w czym obráźili. Náoſtátek / odpuſczenia żądáć mamy od Bogá / ieſliſmy ie w czym obráźili ábo zgorßyli / zmocnym poſtánowieniem doſyćuczynienia onym / iáko potrzebá będźie vkázowáłá.

Ofiárá.

OFiáruymy nas Bogu / ná czynienie cokolwiek możemy / w rátowániu potrzeb bliźnich / prágnąc wßyſtkich rátowáć: Row-

ßem / ieſliby tego była potrzeba / zdrowie za ich zbawienie położyć / iáko Pan Jezus dla nas ſwoie położył.

O POKORZE,
Cwiczenie LXXI.

1. Petr. 2. Vniżayćie ſie pod mocną ręką Bożą.

Matth. 11. Vczćie ſie odemnie / iż ćichy ieſtem y pokornego ſercá.

Matth. 23. Kto ſie vniża będźie wywyżßon / á kto ſie wywyżßa będźie vniżon.

Vważánie.

VWażmy / iáko ſie podoba Bogu tá cnota / ponieważ oſobliwym obyczaiem tey cnoty / y ſłowy y przykładem / miſtrzem być chćiał. K temu / iáko wielce przyſtoi człowiekowi ta cnota / gdyż nic inßego nie ieſt / iedno proch a popioł: A ieſli pilniey weyźrzyß / zgoła nic / y iaka ś

y iakaś przepaść grzechow y niedoskonałości. *Eccl. 10.*

Dźiękczynienie.

Dźięki oddáymy Pánu / zá przedźiwny przykład pokory / ktory w męce swoiey nam pokazał / kiedy on / ktory był istotna niewinnosć / iáko złoczyńcá ná śmierć potępiony być chćiał / y ktory był chwałą świętych / pod Barabbaszá był poniżony: á ktory był wszelkiey czći godny / nazelżywszą śmierćią był zámordowan.

Záwstydzenie.

Wstydem się pokrywaymy / vważáiąc głupią pychę nasze / iż gdy zewsząd iesteśmy otoczeni wiela przyczyn / ktore nas do nagłeyszego vniżenia naszego / y áż do przepaśći podłości naszey spuśćić miały / przedśię iednak pyszniśmy: y dla tego Bogu y ludźiom brzyd-

cy iesteśmy: Abowiem iako pismo mowi: Omierzła iest pycha przed Bogiem y przed ludźmi.

Prozbá.

PRośmy Páná / áby nam prawdziwą pokorę dáć raczył / żebyśmy nas sámych znaiąc ktoś my są / przed iego maiestatem iáko naniżey się kładli.

Ofiárá.

OFiáruymy się ná wszelkie poniżenie y wzgárdę świátá: á znáiąc że to nam własnie należy / y żadnego mieyscá niemasz / áni onego ktore Lucyper ma w piekle / ktoreby nászey pokorze nie było názbyt wysokie.

O VBOSTWIE DVCHOwnym,

Cwiczenie LXXX.

Matth. 5. Błogosłáwieni vbo-

dzy duchem / bo ich iest krolestwo niebieskie.

Psal. 9. Nie do końcá bedźie zápomnion vbogi / cierpliwość vbogich nie zginie do końcá.

Psal. 10. Zadzą vbogich wysłuchał pan. (iedzą sie

Psal. 21. Będą iedli vbodzy y ná-

Vważánie.

VWażmy / iáko sie tá cnotá Pánu Bogu podoba / poniewaz pierwszym mieyscem ią miedzy blogosłáwieństwy pocżćił / y on sam nád ine / w żywocie swoim ią bárzo vmiłował: y ták sie w niey zákochał / że sie z nią iákoby w obłápieniu národźić / żyć / y vmrzeć chćiał.

Dźiekczynienie.

DZieki oddaymy Pánu / iż gdy on z siebie będąc naybogátszy / dla nas vbogim być chćiał: ták dla tego / żeby vbostwo násze zbogáćił

gáćił/ iáko też żeby nas náuczył iáko iest wielka wagá tey cnoty/ ktora/ iż serce człowiecze od rzeczy stworzonych odćiąga/ y wszystkie bogáctwá skáźitelne pomiáta/ Bozkim dźiedźicem czyni/ gdyż sie on zapłáta y dźiedźictwem vbogich w duchu postánowił.

Záwstydzenie.

ZAwstydźić sie muśiemy/ vważaiąc/ iáko serce násze/ do plugástwá dobr skáźitelnych/ tego żywotá mizernego przylnęło: ták iż dla tego/ sámego Bogá/ ktory iest skárbem nieoszácowánym/ postrádáć sie nie obawiamy.

Prozbá.

PRośmy pokornie Páná/ żeby nam tę nabogátszą cnotę vbostwá duchownego/ ktora szláchći dźierżáwce swoie/ ktorzy skarb swoy w sámym Bogu kłádą/ y w

nim ſie nade wſzyſtko kocháią/ dárowáć raczył.

Ofiárá.

Ofiáruymy ſie P. Bogu/ dla miłości iego/ y tey cnoty iemu naprzyiemnieyſzey / na wſzelkie obnáżenie wſzyſtkich pociech od ſtworzenia pochodzących/ y wſzyſtkich owſzeki roſkoſzy podeptánie/ mowiąc z oblubienicą: Miły moy mnie/ á ia iemu.

O POSLVSZENSTWIE, Cwiczenie LXXXIII.

Phil. 4. Pan nasz Jezus Chryſtus zſtał ſie poſłuſznym aż do śmierci/ á śmierci krzyżowey.

Prou. 15. Serce ſpráwiedliwego rozmyśla poſłuſzeńſtwo.

Prou. 21. Mąż poſłuſzny będzie mowił zwyćięſtwo.

1. *Petr.* 1. Oczyśćiwſzy duſze wáſze w poſłuſzeńſtwie miłośći.

Vważánie.

VWażmy / iáko spráwiedliwa iest / żebyśmy byli posłuszni Bogu y wszystkim / ktorym on chce żebyśmy posłuszni byli: Abowiem ieśli syn Oycu / poddány Krolowi / sługá Pánu / powinien posłuszeństwo: dáleko więcey my Bogu / w ktorym wszystkie te / y wiele inszych tytułow śie záwiera. Ponieważ Bog / Oćiec / Krol / y Pan nász iest / przeto powinne mu iest posłuszeństwo nieskończone / y więtsze a niżli od stworzenia może iemu być oddane.

Dźiekczynienie.

DZiękuymy Pánu zá dźiwne przykłády / ktore nam w tey cnoćie pokázáć raczył / będąc posłuszny Bogu Oycu áż do śmierći krzyżowey; ále też poddaiąc śie naświętszey Pánnie Mátce swo

iey / y oblubieńcowi iey Iozephowi. A w męce swoiey sędziom niesprawiedliwym / y sługom ich złośliwym.

Záwstydzenie.

WStydaymy się / vważáiąc krnąbrość y nieposłuszeństwo náſze / kiedyśmy się hárdzie przećiw stárszym / y przećiw Bogu podnośili / gdyśmy się go spráwámi náſzymi zápieráli / á postánowiwſzy Bałwaná własney woley náſzey / oney sámey posłuſznismy byli.

Prozbá.

PRośmy Páná / áby nam dał prawdziwe y doskonáłe posłuszeństwo / żebyśmy nietylko przykazánia ie° ále też y rádam y nátchnieniam iego / posłuſzni byli: A żebyśmy mu we wszystkim poddanymi się stáwili / bez żadnego sprzećiwiánia y oćiągánia. Dla niego też żeby-

śmy doskonałe posłuszeństwo star=
szym naszym oddawali/ bez żadnych
replik/ ábo wymowek/ czyniąc to
co każą/ nietylko vczynkiem/ ale też
wolą wesołą/ y rozsądkiem pokor=
nym.

Ofiárá.

Ofiáruymy Bogu wolą naszę/ zostáwuiąc ią w ręku iego/ że=
by w żadney rzeczy wykonáć tego
nie mogłá czego chce/ ále co się má
iestatowi Boskiemu podoba: ábo=
wiem wola iego iest/ linia ábo prá=
widło wszelkiey prostości/ spráwie=
dliwośći/ y świątobliwośći/ prze=
to godna iest/ żeby we wszystkim
nápełniona byłá.

O CIERPLIWOSCI.
Cwiczenie LXXIV.

Luc. 21. W ćierpliwośći wá=
szey ośięgniećie dusze wásze.

Psal. 9. Cierpliwość vbogich nie záginie ná wieki.

Prou. 19. Náuká mężá po ćierpliwośći bywa doznána.

Psal. 70. Abowiem tyś iest ćierpliwość moiá Pánie.

Vważánie.

VWażmy dostoyność tey cnoty/ ponieważ przez nie duszá bywa otrzymána: ktorą/ nie ćierpliwy práwie ná wszelką godźinę traći: częśćią dla nie ćierpliwośći/ nie nawiśći/ gniewu/ rankoru ábo ośierdźia/ y wnętrznego nie pokoiá/ częśćią też dla wielá inych okázyi/ ktore w tym mizernym żywoćie/ práwie ná wszelki moment przypadáią/ miedzy ktoremi zaledwie być może/ żebyśmy się bez obrázy Bożey záchowáć mogli/ ieśli się tarczą ćierpliwośći nie pokryiemy.

Dźiekczynienie.

Dźieki

DZięki oddáymy Pánu/ zá nadoskonálsze przykłády ćierpliwośći/ ktorą przez wszystek bieg żywotá swego/ ále osobliwie czásu męki swoiey nam pokázáć raczył: ábowiem gdy mu złorzeczono/ nie oddawał złorzeczeństwem/ áni żadnego słowá obráźliwego z vst swoich nie wypuśćił: Kiedy fałszywe świádectwá nań kłádźiono/ nie wymawiał śie: Kiedy niesprawiedliwie dręczon był/ kátom onym nie groźił: ále iáko Báránek cichy/ w onych mękách vst swoich nie otworzył/ y owszem zá te co go zábiiáli/ Bogu Oycu śię modlił.

Záwstydzenie.

WStydaymy śię vwažáiąc/ iáko máło w nas ćierpliwośći/ poniewaž częstokroć zá bárzo márną rzecz turbuiemy śię/ y pokoy duszę nászey tráćiemy: A ten iest

wielce bogáty ſkarb / y łożko Boże / ná ktorym on w ſercách naſzych odpoczywa.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby nam tę świętą cnotę ćierpliwośći dárował / żebyſmy nie tylko ćierpliwie / wſzelką przećiwność od niego nam poſłáną / ále też iákiekolwiek prześládowánie / wzgárdę / fałſzywe świádectwá / y krzywdy / ſkądkolwiek ná nas przychodzące / bez żadnego niećierpliwośći znáku / ſercem weſołym znośili / ſámey obráży Bożey żáłuiąc / á z ſercá tych co nas obrażáią / miłuiąc / y zá nie ſię modląc.

Ofiárá.

OFiáruymy ſię Pánu / ná znoſzeniu / dla miłośći iego / wſzelkiey przećiwnośći / prześladowánia y wzgárdy: á kielich ktory on dla

nas pił/ my też prágnimy dla miłości iego wypić.

O CZYSTOSCI, Cwiczenie LXXV.

Eccli. 26. Niemáß wagi ktoraby godna byłá duße wstrzymieźliwey.

1. *Tim.* 5. Sámego śiebie czystym záchoway.

Luc. 12. Niech biodrá wáße bedą przepásáne.

Gal. 5. A owoc duchá iest/ wstrzymieźliwość/ czystość.

Vważánie.

VWażmy/ iáko ślicżna y ßláchetna iest cnotá czystośći/ ktora nas Anyołom Bożym podobne czyni. A przećiwnym obyczáiem/ iáko podla y sprosna iest wádá nieczystośći/ gdyż nas bestyam podobne czyni.

Dziekczynienie.

DZiekowáć mamy Pánu/ zá przykłády/ ktore nam w tey cnocie pokazał/ ták sam w sobie/ iáko y w tym/ że Pannę/ Mátkę sobie obrał/ ktorą ráczey chćiał/ żeby nád porządek przyrodzony poczęłá y porodźiłá: á niżli dopuśćić/ żeby święte iey pánieństwo zgwałcone być miáło.

Záwstydzenie.

ZAwstydźić śię muśiemy/ iż od tey cnoty/ ták vczynkiem/ iáko niecudnemi myślami y żądzámi/ częstośmy vstępowáli.

Prozbá.

PRośmy Páná/ żeby nas ná ciele y ná duszy doskonáłe czystemi vczynił/ á żeby nie ćierpiał w nas namnieyszey myśli nieczystey dłużey przebywáć.

Ofiárá.

Ofiárá.

Ofiáruymy nas Pánu Bogu / ze wßelaką pokorą go żądaiąc z Prorokiem Dawidem / áby wypalil nerki y serce náße ogniem Duchá ś. żeby tak od wßelakiey nieczystośći y złey pożądliwośći wolnimy zostáli: iáko złoto / ktore śiedm kroć przez ogień przechodźi / żebyśmy czyśći będąc / Bogu / ktory naczystßym duchem iest / godnie służyć mogli.

O WSTRZYMIEZLIWOSCI.

Cwiczenie LXXVI.

Luc. 21. Mieyćie śie ná pieczy / áby kiedy nie były obćiążone serca wáße obżárstwem y opilstwem.

1. *Thess.* 5. My ktorzysmy są synowie Boży / trzeźwieni bądźmy.

Eccli. 37. Kto mierny iest przyczyni żywotá.

Vważánie.

VWażmy / iako potrzebna y zacna iest tá cnotá / poniewaź iest mátką czystości / towarzyszką modlitwy / iedyno przygotowánie do vprośenia czego żądamy od Paná Bogá: aż ná ostátek / iest duśe y ćiáłá zdrowie.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Pánu zá przykłády / ktore przez wśystek żywot swoy tey cnoty nam pokázował / osobliwie przez one czterdźieśći dni / iako ná pusczy pośćił.

Záwstydzenie.

WStydźmy się / iż od tey cnoty do tąd częstokroć / á co dźień więcey á więcey vstáiemy / będąc własną namiętnośćią zwyćiężeni / ktorą gdy raz zwyćiężemy / potym dwádźieśćiá kroć od niey zwyćiężáć się dopusczamy.

Prozbá.

Prozbá

PRośmy Páná/żeby nam tę cnotę dárował/ z ktorą nie tylkobyśmy wßystkie wynálaſki roſkoßy wzgárdźili/ y wßelkiego zbytku w iedzy y w piciu ſię wyſtrzegáli / ále też żebyśmy poſt y oſtrość żywotá miłowáli / krzyżuiąc ćiáło ſwoie z namiętnośćiámi y pożądliwośćiámi iego.

Ofiárá.

OFiáruymy ſię Pánu / odſtępuiąc dla miłośći iego wßelkich ćieleſnych roſkoßy / áni więcey pożądaiąc / ieno co proſtey potrzebie ćiáłá ſłuży: y tych też potrzebnych rzeczy odięćie/ ilekroć maieſtatowi iego będźie ſię podobáło / chętnie znoßąc.

NA WZBVDZENIE GOrącego duchá w służbie Bożey, y rządze poſtępku.

Cwiczenie LXXVII.

Eccle.7. Kto sie Boga boi nic nie zániedbawa.

Jere.48. Przeklety ktory czyni spráwe Páńską zdradliwie.

Rom. 12. Duchem pałáiący/ Pánu służący.

Apo.3. Iześ letni/ áni zimny/ áni gorący/ poczne ćie wyrzucáć z vst moich.

1. *Cor*.15. A ták bráćia moi mili/ bądźćie státeczni á nieporuszeni/ obfituiąc w robóćie páńskiey záwsze: wiedząc iż praca wasza nie iest prożna w Pánu.

Vważánie.

VWażmy/ czego Pan Bog godzien/ y cochmy mu powinni/ przeto/ iáko sprośna rzecz iest/ y przećiw rozumowi/ żebysmy tákiemu Pánu niedbále służyć mieli/ y z służb iego cokolwiek vpuszczáli.

Dźiękczynienie.

DZiękuymy Pánu / iż chce żebyśmy mu służyli / my będąc stworzenie napodleysze / y niegodne / ktoreby sie pokázáć miáło przed nim / ábo sługą iego być názwane.

Záwstydzenie.

WStydaymy sie przed Pánem Bogiem niedbálstwá nászego w służbie iego / ták dla tego / iż ledwie co czyniemy / iáko iż to co czyniemy / ozieble / niedbale / y niedoskonale czyniemy.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby nam dał gorącość nabożeństwá / przez ktorą z serc nászych wypędźilibyśmy wszelkie źimno / y wszelkie przeszkody w służbie Bożey przypadáiące zwyciężylibyśmy / á to cośmy vczynili zápamiętawszy / do tego co wprzod / záwszebyśmy sie więcey á więcey wyciągáli.

Ofiárá.

Ofiáruymy nas Bogu ku służeniu iemu / zá wspomożeniem łáski iego / z táką / iáko sie rzekło / gorącością / y z táką / iáko iemu święći służą.

SPOSOB KROTKI sluchánia Mszey swietey. Cwiczenie LXXVIII.

MIedzy wszystkiemi spráwámi w ktorych Chrześciáński człowiek / może y ma sie ćwiczyć / żadnego niemász / áni świątobliwszego / áni pożytecznieyszego / iáko być ták iáko przystoi przy naświętszey ofierze. Przeto potrzebna rzecz iest / wziąć náukę iáko być przy niey / ábo iáko iey słuchać: ták dla tego / żeby posługá nászá máiestatowi iego Bozkiemu / byłá przyiemnieysza / iáko też żeby ná dusze ná-

ße więtße pożytki ſtąd wypływáły.

Potrzebá tedy wiedźieć/ iż w odpráwiániu Mßey świętey trzy rzeczy przednieyße ſię dźieią/ á káżda z nich wiele táiemnic w ſobie zámyka.

Pierwßa ieſt/ iż w niey poświęcon bywa chleb y wino/ iáko vczynił Pan Chryſtus ná oſtáteczney wieczerzy/ tego też poświęcenia moc dał Apoſtołom/ y wßytkim kápłanom porządnie poſtánowionym/ á mocą tego poświęcenia/ chleb przemienia ſię w prawdźiwe Ciáło Jezuſá Chryſtuſá odkupićielá naßego: á wino w prawdźiwą krew iego: Ták iż po tym poświęceniu/ pod oſobámi chlebá y winá prawdźiwie/ y rzeczywiście zámyka ſię zupełny Chryſtus.

Druga/ iż w niey bywa ofiárowáne Ciáło y Krew Chryſtuſá odkupićie-

kupiciela naszego/ pod osobami chlebá y winá/ ná ofiáre nawdzięcznieyszą/ Bogu Oycu y wszystkiey Troycy Przenaświętszey.

Trzecia/ iż kápłan/ iáko te ofiáre odpráwi/ ma Sákrámentálnie ciáło y krew zbáwicielową przyiąc/ ku pożytku y postępkowi duszę swoiey/ ieśli z przystoyną dispositią ten Sákrament przyimie.

Z tego co się rzekło/ może być zrozumiano/ iáko zacna y známienita iest tá táiemnicá/ á z iáką pilnością/ vczćiwością/ y nabożeństwem Chrześćianin ma być przy tey naświętszey ofierze/ ponieważ w niey ták przedziwne táiemnice się dzieią: z ktorych owocow/ nietylko kapłan ktory ią spráwuie/ ále też y wszyscy/ ktorzy z przystoynym przygotowániem/ y vczciwoscią są przy niey/ vczestnikámi się zstáią. Zeby się tedy wszystko rzetelniey

obiáśniło. Naprzod/iż przy Mszey świętey bywa poświęcone/ Ciało y Krew Chrystusowá/ á mocą tego poświęcenia/ istotnie ná ołtarzu obecny iest/ tenże Chrystus Pan: co zá vczćiwość y nabożeństwo/ ma być w sercu Chrześćiańskim/ ktory słucha abo służy do Mszey świętey/ y iáko wielką żądzą mieć ma/ słucháć iey káżdy dźień/ nietylko tych dni kiedy dla roskazánia kośćielnego iest powinien słucháć/ ale też y inszych. A nie iedney tylko/ ále wiela/ ieśliby mogł. Abowiem mowi Pan Chrystus: Błogosłáwione oczy ktore widzą/ co wy widźićie/ boć wam powiádam: iż wiele Prorokow y krolow chćiało widźieć/ co wy widźićie/ á nie widźieli. Lecz tenże Pan ktorego widźieli/ y z ktorym towárzyskie żyli Apostołowie/ y dla ktorego oczy ich błogosłáwione są názwáne/

rzeczywiście iest przytomny ná ol-
tarzu / ná ktorym sie Mßa święta
odpráwuie po poświeceniu / y oczy
wßystkich przytomnych nań pá-
trzą / choćiayże pod osobámi chle-
bá y winá zákrytego. Jesli piel-
grzymowánie by nádłużße y na-
przykrzeyße chętliwiebyśmy podie-
li / kiedybyśmy tákiego widzenia zá-
żyć mogli / z iákim dziękczynienim /
y nabożeństwem / y vczćiwośćią ser-
deczną / człowiek Chrześciáński we-
selić sie ma / ilekroć przy Mßey S.
iest / gdźie bez prace / y owßem
z wielką sczodrobliwośćią y wese-
lem / pozwaláią mu widźieć tego /
ktorego krolowie prágneli / Proro-
cy przepowiedźieli / spráwiedliwi z
wielką gorącośćią oczekawali / te-
go ktory iest wßystkich świętych
chwałą / w ktorego Anyołowie pá-
trzyć prágną. Przeto / acżkolwiek
przez wßystek czás iáko sie tá ofiá-

rá odpráwuie/ z wielką pilnością/ y nabożeństwem záchowáć się ma: iednák w to więcey ma vśiłowáć po poświęceniu/ od te° mieyscá kiedy kápłan naświętszą Hostią podnośi/ áż do przyięćia Sákrámentu/ w ten czás tedy wszystek się ma wydáć ná dźiękczynienie/ zá niewymowne to dobrodźieystwo/ iż ten miłośćiwy Pan/ áczkolwiek prawdźiwie do niebá wstąpił/ iednák ćielesney y prawdźiwey swoiey obecnośći odiąć nam nie chćiał/ ábyśmy vpewnieni byli/ o iego miłośći/ ktorą iáko nas miłuie/ á żebyśmy też onego/ y tych rzeczy ktore dla nas czynił/ y ćierpiał ná tym świećie/ nie zápámiętywáli. Mamy też dáć pokłon Pánu Jezusowi tu prawdźiwie obecnemu/ y vczynić akt wiáry/ wyznawáiąc tu być prawdźiwie onego/ ktory dla nas vmárł ná krzyżu/ y ktory teraz ná

prawicy oycowſkiey śiedźi/ prawdźiwego Syná Bożego/ iedney y teyże z Oycem y z Duchem Swiętym iſtoty/ máieſtatu/ mądrości/ wieczności y mocy. Prawdźiwego też człowieká/ przeczyſtey Panny Máryey Syná/ ſpráwą duchá S. poczętego/ zbáwićielá y odkupićielá naſzego/ ktory nadroższey krwie ſwoiey przelániem/ y naświętſzą śmierćią ſwoią nas z ręku ſzátáńſkich wyrwał/ grzechow odpuſzczenie nam záſłużył/ kroleſtwa niebieſkiego bramy nam otworzył/ y to nam zjednał/ żebyſmy tam wniść/ y iednegoż z nim błogosłáwieńſtwá na wieki záżywáć y weſelić ſię mogli.

Przytym/ záwſtydźć ſię też mamy/ przed Bozkim maieſtatem tego/ iż ſię ták niewdźięcznych widźiemy/ po wźięćiu ták przedźiwnych dobrodźieyſtw/ żeſmy ták oźiębli y nie

dbáli

dbáli w służbie tego nalepszego y nászczodrobliwszego Páná/ á ktemu żesmy go iescze y obrażáć śmieli.

Náostátek pokrzepiwszy sie/ ták wielkim miłosierdziem/ sczodrobliwośćią/ y miłośćią/ ktorą tu pokázuie Chrystus Pán/ prośmy od niego grzechow odpuszczenia/ y wszystkich potrzeb nászych/ ták dusznych iáko y ćielesnych opátrzenia/ tákże dárow Bozkich y łáski/ przez co bysmy Bogu nászemu doskonále służyć/ y iemu sie podobáć mogli.

A iż przy Mszey świętey/ Ciáło y Krew Chrystusá zbáwićiela nászego/ Bogu Oycu/ y wszystkiey Troycy przenáświętszey/ zá ofiáre sie oddáie/ wierney duszy/ z wielką záiste pilnośćią/ nabożeństwem/ y vczciwośćią być przytym przystoi. gdźie też potrzebá wiedźieć/ poniewaz Bog wszechmogący iest stworzyćielem

ćielem y Pánem nászym / ktory tę bytność/ ktorą nam raz dał / záwsze ią nam záchowywa: ktory nam żywot dáie: ktory nas dobroćią y opátrznośćią swoią rządzi y spráwuie: bez ktorego/ áni przez ieden moment trwáć nie możemy: ktorego iest żywot y wszystko dobre ktore mamy/ y z ktorego ręki wszystkiego się spodziewamy/ iż záraz od początku świátá wierni Páńscy mieli znák iáki zwierzchni / ktorym / naywyższe to nád námi/ y nád wszelkim stworzeniem pánowánie Bogá nászego przyznawáli. Do tegoć też nawięcey one ofiáry stárego Testamentu zmierzáły / ktore też y v bałwochwálcow we zwyczáiu były. Przeto záraz ná początku świátá / pismo s. świádczy/ iż Abel ofiárował Bogu ofiáry z pierwoćin dobytkow swoich. Toż też czynił Noe/ Abráám/ y inszy Pátryar-

tryarchowie. Potym w zakonie/ ktory Bog dał ludowi Izráelskiemu/ chćiał żeby mu rozmaite ofiary ofiarowane były/ ktoreby nie tylko do przerzeczonego końcá należały/ ale też żeby przyśćia zbáwićielowego/ y spráwienia zbáwienia náßego przezeń/ figurą były. Z tych niektore/ ná dźiekczynienie zá wźiete dobrodźieystwá/ niektore też ná oczyśćienie grzechow. Lecz Chrystus odkupićiel náß przyßedßy ná świát/ iáko prawdźiwy Biskup/ y káplan/ y poyśrzednik/ miedzy námi y Bogiem Oycem/ ofiárował siebie sámego ná ofiáre zá zbáwienie świátá/ kończąc stáry zakon y wßystkie ofiáry iego// á nowy funduiąc/ Kośćiołowi swemu iedne tylko ofiáre ná mieysce przeßłych zostáwił/ daleko zacnieyßą y drożßą á niżli one wßystkie: Jest bowiem táż y iedna ofiárá/ ktorą

my ofiáruiemy / ciáła y krwie Chrystusowey / iedno iż on śiebie sámego ze krwią ofiárował / prawdźiwie krew swoię przelewáiąc / y rzeczywiśćie ná krzyżu vmieráiąc. My lepak ofiáruiemy one beze krwie / pod osobą chlebá y winá / iáko on ná ostáteczney wieczerzy / chćiał żebyśmy też ofiárowáli / kiedy do Apostołow mowił: To / ilekroć czynić bedźiećie / to iest / ilekroć ćiáło y krew moię poświęćićie y ofiáruiećie pod osobámi chlebá y winá / iáko ia was teraz vczę / y moc dáię / żebyśćie toż czynili / Ná moię / to iest / śmierći moiey / iáko Páwel ś. wykłáda / pámiątkę czynić bedźiećie. Aczkolwiek tedy Kośćioł święty żadney inszey ofiáry nie ma / oprocz tey iedyney / iednák z tą sámą co wszystko śię dźieie / co z inemi ofiárámi bywáć mogło. Y ták przez te ofiárę / napzod / pro-

testuiemy abo doświadczamy się/ iż Bog/ ktoremu ią ofiáruiemy/ iest stworzyćielem y pánem naßym my lepák stworzenie iego/ ktorzy bytność/ żywot/ y wßystko od niego mamy: A z iego dobroći y miłośierdźia/ grzechow odpusczenia/ y wieczney chwały/ do ktorey nas stworzył/ spodźiewamy się. Táż też ofiárą/ pámiątkę czyniemy/ o ofiáry oney/ ktorą ze krwią zá nas Chrystus/ Kápłan naywyżßy/ ná ołtarzu krzyżowym/ ná odpusczenie grzechow naßych ofiárowáł: Także naynieẃinnieyßego żywotá/ naświętßey męki y śmierći iego: aż też y chwálebnego zmartwychwstánia/ y do niebá wstąpienia iego/ pámiątkę czyniemy.

Dźiękuiemy też zá wßystkie dobrodźieystwá/ ktoremi nas obdárzył/ y vstawicznie obdarza. Chwalemy też y wielbiemy/ zá nie-

niezmierną dobroć y miłosierdzie iego/ ktore pokazał w tym/ że iednorodzonego Syná swego nam dárował ná okup świátá/ ktorego my iemu ofiáruiemy zá nagrodę zá to dobrodzieystwo/ iáko też y wszystkie inśe. Abowiem iáko nędzni żebracy/ nic nie mamy/ cobyśmy Pánu tákiemu ofiárowáć/ ábo godne dzięki oddáć mogli. Tęż ofiárę ofiáruiemy iemu/ ná dosyćuczynienie zá grzechy náśe/ żeby przez nię mogliśmy się zstáć odkupienia vczestnikámi/ ktore Chrystus Pan/ zá nas śmierć podiąwszy/ spráwić raczył. Tákże też karánia/ ktore po odpuszczeniu winy/ktorey dostępuiemy przez skruchę y spowiedź Sákrámentalną/ ktora się kápłanowi dzieie/ y od teyże ofiary/ ktorą Pan Chrystus zá nas ofiárował/ moc swoię bierze/ mieliśmy opieláć/ odpuszczenia dostępuiemy. Ofiáruie-

myą też / zá śrzodek dla dostąpie-
nia łáski Bożey / dárow / cnot / y
dla wßystkich potrzeb náßych le-
kárstwá / y wßystkiego co nam iest
potrzebnego y pożytecznego / ták
dla duße / iáko y dla ciáłá. Ofiáru-
iemy też onę / zá wßystek kośćioł /
y zá bliźnie náße / żeby przez moc iey
Pan Bog dał im łáskę swoię / żeby
się do niego náwroćili / y zá grze-
chy swoie pokutowáli. Ci záśię
ktorzy w łásce iego są / w niey / y w
zasługách / y w vczynkách dobrych
záchowáni y pomnożeni byli. A
żeby wßelkie ich potrzeby / ták du-
ßne iáko y cielesne / miłośćiwie opá-
trzone były. Ofiáruiemy też vbłá-
gálną tę ofiárę / zá duße w Czyścu
zátrzymáne / żeby od mąk / ktore ćier-
pią / wybáwieni / á do wesela chwa-
ły niebieskiey záprowadzeni byli. A-
bowiem ná vproßenie wßystkich
tych rzeczy / dziwną moc y potęgę

ma tą ofiárą przenaświętsza / przeto iż w niey bywa ofiárowáne ciáło y krew Chrystusowá/ w ktorym wielce Oćiec niebieski vpodobał sobie/ y teraz się podoba.

To też trzebá wiedźieć / iż áczkolwiek kápłan máiąc Mszą / przednieyszym obyczáiem tę ofiárę ofiáruie w persónie Chrystusowey/ ktorego mieysce y posługę odpráwuie; iednák powszechnie wszyscy ktorzy są przy niey/ abo iey służą / abo się stáráią/ żeby byłá miána/ ábo osobliwe do niey nabożeństwo máią / choćiayżeby nie byli przytomni / wszyscy ći/ z mocy tey ofiáry vczestnictwo biorą/ ále nawięcey ći za ktore się ofiáruie: Káżdy wedle swego nabożeństwá/ y wedle tego/ iáko więcey ábo mniey / do spráwowánia Mszey ś. się przyłożą. Abowiem ći ktorzy się stáráią áby Msza ś. miano / więcey z niey odnoszą.

Ci zaś ktorzy iey służą/ więcey niż ći co słuchaią: y obecni więcey niżli nie przytomni. Z tego sie iásnie pokázuie/ iáko nie wiele tego poymuią/ ktorzy dla powagi/ Mszey ś. służyć sie wstydzą/ ábo zá rzecz sobie nieprzystoyną máią/ y to sługom swoim czynić roskázuią. Ktorzy/ by to vważyli co sie tu dźieie/ y pożytek/ ktory z tákiey posługi odnoszon bywa/ zrozumieliby/ iż áni Krolowie/ áni Kśiążetá/ nie są godni/ żeby służyli Kápłanowi/ tę posługę odpráwuiącemu/ ktorey Anyołowie świeći (iż ták rzekę) ięmu zayzrzą: y gotowáliby sie z nawietszą możnośćią do tego/ á sługomby do zysku tákiego vbieżeć sie nie dopuszczáli.

Má tedy Chrześćiáński człowiek ile do wtorey częśći ofiáry ś. należy/ to iest/ kiedy Kápłan iuż hostiey y kielichá podniesienie odpráwi/

żeby z wielką vśilnośćią y nabożeństwem siebie sámego we wnetrznośćiách swoich zebrał / y Bogu Oycu ofiárę onę ćiáłá y krwie Syná iego ofiárował. Naprzod ná przyznánie iego niezmiernego máiestatu / wyznawáiąc go być Bogiem y Pánem wßech rzeczy / od ktorego iest wßelkie dobro: tákże ná pámiątkę ofiáry oney / ktorą Pan Chrystus ná oltarzu krzyżowym ofiárował / zá wßystkiego świátá odkupienie: tákże też ná pámiątkę naświętßego wćielenia / národzenia / żywotá / śmierći / y zmartwychwstánia iego. A ná dźiekczynienie zá wßystkie dobrodźieystwá / ták powßechne / iáko y osobne / od niego wźięte. Miánowićie / zá dźiekczynienia zá ono dobrodźieystwo / ktorym nas Pan Jezus obdárzyć raczył / zostáwiwßy nam śiebie sámego ná wieczną o-

fiárę. Niech też tą ofiáruie ku czći y chwale Boskiemu máiestatowi iego / chwaląc y wielbiąc go / zá nieskończoną dobroć / y miłosierdzie / łáskawość / y zá wszystkie insze doskonáłości iego. Tákże też ná dosyćvczynienie zá wszystkie grzechy swoie / zá Kośćioł ś. Kátholicki / zá pomnożenie iego / zá náwrocenie Pogan / heretykow / y odszczepieńcow do posłuszeństwá kośćiołá powszechnego / y zá te ktorzy około tey spráwy prácuią: Zá záchowánie wiernych w wierze y w dobrych vczynkách: zá vmocnienie y obronę tychże przećiw prześládowániu heretykow: zá wywrocenie krolestwá grzechowego: zá náwrocenie grzesznych do pokuty: zá pomnożenie y záchowánie spráwiedliwych w łásce Bożey / w zásługách / y w dobrych vczynkách Zá te / ktorzy kazaniem / spowiedzi

słuchániem / y innych Sakramentow vdzielániem / bliźnie wspomagáią. Zá Oycá ś. Papieżá / Pásterzá Kośćiołá powszechnego: Także zá ine Prálaty / y zá wszystkie / ktorzy staranie máią o duszach ludzkich / żeby owcam ich pracey poruczonym zbáwiennie pożyteczni byli. Y zá wszystkie sługi Kośćielne / ktorzy w iakim świętym porządku postánowieni są / áby byli świętymi / iáko y Bog / ktoremu służą / święty iest. Zá rozmnożenie y záchowánie wszystkich zakonow / żeby doskonále służyli Pánu / ktoremu się przez professią poświęćili. Zá Cesarza / zá Krolá Páná nászego / zá Krole / Książetá / y pány Chrześciáńskie / zá gubernatory y vrzędniki Rzeczypo. żeby wszelka Rzeczpospo. Chrześciáńska w pokoiu y w spráwiedliwośći záchowána byłá / żeby iey od nieprzyiáćioł y nie-

wier-

wiernych broniłi / y z nich zwyćięstwo odnieśli. Zá wszystkie w potrzebie ták duszney iáko y ćielesney będące. Zá kuszone / vtrapione / y prześládowánie ćierpiące. Zá wdowy / sieroty / chore / podrożne / ná morzu żegłuiące / zá więźnie / niewolniki / vbogie / y w iákieykolwiek potrzebie będące. Zá rodźice y powinne: zá oyce / bráćią / y śiostry duchowne. Zá dobrodźieie / zá te ktore má w opiece / zá zálecone / zá te ktore zgorszył / ábo ktorym kiedykolwiek złą rádę dał / y ktorym / ábo duchownie / ábo doczesnie powinny iest. Zá dusze w Czyścu zátrzymáne / zá te osobliwie ktorym miánowićie obowiązány iest / y ktorzy żadnych od żywych pomocy nie máią. A będźie sie modlił P. Bogu z wielką pokorą y nabożeństwem / żeby oczymá miłośierdźia swego / weyzrzał ná namiłszego y

napostusznieyszego Syna swego / ktory sie tu temu ofiaruie / y na nas stworzenie swoie / nadroższą krwią iednorodzonego Syna iego odkupione / żeby temiż oczyma weyźrzał y wszystkie potrzeby násze / iáko dobry Oćiec nász ná duszy y ná ćiele opátrzyć raczył.

Trzećia część Mszey ś. iest Communia / kiedy kápłan Ciało y Krew Chrystusowę przyimuie: przy tey człowiek wierny / nie z mnieyszą attencią y nabożeństwem / iáko y przy drugich częściach Mszey S. być ma / vważáiąc dobroć Bozką ktory siebie sámego nam zá pokarm duszny zostáwić raczył / y będzie mu dziękował / zá ták známienite dobrodzieystwo. Ráczkolwiek sam kápłan ćiało y krew Páná Jezusową Sakrámentálnie bierze / iednak ten ktory iest przy Mszey / duchownie ono przyimie / kiedy będzie vważał

żal wielkość tego dobrodzieystwá/ y dziekizá nie/iáko sie iuż powiedziáło/ żądaiąc y gorącymi prośbámi prosząc/ żeby ná duszach nászych skutki te/ dla ktorych Sákráment ten postánowił/ operowáły: to iest/ żeby my w nim á on w nas mieszkał. A żebyśmy przez prawdziwą miłość y doskonáłe złączenie woli nászey/ z iego naświetszą wolą/ z nim iedno sie zstáli/ żeby dla niego nam sámym/ to iest żądzam ciáłá/ świátá/ y nászey własney woley vmárszy/ vstáwicznie iego wolą/ ktora wszystká swięta y doskonáła iest/stáraiąc sie wypełnić/ on w nas/ á my w nim żyć mogli. Te trzy rzeczy są/ ktore przednieyszym obyczáiem przy Mszach świętych sie dzieią/ y tym też sposobem Chrześciáński człowiek/z słuchánia ich/ pożytek odnieść może/ ktore też y kapłanom one spráwuiącym

potrze-

potrzebne być mogą/ponieważ oni ná większą dußną czystość/ áttenciją/ y nabożeństwo/ á niżli ći co słuchają/ są obowiązáni/ oni bowiem/ w spráwowániu tych przedziwnych tajemnic/ są nabliżßymi/ gdyż zá wyrzeczeniem słowy Chrystusowych/ ćiáło y krew jego poświęcáją/ y rękámi swemi/ w personie Chrystusowey/ onę ofiárują/ y Sákrámentálne Ciáło y Krew Páńską przyjmują. A żeby tym z większą vczćiwośćią y nabożeństwem Mßa S. odpráwowána byłá/ kośćioł ś. ceremonie wielce świątobliwe y tájemnic pełne postánowił/ ktorychby kápłan/ ták w vbierze/ jáko y we wßystkim obrządku Mßey świętey/ w modlitwach/ w znakách/ w schylániu/ y w vkłonách/ vżywał. Z tych barzo wiele jest/ ktore od czásow Apostolskich w vżywániu były: jáko sie

ze Mßey

ze Mßey Jakuba świętego/ ktora w żywoćie iego opiſana ieſt/ pokazuie: Także ze Mßey Clemenſa S. vcznia y towarzyßa Piotra świętego. Przeto ſłußna rzecz ieſt/ aby Chrześćiański człowiek zachował y w vczćiwośći miał wßyſtko/ co ſię przy Mßey ś. dźieie/ choćiayżeby tego co znaczą/ nie rozumiał.

A iż z tego co ſię rzekło/ doſyć ſię pokazuie/ w czym ſię ma obierać/ kto Mßey S. ſłucha/ nie będę ſię bawił w wykładźie y inych taiemnicách iey/ ponieważ nie ſchodźi ná rozmáitych kśiążkach/ ktore o tym traktuią. Gdy tedy widźiemy kapłana w świętym vbierze/ ſtawmy ſobie przed oczy wnętrzne/ Syná Bożego/ człowieczeńſtwem naßym przyobleczonego/ ktory ſię nam zſtał kapłanem y ofiárą naßą.

Kiedy ſię dźieie ſpowiedź: mamy prośić ze wßyſtkiego ſerca o

odpu-

odpuſzczenie grzechow / żaluiąc za nie / y wyznawáiąc żeſmy ſą grzeſzni: áby ták żadney przeszkody nie było / iákobyſmy ſie z tych táiemnic / ktore ſie ná oltarzu dzieią / weſoło / y z vmyſłem czyſtym przed P. Bogiem naſzym ſtáwić mogli.

Kiedy Introit śpiewáią / mámy chwalić Páná Bogá ſpolnie ieſli rozumiemy co śpiewáią / y vważymy / iáko pałáiące żądze były Swietych Pátryárchow / Prorokow / y wſzyſtkich ſpráwiedliwych ktorzy przed przyściem Páńſkim ná świecie żyli / dla iego przyſzcia / y záwſtydziemy ſie / iż ták mało czuiemy dobrodzieyſtwo to / ktore nam Pan Bog w przyſzciu ſwoim vczynił / y zaledwie mu iákie dźięki zá to oddáiemy. Ná Kyrieeleiſon / vważmy płacz y wzdychanie świętych oycow w otchłaniach piekielnych będących / ná przyſzcie zbáwićielowe kto-

we/ktorý ie ſtamtąd wybawić/ y do chwały niebieſkiey przenieść miał.

Ná *Gloria in excelſis*, vważmy weſele y śpiewánie Anyelſkie z Národzenia Páńſkiego. W modlitwách ábo Collektách/ ktore tudźież zatym pieniem idą/ tegoż co y kápłan żądáć mamy/ ábo czego więcey potrzebuiemy.

Jlekroć do nas ſię kápłan obráca mowiąc/ *Dominus vobiſcum.* Pan z wámi/ mamy mu odpowiedźieć. *Et cum ſpiritu tuo.* R z duchem twoim. R pomyślemy/ iż nas vpomina/żebyſmy z wielką pilnośćią y vczćiwośćią byli/ przy nawyżſzych táiemnicách/ tych ktore ſię dźieią ná ołtarzu. Do czego iż żadne ludzkie ſtáránie nie ieſt doſtáteczne/ wſpomożenia Páńſkiego żądáć mamy.

W Epiſtole/ vważmy przepowiádánia Prorokow/ y S. Jana krzćićielá

ćielá kazánia/ktorzy przyśćie y prze powiádanie Chrystusowe vprzedzáli.

Kiedy to co po Epistole śpiewáią/ vważaymy żywot y obcowánie Pana Chrystusowe na tym świećie/ y Electią Apostolską na przepowiádanie Ewángeliey. Ewángelia ma być słuchana z wielką pilnośćią/ y przeto kiedy ią czytáią wßyscy wstáią. Y w ten czas mamy vważáć/ iáko przepowiádano Ewángelią/ to iest dobrą nowinę o naßym odkupieniu: O wierze Chrystusowey/ o śmierći iego/ y o zmartwychwstániu zámyka/ po wßystkim świećie.

Kiedy Credo mowią/ wyznamy wßystkie táiemnice wiáry naßey/ ktore śię w Credźie Apostolskim zámykáią.

Pod Ofertę/ vważáć mamy/ iż zaraz iáko śię Pan Chrystus w żywoćie

woćie mátki swey począł / ná wypełnienie woley Bogá Oycá / ktora byłá / żeby zá odkupienie świátá vmárł / ofiárowáł śiebie sámego: Jáko też záraz po narodzeniu / od mátki swoiey naświetszey w kośćiele chćiał być ofiárowany. Jáko też śiebieśámegô przed męką swoią ná modlitwie / ktorą miał w Ogroycu śiebie sáme° Bogu oycu ofiárował. A záraz też nas zá wieczne sługi / abyśmy mu służyli y iego we wszystkim posłuszni byli.

Kiedy kapłan obroćiwszy śie mowi: *Orate frátres*, serdecznie mamy śie modlić záń / żeby mogł godnie te Boskie táiemnice odpráwić.

Kiedy Secrety mowi: mamy śie z nim modlić / áby nam to dał czego on dla wszystkich prośi. A żeby nas tey ofiáry / ktora ma być ofiárowána / vczestnikámi vczynił.

W Prefaciey vważaymy / iż kápłan wzywa y pobudza nas do vważánia tych táiemnic przedziwnych / tákże máiestatu Bozkiego y wielmożności tego / z ktorym ná ten czás spráwá / ktorego Anyołowie chwalą / Páństwá przed nim vpadáią / mocárstwá y Filary niebieskie drzą.

Odpráwiwszy / *Sanctus*, gdy Kápłan zaczyna Kanon / będziem się mogli báwić w ofiárowániu tey ofiary świętey / iáko się wyższey położyło.

Kiedy podnoszą hostyą / mamy chwalę temu oddáć / ktorego tu nam pokázuią / to iest / Chrystusá Iezusá odkupicielá nászego / y będziem się wzbudzáć / abyśmy czuli w obecność iego / tákże w oddawániu dźięk / iáko się rzekło.

Potym postąpiemy w ofiárowániu ofiary / aż do kommuniey:

a na ten czas bedziem sie mogli bá wic w tym/ iáko sie wzwyż powiedziało.

Na końcu Mszey/ dźięki oddamy Panu Bogu/ iż nam vczynił łáskę/ żeśmy przy ták známienitych y wysokich táiemnicách byli/ á przez ich moc żądać mamy/ żeby nas od wszelákiey obrázy maiestatu swego zachowáć raczył.

PRZED SPOWIEDZIĄ Sákrámentálną.

Cwiczenie LXXIX.

Prou. 28. Kto pokrywa złośći swe/ poszczęśćion nie bedźie: lecz kto sie spowiáda y opuśći ie/ miłośierdźie otrzyma.

Psal. 31. Rzekłem wyznam przećiwko sobie niespráwiedliwość moie Pánu/ á tyś odpuśćił niezbożność grzechu mego.

1. *Ioan*. 1. Ieśliby śmy sie spowiádá-

wiádali grzechow nászych/ wierny iest y spráwiedliwy/ aby nam odpuścił grzechy násze/ y oczyścił nas od wszelákiey nieprawości.

Vważánie.

PO odpráwieniu rachunku sumnienia/ y vważywszy pilnie grzechy/ ktoremi po ostateczney spowiedzi Páná Bogáśmy obrázili. Vważymy kto iest Bog/ przećiw ktoremuśmy zgrzeszyli/ y kto my/ cośmy Bogá stworzyćielá y Páná nászego obrázić śmieli: y ták serdecznie zá wszystkie grzechy ogolnie/ y zá káżdy w osobności mamy żáłowáć/ dla tego/ iż Páná Bogá/ ktoregośmy nade wszytko mieli miłowáć/ obrázaliśmy.

Dźiekczynienie.

DZieki oddamy Pánu/ iż nas w tákich grzechách bedace/ áż do tąd znośić/ czekáć/ y do pokuty przywieść raczył.

Záwstydzenie.

ZAwstydziemy sie niewdzięczno- ści y śmiałości naszey / iż kogo- smy nadewszytko miłowáć mieli / obrázáćieśmy śmieli.

Prózbá.

PRośmy Páná / żeby nam wszyt- kie grzechy násze odpuśćił / y łá- skę swoię dał / żebysmy sie ich z pra- wdziwym żalem / y postanowie- niem do nich sie więcey nie wrá- cáć / wyspowiadáli.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu Bogu mękę y śmierć Chrystusową / ná do- syćuczynienie zá wszystkie grzechy násze. Ofiáruiemy też y nas sá- mych ná zupełną popráwę: á zá łáską iego / y ná ich dosyćuczynie- nie.

PRZED SWIETĄ Communią.

Cwiczenie LXXX.

1. Cor. 11. Niechayże doświadczy sámego siebie człowiek / á ták niech ie z chlebá tego / y z kielichá pije. Abowiem ktory ie y pije niegodnie / sąd sobie ie y pije / nie rozsądzáiąc ćiáłá Páńskiego.

Ioan. 6. Ciáło moie prawdziwie iest pokarm / á krew moiá prawdziwie iest napoy / kto pożywa mego ćiáłá / á pije moię krew / we mnie mieszka á ia w nim.

Vważánie.

VWażmy / co to zá Pan ktorego przyiąć mamy. A kto my / to iest wysokość máiestatu Bozkiegó / á nizkość podłośći nászey: k temu dla czego przychodźi: to iest / żeby nam łáskę swoię dał; á iáko pełny

miłośći /

miłości / y z iáką żądzą / áby nas dobr swoich nádárzył przychodźi.

Dźiekczynienie.

Dźieki oddáymy Pánu / iż nam siebie sámego w tym naświętszym Sákrámencie zostáwić raczył.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy sie / vważáiąc niegodność y podłość duße náßey / ktora ták długo mießkánim ßatáńskim byłá / iák długo w grzechu śmiertelnym trwáłá.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby ná dußy náßey wnętrzne nabożeństwo ku tey naświętßey świątości wzbudźił / żebyśmy byli sposobni do godnego przyięćia oney.

Ofiárá.

OFiárnymy Bogu serce náße / áby przez tę świątość chwále-

bną/ ono z sobą doskonale złączył/ y w się przemienił/ żeby nic nie prágnęło/ nic nie szukáło/ nic nie pożądáło/ oprocz niego sámego.

PO SWIETEY COMmuniey.

Cwiczenie LXXXI.

Ioan: 6. Ten iest chleb ktory z niebá zstąpił/ kto pożywa mnie/ będzie żył dla mnie.

Vważánie.

VWażmy/ iż ten kogośmy przyięli/ iest Chrystus Jezus odkupiciel nász/ ktory ták prawdziwie w nas iest/ iáko prawdziwie na práwicy Bogá Oycá w niebie śiedzi.

Dźiękczynienie.

DZięki oddaymy Bogu zá osobliwą tę łáskę/ ktorą nas ozdobił; y wzywaymy Anyołow y świętych

tych wszystkich/ ze wszystkim stworzeniem/ żeby z nami dźięki Pánu oddawáli: á żeby nas w pokazániu wdźięcznośći Pánu Bogu zá to dobrodźieystwo/ wspomogli.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy sie/ y owszem v nog Páńskich padszy/ przed máiestatem iego wyznaymy podłość nasze/ y iákosmy niegodni byli ták známieniteyłáski.

Prozbá.

PRośmy Páná/ żeby spráwił w nas przedźiwne one skutki/ dla ktorych ten naświetszy Sákráment postánowił/ á wszystkie/ dusz nászych choroby y potrzeby nasze/ iemu oznáymiwszy/ prośmy go iáko lekarzá namedrszego y namożnieyszego/ żeby ie vzdrowił: á iáko oycá namilszego/ y krolá nasczodrobliwszego/ aby one opátrzył.

Ofiárá.

OFiáruymy Pánu Bogu duſze náſze ná wieczne mieſzkánie iego/ proſząc pokornie / żeby ztámtąd nigdy nie odchodził / gdyż dla ſwoiey dobroći/ duſze náſze chćiał mieć mieſzkániem ſwoim / żeby w nich záwſze mieſzkał.

O GODZINACH Koscielnych.

NJeprzyiaćiel zbáwienia náſzego/ aczkolwiek ná wſzelki czas/ dołek pod námi kopie / y ná nas ſzturmuie : iednák czáſu modlitwy nawięcey: á miánowićie/ kiedy ſie máią mowić godźiny kośćielne/ żeby nas w nich attenciey y nabożeńſtwá pozbáwił / iákobyſmy ie wſkok/ końcá tylko pátrząc / oddawáli. Gdyż to ieſt ćwiczenie náſze káżdodźienne/ powinniſmy ie vczćiwie

ćiwie/ nabożnie/ y czásow swoich odpráwowáć/zwłaszczá zakonnicy/ y opuśćić sie z nich czego nie godźi Jáko tedy ten ktory z przystoyną attencią/ y nabożeństwem te godźiny odpráwuie/ wielce sobie zásługuie; ták kto ie z rozerwánym vmysłem odmawia/ wielkie karánie poniesie/ktory vsty tylko y wárgámi czyta/ á sercem po vlicách sie błąka/ iáko Bernat S. mowi/ bárzo tákowy nierowmie dźieli/ iż dáie liście Bogu/ á serce szátánowi. Kupiec ktory w wielkich hándlách szkodę popada/ czego sie spodziewáć ma/ iedno iż do ostátecznego vbostwá przydźie: Ták kto w Officium Bozkim/ zkąd miał wielkie zyski odnieść/ ták sie spráwuiąc/ nie tylko nic niezyskuie/ale też wszelką zásługę tráci/ y P. Bogá przez nie vczćiwość y nienabożeństwo obraża. Zebyśmy tedy w tey mierze

nie ſzwánkowáli/ położą ſię tu niektore ćwiczenia/ ktorych czáſu ſłuchánia ábo mowienia godzin kośćielnych vżywáć będziem mogli. káżda z nich ma iedno vważánie o męce Páńſkiey; iedno dobrodzieyſtwo/ zá ktore dziękowáć potrzebá; iednę cnotę/ o ktorą P. Bogá prośić mamy: tákże záwſtydzenie/ y ofiárowánie niemiákie ſię przydáie/ iáko ſię do tych miaſt w tey kśiążeczce záchowáło.

KIEDY OFFICIVM Koscielnego słuchamy, Cwiczenie LXXXII.

Cant. 5. Głos miłego mego kołácącego.

Psal. 121. Weſeliłem ſię z tego co mi powiedziano/ poydziemy do domu Páńſkiego.

Psal. 117. Głos weſela y zbá-

wienia w przybytkách spráwiedliwych.

Vważánie.

Vważmy/ iż nas P. Bog wzywa żebyśmy go chwalili/ nie dla pożytku swego/ bo nászey chwały y posługi nie potrzebuie/ ále żeby go chwaląc/ duszesmy násze zbogácili.

Dźiekczynienie.

Dźiekuymy Pánu/ iż chce być od nas chwalon/ á żebyśmy vrząd Anyelski ná źiemi odpráwowáli.

Záwstydzenie.

ZAwstydźiemy sie/ znáiąc to żeśmy niegodni ták zacnego vrzędu/ do ktorego áni Anyolowie nie są dostáteczni/ mianowićie dla tegó żeśmy go ták wiele kroć sprosnemi vsty naszymi obrażáli/ y wárgi násze nie czystemi mowámi pomázáli

Prozbá.

PRośmy Páná/ o áfekt nabożeństwá/ y czystośći sercá/ żebyśmy godnie przed ieg maiestatem stać/ y chwałe iego wyśpiewywáć mogli.

Ofiárá.

OFiáruymy Bogu wolą náßę/ y żądzą do chwalenia iego/ ſczyrze y ze wßystkiego sercá/ żądáiąc mieć czystość Anyelską/ y gorącość Seráphinow/ żebyśmy go doskonále chwalić mogli.

NA IVTRZNIą.

Cwiczenie LXXXIII.

Matth. 26. Czuyćie y modlćie sie żebyśćie nie weßli w pokusy.

Ioan. 18. Judaß tedy wziąwßy rotę/ y od nawyżßych káplanow y Fáryzeußow służebniki/ przyßedł

tąm

tám złáternámi y pochodniámi/ y z broniámi.

Tamże. Rotá tedy y Rotmistrz y służebnicy Zydowscy poimáli Jezusá/ y związáli go/ y przywiedli go naprzod do Annaszá. Odesłał go Annasz związánego do Káiphaszá nawyższego kápłaná.

Vważánie.

VWażmy/ iáko Pan Chrystus odkupiciel nász w nocy męki swoiey/ do ogrodá Getsemani/ z vczniámi swymi odszedł. Gdźie po trzykroć Bogu Oycu sie modlił: á będąc w boiu/ krwáwym potem sie pocił: k temu Iudasz z zbroynym ludem/ áby Páná Iezusá poimał/ przyszedł/ ktorego związawszy do Annaszá/ á ztámtąd do Káiphaszá prowádźili/ gdźie bárzo wiele ćierpiał.

Dźiękczynienie.

DZiekuymy Pánu / zá wßystko to / co oney nocy ćierpieć raczył: tákże zá dobrodźieystwo stworzenia / iż nas z ćiemności y nagłębßey przepáśći niebytności nászey wywiedźione / bytnośćią nas dárował / na obraz y podobieństwo swoie nas stworzył.

Záwstydzenie.

ZAwstydziemy sie / vważáiąc / iż grzechy nášze męki Chrystusowey przyczyną były. A iż my / opuśćiwßy świátłość / to iest / Bogá / ráczeyieśmy ćiemnośći / grzechow nászych vmiłowáli / y zstáliśmy sie sługámi kśiążęćiá ćiemnośći / to iest ßátáná.

Prózbá.

PRośmy Páná / żeby rozmnożył w nas cnotę wiáry / przez ktorą od ćiemnośći będąc wybáwieni /

świátłá prawdziwey wiádomości Bozey dostąpiemy/ ktora nam iest świátłem w ćiemnośćiách żywotá tego/ gdźie go iáśnie widźieć nie możemy.

Ofiárá.

Ofiáruymy Pánu Bogu tę godźinę ktorą odpráwuiemy/ złączáiąc násze wychwalánia z onymi/ iáko go Anyołowie y święći w niebie wielbią.

NA LAVDES.

Cwiczenie LXXXIV.

Luc. 22. Mężowie ktorzy trzymáli Páná Iezusá/ náygrawáli go biiąc/ y zákryli go y bili oblicze iego/ y pytáli go mowiąc: Prorokuy/ kto iest co ćię vderzył? Y wiele inszych rzeczy/ bluzniąc mowili przećiw niemu.

Vważánie.

VWażmy to co Pan Chrystus ćierpiał od żołnierzow / kiedy go związądnego trzymáli/ ći żadnego mu odpoczynku nie dáli/ ále nie zliczonemi pośmiewiskámi / zelżywośćiámi/ y przykrośćiámi rozlicznemi strapionego/ policzkowáli/ y w twarz iego naświętszą plwáli/ y náigrawáli sie z tego / ktorego Anyołowie/ vpadáiąc ná ziemie/ chwalą.

Dźiekczynienie.

DZiekuymy Pánu zá to wszystko co dla miłośći ku nam/ od napodleyszych hultáiow ćierpieć raczył: Tákże za dobrodźieystwo záchowánia/ iż iáko nas stworzył/ w teyże bytnośći y żywoćie/ ktory nam raz dał/ áż do tey godźiny záchował/ broniąc nas / y we wszystkim potrzeby násze/ ták duszne iáko y ćielesne opátruiąc.

Záwstydzenie.

WStydáć sie mamy / iż my ile z nas iest/ pośmiewiskà czyniemy z Páná Jezusá/ grzesząc y obrażáiąc go: Tákże y z żywotá/ ktorego on nam dochowywa / y karmi ná obráże máiestatu iego vżywamy.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby cnotę nádźieie w nas pomnożył / ktorą wspárći y vmocnieni/ ostátek czásu/ ktorego nam ná tym wygnániu zbywa / ná służbę iego wydawáli/ áż do zarania błogosłáwieństwá / gdźie go będźiem záżywáć/ zá łáską iego przyidźiemy.

Ofiárá.

Ofiárá táż co y w przeszłym ćwiczeniu.

Ná Pri-

NA PRIMĘ.
Cwiczenie LXXXV.

Matth. 27. Gdy było ráno/ weszli w rádę wszyscy przednieyszy kápłani/ y stárszy ludu przećiwko P. Jezusowi/ áby go o śmierć przypráwili. Rzwiązawszy przywiedli go/ y podáli Pontiusowi Piłatowi Stároście.

Vwáżánie.

VWażmy iáko bárzo ráno przednieyszy kápłani/ y stárszy ludu rádźili przećiw Pánu Jezusowi/ y vmyślili áby go o śmierć przypráwili. Dla tego oddáli go w ręce Piłatowi Stároście/ ktory gdy żádney przyczyny śmierći w nim nie náydował/ odesłał go do Herodá/ tám gdy się z niego rozmáicie náygráwano/ odesłał go do Piłatá odziawszy go z naśmiewiská w białą szátę.

Dziekczynienie.

DZieki oddaymy Pánu/ zá to wßystko/ co w tey táiemnicy dla nas vćierpiał; y zá dobrodżieystwo naświętßego wćielenia iego/ przez ktore człowiekiem sie zstał/ y narodżił/ iáko słońce temu świátu záiáśniał: á przykłádem y náuką swoią ćiemnośći náße oświećił.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy sie vważáiąc/ iż grzechy náße męki Páná Jezusowey przyczyną były/ á iż poniewaž słońce spráwiedliwośći/ Pan Chrystus przyßedł/ áby oświećił te ktorzy siedżieli w ćiemnośćiach y w ćieniu śmierći/ nie stáráliśmy sie żebyśmy tey świátłośći násládowáli.

Prożbá.

PRośmy Páná/ żeby dał nam łáskę/ iákobyśmy onę y bliźniego/

dla

dla miłości iego / sczyrze miłowáli / ábyśmy prawdziwie byli synowie dniá y świátłośći / to iest Boży / ktory iest istotna miłość / ktora go też przywiodłá / żeby ná ten świát przyszedł.

Ofiárá.

Táż co w ćwiczeniu ná iutrznią.

NA TERCIę,

Cwiczenie LXXXVI.

Ioan. 19. W ten czás tedy Piłat wziął Páná Jezusá y vbiczował. A żołnierze vpłotszy korone z ćiernia / włożyli ná głowę iego : y száta szárłatową odziali go. Y chodźili do niego á mowili : witay Krolu Zydowski / y dawáli mu policzki. Wyszedł tedy P. Jezus niosąc korone ćierniową / y szátę szárłatową / y rzekł im : Oto człowiek.

Tamże. Gdy go tedy vyrzeli nay-

wyżſzy káplani y ſłużebnicy/ záwołáli mowiąc: Vkrzyżuy/ vkrzyżuy go/ y byłá godźiná trzećia.

Vważánie.

Vważmy/ iáko nie náyduiąc Piłat winy w Pánu Jezuśie/ áni z Zydy nie mogąc ſie zgodźić/ gdyż oni Bárábaſzá łotrá wierutnego/ ráczey niżli Chryſtuſá ſobie obráli. Piłat żeby ich vkoił/ P. Jezuſá vbiczowáć kazał. Tákże iáko żołnierze vbiczowánemu/ korone ćierniową ná głowe włożyli/ y w ſzárłatną ſzáte vbránego pośmiewiſko z niego ſtroili/ przyklekáiąc iáko krolá pozdrawiáli. Ktorego gdy Piłat/ ták ſkátowánego y oſzkárádzonego wywiodł ná widok/ żadnego nie było ktoby ſie był nád nim vżalił/ ále wſzyſcy wołáli: vkrzyżuy/ vkrzyżuy go.

Dziekczynienie.

Dziekuy-

DZiekuymy Pánu/ zá to wszytko co w tey táiemnicy dla nas ćierpieć raczył/ y zá dobrodźieystwo odkupienia/ ktore/ nadroższey krwie swoiey wylaniem/ wykonał.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy śię/ vważáiąc/ iż nászą nie vczćiwośćią Páná Jezusá biczowáliśmy: á pychą nászą ćierniemeśmy go vkoronowáli: grzesząc/ Barábaszáśmy wiecey niż Chrystusá vczćili/ wiecey sobie waząc podłą iáką roskosz/ y márną cząstkę świátá tego/ á niżli naświetszy zakon Páński/ y nieśmiertelną chwałę iego: y ták to czynimy/ że ile z nas iest/ iákoby nam odkupienie iego nic nie było pożyteczne.

Prozbá

PRośmy Páná/ żeby nam raczył dáć naglębszą pokorę/ iż iáko on w męce swoiey ták był wzgárdzony

iż też y Barabaß łotr nadeń był przełożon: żebyśmy my też z sercá vprzeymie wzgárdzonemi być prágneli/ y w wzgárdźie naßey śię kochali.

Ofiárá.

Táż ktora w ćwiczeniu Jutrzennym

NA SEXTE,

Cwiczenie LXXXVII.

Ioan. 19. W ten czás tedy podał Piłat Páná Jezuſá Żydom/ żeby był vkrzyżowan. Y wźieli Jezuſá y wywiedli. A nioſąc krzyż ſobie/ wyßedł ná ono mieyſce/ ktore zwano Trupiey Głowy/ y tám go vkrzyżowáli/ á z nim drugich dwu ſtąd y zowąd/ á w pośrzodku Jezuſá.

Vważánie.

VWażmy/ iáko gdy Pilat/ żeby był Zydy vspokoił/ wszelkich sztuk vżył: ale gdy vsłyszał/ iż mu Zydzi Cesárską niełáską pogrozili/ vmywszy rece przed ludem/ wydał sentencią ná Páná Jezusá/ áby był vkrzyżowan. A iáko odniozszy táką sentencią/ włożyli nań krzyż bárzo ćiezki/ y wiedli go ná Gorę Kálwárią/ y tám go miedzy dwiemá łotry vkrzyżowáli.

Dziekczynienie.

DZiekuymy Pánu/ zá te gorzkie náder męki/ ktore zá nas ćierpieć raczył. Tákże zá dobrodźieystwo/ iż nas Chrześciány/ y kośćiołá swego członkámi chćiał mieć: w ktorym przez Sákrámenty/ y dobre vczynki/ zasług męki iego vczestnikámi sie zstáiemy.

Záwstydzenie.

ZAwstydźmy sie vważáiąc/ iż grzechy nasze Páná Jezusá vkrzyżowáły: A iż będąc my Chrześciánie/ żechmy niegdy żyli iáko Turcy/ ná to/ czego nas wiárá Chrześciáńska vczy/ y cochmy ná krzćie obiecáli/ zgołá nie pomniąc.

Prożbá.

PRośmy Páná/ o czystość nadoskonalszą/ żebyśmy ćiáło nasze/ ze wszystkimi pożądliwośćiámi iego vkrzyżowáli: żebyśmy z Apostołem mowić mogli: Z Chrystusem iesteśmy przybići do krzyżá.

Ofiárá.

Táż co y w Cwiczeniu/ ná Jutrznią

NA NONE, Cwiczenie LXXXVIII.

Matth. 27. Od szostey godźiny/

zstáłá sie ciemność po wszytkiey ziemi/ áż do dziewiątey godziny. A około dziewiątey godziny záwołał Pan Jezus głosem wielkim/ rzekąc: Eli/ Eli/ lámázábáchtáni/ to iest/ Boże moy/ Boże moy/ czemuś mie opuścił.

Luc. 23. A Jezus záwoławszy powtore wielkim głosem rzekł: Oycze w ręce twoie poruczam duchá moiego.

Ioan. 19. Y rzekł/ wykonáło sie. A skłoniwszy głowę/ duchá oddał.

Vważánie.

VWażmy táiemnice ktore sie dźiały ná krzyżu/ y to co ná nim Pan Jezus mowił/ y ćierpiał/ áż do skonánia.

Dziękczynienie.

DZiękuymy Pánu zá náder gorzką śmierć iego/ ktorą dla nas podiąć raczył: y zá osobliwe ono

dobrodzieystwo / iż nas od śmierći wieczney piekielney wybáwił / ktorąśmy częstokroć grzechámi náßymi / przećiw maiestatowi Boskiemu popełnionemi / zásłużyli / ale on nas miłośćiwie czekał / y do pokuty wezwał.

Záwstydzenie.

WStydaymy sie / iż grzechy náße dały przyczynę / żeby dawcá żywotá vmarł. A iż też częstokroć zábiiáliśmy go ná duszách nászych grzechámi náßymi / dopuszczáiąc sie grzechu iákiego śmiertelnego.

Prozbá.

PRośmy Páná / żeby nas doskonále posłußne vczynił / vmorzywßy w nas własną wolą náße / á żeby sámá wola Boża w nas żyłá y krolowáłá / poniewaß on dla posłußeństwá vmrzeć chćiał.

Ofiárá.

Táż ieſt co y ná Jutrznią.

NA NIESPOR,

Cwiczenie LXXXIX.

ZNdowie tedy (ponieważ dźień był przygotowánia) áby ná Sábát nie zoſtáły ćiáłá ná krzyżu (ábowiem był wielki on dźień Sábátu) prośili Piłatá áby połamano goleni ich/ á zięto ie. Przyſzli tedy żołnierze: á pierwſzego złamáli goleni/ y drugiego ktory z nim był vkrzyżowan. Lecz przyſzedſzy do P. Jezuſá/ gdy go vyźrzeli iuż vmárłego/ nie łamáli goleni iego/ ále ieden z żołnierzow włocznią otworzył bok iego / á nátychmiaſt wyſzłá krew y wodá. A gdy był wieczor/ przyſzedł niektory człowiek bogáty/ z Arymátyey / imieniem Jozeph/ ktory też był vczniem Jezuſowym.

zusowym. Ten przyszedł do Piłatá/ y prośił ćiáłá Jezusowego/ tedy Piłat kazał oddáć ćiáło.

Vważánie.

VWażmy táiemnice/ ktore śię po skonániu P. Jezusowym ná krzyżu działy: to iest/ iáko był z krzyżá zięty; vważymy też vmyćie nog/ y vstáwę naświętszego Sákrámentu/ co śię zstáło około wieczorney godźiny.

Dźiekczynienie.

Dźiękuymy Pánu/ zá dobrodźieystwo nátchnienia/ ktorym nas vstáwicznie náwiedza/ wzbudzáiąc nas y wzywáiąc przed záśćiem słońcá/ żebyśmy poki dźień iest/ prawdźiwie do niego śię náwrácáli/ y dusze násze cnot y zasług skárbámi zbogáćić vśiłowáli.

Záwstydzenie.

WStydaymy ſię / iż ták czeſto ná nátchnienia Boſkie głuſzyſmy bywáli / y oneſmy mimo ſię puſczáli: á nieprzyiácielſkie poduſczánia / y ćieleſne kochánia / ráczeyieſmy przyimowáli.

Prozbá.

PRośmy od Páná prawdźiwego vboſtwá w duchu / iż ponieważ wſzyſtkie dobrá żywotá tuteczznego / ſkáźitelne ſą / y prędko przemiiáią / ſerce náſze nie w nich / ále w ſámym Bogu vgruntuymy / ktory záwſze trwa / y ſkárbem ieſt nieoſzácowánym duſz ktore go miłuią.

Ofiárá.

Táż co y w Cwiczeniu ná Iutrznią.

NA KOMPLETE, Cwiczenie LXXXX.

Ioan. 19. Wzieli tedy ciáło Jezusowe / y związáli ie / prześcierádły / z rzeczámi wonnymi: iáko iest zwyczay Zydom grześć. A ná mieyscu gdźie był vkrzyżowan / był ogrod / á w ogrodźie grob nowy / w ktorym iescze żaden nie był położony: tám tedy dla przygotowánia Zydowskiego / iż grob był blisko / położyli Jezusá.

Vważánie.

Vważmy / iáki był pogrzeb P. Jesusow / iákie mátki y Apostolow ośierocenie / iáki płácz y láment wszystkich / osobliwie niewiast / ktore iáko zá żywym szły / teraz śmierć y pogrzeb iego opłákuią.

Dziekczynienie.

Dziekuymy Pánu / zá osobne dobrodźieystwá / ktoresmy od niego pobráli / y vstáwicznie bierzemy /

my/ oprocz pospolitych onych kto-
re wszystkim są spolne.

Záwstydzenie.

WStydaydmy się / iż ná te do-
brodzieystwá nie pámietamy:
y Pánu Bogu dobrodzieiowi na-
szemu niewdzięczność pokázuie-
my.

Prozbá.

PRośmy Páná/ żeby nam raczył
dáć wytrwánie w dobrych v-
czynkách y w łásce swoiey: żebyśmy
żywot nász ná służbie iego skończy-
li: á potym chwały iego wieczney
záżywáli.

Ofiárá.

Táż iest co y ná Jutrznią.
Tenże porządek mogłby zácho-
wan być w Officium naświetszey
Pánny/ żebyśmy bráli za káżdą go-
dzinę iednę táiemnicę wesołą do

vważánia/ y iedno dobrodźieystwo zá ktore dźięki oddamy: gdźie tež zá niewdźięczność náſzę/ zá tákie dobrodźieystwo záwstydźiemy śię/ y o iednę osobną cnotę/ przez przyczynę Panny przeczystey prośmy: á potym godźinę onę P. Bogu ku cżći máiestatowi iego/ y nachwálebnieyſzey mátki iego ofiáruymy.

K O N I E C.

Chwałá Bogu w Troycy iedynemu. y przeczystey Pánnie Bogárodźicy Maryey.

REGESTR,

Cwiczenia duchownego.

Kiedy

O postu-

Ná Nie=

KONIEC.

Chwałá Bogu w Troycy iedynemu, y przeczyſtey Pannie Bogárodźicy Máryey.

